పని విద్య - ఉపాధ్యాయ కరదీపిక

ప్రాథమికోన్నత స్థాయి

6 నుండి 8 తరగతులు

రాష్ట్ర విద్యా పరిశోధనా శిక్షణ సంస్థ

తెలంగాణ, హైదరాబాదు

రూపొందించిన వారు

పనివిద్య

శ్రీమతి ఈ. ఉషాబాల, ఉపన్యాసకులు, డైట్, వికారాబాద్, రంగారెడ్డి

శ్రీ జి. ప్రభాకర్, విశ్రాంత సీనియర్ ఉపన్యాసకులు, డైట్, కర్నూలు

శ్రీ వి. శ్రీనివాసులు, స్కూల్ అసిస్టెంట్, ఎం.పి.యు.పి.ఎస్, తాటిపాడు, కర్నూలు

శ్రీ యం. రమేశ్, స్కూల్ అసిస్టెంట్, జడ్.పి.హెచ్.ఎస్, చెరుకుచెర్ల, కర్నూలు.

డా॥ శ్రీమతి ఆకుల వనజ, స్కూల్ అసిస్టెంట్, జడ్.పి.హెచ్.ఎస్, చందుపట్ల, నల్లగొండ

శ్రీమతి కె. ఉమారాణి, స్కూల్ అసిస్టెంట్, జి.హెచ్.ఎస్, అమీర్‌పేట నెం.1, హైదరాబాదు.

శ్రీమతి వసుంధర, స్కూల్ అసిస్టెంట్, జడ్.పి.హెచ్.ఎస్, తిరుచానూరు, చిత్తూరు

శ్రీ సదానందం, రిటైర్డ్ క్రాఫ్ట్ టీచర్, గవర్నమెంట్ సి.టి.ఇ. మహబూబ్‌నగర్

ముఖచిత్రం - డిజైనింగ్

కె.సుధాకరాచారి, SGT, UPS నీలికుర్తి,
మరిపెడ, వరంగల్

ఎడిటింగ్ మరియు సమన్వయం

డా॥ పి. జానిరెడ్డి
ఆంగ్ల పాఠ్యపుస్తకాల కోఆర్డినేటర్
రాష్ట్ర విద్యా పరిశోధనా శిక్షణా సంస్థ
హైదరాబాదు.

డా॥ ఎన్. ఉపేందర్‌రెడ్డి
ప్రొఫెసర్, విద్యాప్రణాళిక పాఠ్యపుస్తక విభాగం
రాష్ట్ర విద్యా పరిశోధనా శిక్షణా సంస్థ
హైదరాబాదు.

ముఖ్యసలహాదారులు

శ్రీ W.G. ప్రసన్న కుమార్
సంచాలకులు
నేషనల్ గ్రీన్ కోర్
హైదరాబాదు.

శ్రీ జి. గోపాల్‌రెడ్డి
సంచాలకులు
రాష్ట్ర విద్యా పరిశోధనా శిక్షణా సంస్థ
హైదరాబాదు.

ముందుమాట

పాఠశాల స్థాయిలో మరియు కాలేజి స్థాయిలో చాలా మంది విద్యార్థులలో ఆశించిన విద్యా ప్రమాణాలు ఉండడం లేదు. ఉదాహరణకు 10 సంవత్సరాలు ఇంగ్లీషు నేర్చుకున్న ఒక వ్యక్తి తప్పులు లేకుండా తన అభిప్రాయాలను వ్యక్తీకరించడంగాని, ఒక ఉత్తరంగాని రాయలేని పరిస్థితులలో ఉన్నాడు. బి.ఎస్సీ భౌతిక శాస్త్రం చదువుకున్న వ్యక్తి ఇస్త్రీ పెట్టెను బాగుచేయలేని స్థితిలో, ఫ్యూజ్ ఎందుకు పోతుంది, దానికి నివారణ మార్గాలేమిటో తెలియని స్థితిలో ఉన్నాడు. పట్టణ ప్రాంతాలలోని మధ్య మరియు ఉన్నత స్థాయి వర్గాలకు చెందిన పిల్లలు వంట చేయడం, ఇల్లు ఊడవడం, తుడవడం, తోట పనులు మొదలగు గృహ సంబంధమైన చిన్న చిన్న పనులు కూడా చేయడం లేదు. చేయడానికి ఇష్టపడడం లేదు. అవి వారి స్థాయికి తగినదిగా వారు భావించడం లేదు. పై వర్గాలకు చెందిన స్త్రీలు తమ జీవిత కాలమంతా అవే పనులు చేస్తున్నా వారి గుర్తింపునుగాని, స్థాయినిగాని కోల్పోవడం లేదు అన్న విషయాన్ని పాఠశాల స్థాయిలో కూడా ఎవ్వరూ ఉటంకించడం లేదు. మరొక మాటలో చెప్పాలంటే ఏవిధమైన ఆచరణాత్మక సామర్థ్యాలు, నైపుణ్యాలు లేని కేవలం కాగితపు సర్టిఫికెట్లు మాత్రమే పాఠశాలలు మరియు కాలేజీలు ప్రదానం చేస్తున్నాయి. పిల్లలు కుటుంబం మరియు సమాజం నుండి నేర్చుకున్న ప్రాథమిక జ్ఞానాన్ని, ఉత్పత్తి ప్రక్రియలో తాము నేర్చుకున్న శ్రమ విలువను, నిబద్ధతను పాఠశాలకు రావడానికి ముందే వారికున్న బహుముఖ నైపుణ్యాలను పాఠశాలలు నాశనం చేస్తున్నాయనడంలో అతిశయోక్తి లేదు.

పని చేయకుండా ఏ మనిషి ఆనందాన్ని పొందలేడు. అభివృద్ధి సాధించలేడు. చేసే పని దైవంతో సమానం. పనే మనిషికి వృత్తి మరియు ప్రవృత్తి. కానీ దురదృష్టవశాత్తు, శ్రమపట్ల గౌరవం తగ్గి, శ్రమించే వారిని చిన్నచూపు చూడడం జరుగుతోంది.

ఆర్థికపరమైన అంశాలతో ముడిపడకుండా, ఉత్పాదకతలో పాల్గొనడం ద్వారా అభ్యసనం మరియు అభివృద్ధికి తోడ్పడేదే పని. పని ద్వారా నేర్చుకోవడం, నేర్చుకోవడం కోసం పని చేయడం అనేవి మిళితమైన అంశాలు.

చదువంటే సమాచారమని, బట్టీపట్టి పరీక్షలు రాయడం అనే భావన నేటి సమాజంలో పాతుకొని పోయింది. ఉత్పత్తులు, ఉత్పత్తికారక పనులు విద్య కాదు అనే నమ్మకం బలపడింది. శాస్త్రీయ భావనలను, 'నేర్చుకోవడానికి పని', 'పనిద్వారా నేర్చుకోవడం' ఈ రెండింటి కారణంగా పనిని విద్యలో అంతర్భాగం చేయాల్సిన ఆవశ్యకత ఏర్పడింది.

పని చేయడమంటే పిల్లలలో విలువలు, వైఖరులు మరియు నైపుణ్యాలు వృద్ధి చెందడం. పని ద్వారా సృజనాత్మకత, బాధ్యత, కలిసిమెలసి పనిచేయడం, గౌరవం, సహనం, క్రమశిక్షణ, సమాజంతో సత్సంబంధాలు వంటి లక్షణాలు పెంపొందడంతోపాటు పిల్లలలో సృజనాత్మక, సామాజిక మరియు భావాత్మక సామర్థ్యాలు అభివృద్ధి చెందుతాయి.

NCF-2005 పని ద్వారా పిల్లలకు వివిధ పాఠ్యాంశాలు నేర్పాలని, తద్వారా పిల్లల్లో పని సామర్థ్యాలు మరియు నైపుణ్యాలను పెంపొందించాలని సూచించింది. విద్యాహక్కు చట్టం-2009 పిల్లల సమగ్ర అభివృద్ధి సాధించాలని సూచించింది. పిల్లల సమగ్ర అభివృద్ధికోసం పనివిద్యను ఒక ముఖ్యమైన సబ్జక్టుగా పాఠశాలవిద్యలో చేర్చారు. పనివిద్యను పాఠ్యాంశాలతో సమ్మిళితం చేయడం ద్వారా లేదా ప్రత్యేకంగా కూడా నేర్పించవచ్చు. ఈ కరదీపిక ప్రత్యేకంగా నేర్పించడానికి ఉద్దేశించినది. ఉత్పత్తితో ముడిపడిఉన్న లేదా అనుభవాన్ని కలిగించేది ఏదైనా కూడా పని అని భావించవచ్చు. ఇవి సాంస్కృతికపరమైనవి, సాంప్రదాయక ఉత్పత్తులకు సంబంధించినవి కావచ్చు.

ఎంచుకున్న పనికి సాంకేతిక నైపుణ్యానికి ఏవిధమైన సంబంధం లేదు. ఉపాధ్యాయులు బోధన, పర్యవేక్షణలలో మాత్రమే కాకుండా, ఉత్పత్తి ప్రక్రియలోనూ పాల్గొనాలి.

పాఠశాలలో వివిధ కృత్యాలు నిర్వహించేటప్పుడు సమీపంలోగల వృత్తినిపుణత గలవారిని పాఠశాలకు పిలిపించి వారిచే మాట్లాడిపించడం తద్వారా విద్యార్థులలో వివిధ నైపుణ్యాలు, పనిపట్ల గౌరవం మరియు సామాజిక అవగాహనను పెంపొందించవచ్చు.

పనివిద్య ఒక సహపాఠ్య అంశంగా పాఠశాలలో అమలవుతుంది కాబట్టి, మూల్యాంకనం చేయడం అవసరం. నిర్ధారించిన మూల్యాంకన సూచికలపట్ల ఉపాధ్యాయులు అవగాహన కలిగి ఉండాలి. ఈ మూల్యాంకనం నిరంతరం, సమగ్రంగా కొనసాగాలి.

ఉపాధ్యాయులు ఈ కరదీపికను చదివి తగువిధంగా ప్రణాళికను తయారుచేసుకొని, ఇంకా తమ అనుభవాలను జోడించి, పనివిద్యా కార్యక్రమాలను పాఠశాలలో విజయవంతం చేసి పిల్లలలో సంపూర్ణ మూర్తిమత్వాన్ని సాధించడంలో భాగస్వాములౌతారని ఆశిస్తూ...

సంచాలకులు
రాష్ట్ర విద్యా పరిశోధనా శిక్షణా సంస్థ
హైదరాబాదు.

పనివిద్య - విషయసూచిక

6 నుండి 8 తరగతులు

తరగతి	ప్రధాన అంశము	ఉప అంశము	పేజీ
	పనివిద్య నేపథ్యం - ఆవశ్యకత		1-6
	ఉపాధ్యాయ సూచనలు		7
	పనివిద్య - ప్రధాన అంశములు		8-39
6.	1. పౌష్టికాహారము	వండకుండా తినే ఆహారపదార్థాలు	41
		ఆహారపు రకాలు	42
		కూరగాయల సలాడ్ తయారీ	43
	2. ఆరోగ్య విద్య	మూత్రశాలలు - మరుగుదొడ్ల నిర్వహణ	44
	3. జనాభా విద్య	గ్రామం - జనాభా	45
	4. సాంస్కృతిక వైవిధ్యము	పాఠశాల అలంకరణ - వేదిక ఏర్పాటు	46
	- వినోదము	సాంస్కృతిక, సామాజిక సంపదల సంరక్షణ	47
	5. సామాజిక అంశాలపై అవగాహన - స్పందన	బాధ్యతలు - నిర్వహణ	48
	6. సమాచారము - డాక్యుమెంటేషన్	విషయ సంచికలు	49
	7. వస్తువులు - నమూనాల తయారీ	బొకేలు, రాఖీలు మరియు బ్యాడ్జీల తయారీ	50-51
	8. గృహయాజమాన్యము	ఇంట్లో నీరు మరియు విద్యుత్ వృధాను అరికట్టడం	52
	9. వినియోగదారుల విజ్ఞానము	వస్తువులు - నాణ్యత	53
	10. పర్యావరణ విద్య	ప్రకృతి - పరిశీలన	54
7	1. పౌష్టికాహారము	పాల ఉత్పత్తులు	56
	2. ఆరోగ్య విద్య	ఆరోగ్యసేవా కేంద్రాలు - పరీక్షలు	57
	3. జనాభా విద్య	జనాభా - వలసలు	58
	4., సాంస్కృతిక వైవిధ్యం - వినోదము	వేషధారణ	59
	5. సామాజిక అంశాలపై అవగాహన - స్పందన	అంగన్‌వాడీ సేవలు	60
	6. సమాచారము - డాక్యుమెంటేషన్	ఆహ్వానపత్రికలు	61
	7. వస్తువులు - నమూనాల తయారీ	కుట్టడం	62-64
	8. గృహయాజమాన్యము	ఇల్లు - పరిరక్షణ	65
		ఇంట్లో పనిముట్ల వాడుక - పరిరక్షణ	66
	9. వినియోగదారుల విజ్ఞానము	వినియోగదారుడు - జాగ్రత్తలు	67
	10. పర్యావరణ విద్య	మొక్కల పెంపకం - అంటుకట్టుట	68

తరగతి	ప్రధాన అంశము	ఉప అంశము	పేజీ
8	1. పౌష్టికాహారము	ఆహారపదార్థాల నిల్వ	70
	2. ఆరోగ్య విద్య	దుస్తులు – మరకల తొలగింపు	71
	3. జనాభా విద్య	వృద్ధుల సమస్యలు – పరిష్కారాలు	72
	4., సాంస్కృతిక వైవిధ్యం – వినోదము	పాఠశాల కార్యక్రమాలు – సంబరాలు	73
	5. సామాజిక అంశాలపై అవగాహన – స్పందన	బాలల హక్కులు	74
	6. సమాచారము – డాక్యుమెంటేషన్	నివేదికలు రాయడం, వ్యాఖ్యాతగా వ్యవహరించడం	75
	7. వస్తువులు – నమూనాల తయారీ	కాగితాలతో కవర్లు తయారీ, మార్కెటింగ్	76–77
	8. గృహయాజమాన్యము	గృహోపకరణాలు – మరమ్మత్తు	78
	9. వినియోగదారుల విజ్ఞానము	ప్రజాపంపిణీ వ్యవస్థ	79
	10. పర్యావరణ విద్య	3 R's Reduce, Reuse, Recycle	80

పాఠశాల మొత్తంగా చేపట్టవలసిన కార్యక్రమాలు

1.	బాలసభ నిర్వహణ	81
2.	పారిశుధ్య అలవాట్లు	82–83
3.	లింగవివక్షత మరియు వికలాంగుల సమస్యల అవగాహన	84
4.	స్థానిక కళాకారులచే పాఠశాలలో ప్రదర్శన ఏర్పాటు	84
5.	జాతీయ పండుగల సందర్భంగా పాఠశాల నిర్వహించే కార్యక్రమాలు	85
6.	బాల్యవివాహాలు మరియు బాలల హక్కులపై అవగాహనా కార్యక్రమాలు	86
7.	పాఠశాల కార్యక్రమాలపై డాక్యుమెంటేషన్	87
8.	వస్తువుల నమూనాల తయారీ	88
9.	పాఠశాలలో, ఇంటిలో విద్యార్థులు చేయవలసిన పనులు	89
10.	వినియోగదారుల హక్కులు	90
11.	పర్యావరణ పరిరక్షణ	91

పని విద్య - నేపథ్యం - ఆవశ్యకత

భారతీయ సమాజంలో, ఇంట్లో, పొలాలలో, దుకాణాలలో, ఇతర ప్రాంతాలలో పనిచేయడం పిల్లల దైనందిన జీవితంలో భాగమైపోయింది. గ్రామాలలో పనులు ఎక్కువగా ఉన్న సమయంలో పిల్లలు వ్యవసాయపనులు, కుండలు, బుట్టలు మొదలగునవి చేయడంలో తల్లిదండ్రులకు సహాయం చేయడమనేది సర్వసాధారణం. పిల్లవాడు చేసేపని అతనికి జ్ఞానాత్మక, సామాజిక, మానసిక రంగాలలో బహుముఖ అభ్యసనానికి అవకాశం కల్పిస్తూ బోధనాభ్యసన ప్రక్రియకు అమూల్యమైన వనరుగా ఉపయోగపడుతుంది.

పాఠశాలలు, పిల్లలకు ఉన్న పై అనుభవాలను నిర్లక్ష్యం చేయడమే కాకుండా చిన్నచూపు చూస్తూ పనులకు వారిని దూరం చేస్తున్నారు. పిల్లలు పాఠశాల సమయం తరవాతగానీ, చదువు పూర్తయిన తరవాతగానీ తమ పనులలో సహాయం చేయడానికి తిరస్కరించడంతో విచారిస్తున్న తల్లిదండ్రులను నేటికీ మనం గ్రామీణ వాతావరణంలో చూడవచ్చు.

పెస్టాలజీ, ఓవెన్, టాల్‌స్టాయ్, జాన్ డెవీ మరియు గాంధీజీ వంటి విద్యావేత్తలు ఉత్పాదకతతో కూడిన శ్రమను సమస్త పాఠశాల అనుభవాలకు మూలంగా చేయాలని ప్రయత్నించారు.

చారిత్రక నేపథ్యం:

స్వాతంత్ర్యానికి ముందే మన దేశాన్ని అభివృద్ధిపథంలో నడిపే దిశగా జాతీయ విద్యా కమీషన్లు ఎన్నో ప్రతిపాదనలు చేశాయి. అందులో భాగంగానే పనివిద్యకు సంబంధించిన ప్రతిపాదనలను ఆచరణాత్మకంగా నిర్వహించడానికి కృషి చేశాయి.

1937లో వార్ధాలో జరిగిన జాతీయ విద్యా సమావేశంలో గాంధీగారు జాతీయ విద్యా విధానానికి, బేసిక్ ఎడ్యుకేషన్ రూపంలో ప్రత్యామ్నాయ విద్యా విధానాన్ని సూచించారు. దీని ప్రకారం నిజజీవిత పరిస్థితులను ప్రతిబింబించే ఉత్పాదకతతో కూడిన పనిని, అభ్యసనంతో అనుసంధానం చేయడం ద్వారా జ్ఞాన సముపార్జనయే కాకుండా విలువలు, నైపుణ్యాలు అభివృద్ధి చెందుతాయని పేర్కొన్నారు.

చేతల ద్వారా పిల్లవాని మేధస్సు అభివృద్ధి చెందాలని; తల, చేయి మరియు హృదయం ఈ మూడింటిని సమైక్యం చేయడం ద్వారా పిల్లవాడి సంపూర్ణ అభివృద్ధి సాధించవచ్చని గాంధీజీ అభిప్రాయం. చేతివృత్తుల మాధ్యమంగా స్థానిక వనరులను ఉపయోగించి విద్యనందించాలని గాంధీగారి ఆకాంక్ష. రాట్నంతో దారం వడికేటప్పుడు గణితం, సామాన్యశాస్త్రం మరియు సాంఘిక శాస్త్రాలను సమీకృతం చేసి బోధించవచ్చునన్నారు.

జాతీయ విద్యామిషన్ (1964-66) 'పని అనుభవం .... అనేది విద్యను పనితో అనుసంధానించే ఒక పద్ధతిగా పేర్కొన్నారు. ఈ పని అనుభవం, యువతకు ఉపాధి మార్గాలను చూపడమే కాకుండా, పనిపట్ల బాధ్యతను, శ్రమించేతత్వాన్ని పెంచి, జాతీయ ఉత్పాదనలో పాలుపంచుకునేలా చేస్తుందని, ఈ కమీషన్ ఉద్ఘాటించింది.

జాతీయ విద్యా కమీషన్ (1964-66) ప్రతిపాదనల ఆధారంగా 1977 జాతీయ విద్యా కమీషన్ సాంఘికంగా ఉపయుక్తమైన ఉత్పాదకతతో కూడిన పనిని (SUPW) విద్యలో భాగంగా ఉంచాలని సూచించింది. అప్పటి నుండి SUPW (Socially Useful Productive Work) ఒక సహ పాఠ్యాంశంగా కొనసాగింది.

రాష్ట్ర విద్యా ప్రణాళికలో పనివిద్యకు సరైన స్థానం లేకపోవడం అత్యంత శోచనీయం. పాఠశాల ప్రణాళిక విద్యా సంబంధమైన విషయాలకే ప్రాధాన్యతనిస్తూ పని అనుభవాన్ని నిర్లక్ష్యం చేసింది. విద్యార్థి పొందే జ్ఞానం పరీక్షలలో ఉత్తీర్ణతకు మాత్రమే ఉపయోగపడేలా ఉంది. నిజజీవిత సమస్యలను ఎదుర్కొనే స్థైర్యాన్ని, సామర్థ్యాన్ని కల్పించేలా లేదు. (పనికి-విద్యకు సంబంధం లేకుండా పోతోంది)

పనివిద్య ప్రాధాన్యతను గుర్తించి జాతీయ విద్యా ప్రణాళిక చట్రం-2005 (NCF), పనిద్వారా పిల్లలకు వివిధ పాఠ్యాంశాలను నేర్పించాలని, తద్వారా పిల్లలలో పని సామర్థ్యాలు, నైపుణ్యాలు పెంపొందించాలని సూచించింది. విద్యాహక్కు చట్టం-2009 (RTE) కూడా విద్య ద్వారా భాష, సంస్కృతి, వృత్తులను తెలుసుకునే హక్కు పిల్లలకు ఉందని ప్రకటించింది.

వివిధ కమీషన్లు, కమిటీలు పని అనుభవం పేరిట పనిని చదువులో భాగంగా నేర్పడానికి పాఠశాలల్లో ప్రవేశపెట్టినప్పటికీ పనివిద్య అమలుతీరు ప్రశ్నార్థకంగా మారింది. వాస్తవానికి పనివిద్య, బాలకార్మికత అంటే భిన్న అభిప్రాయాలున్న నేటి సమాజంలో కింది ప్రశ్నల గురించి ఆలోచించాల్సిన అవసరం ఏర్పడింది.

పని అంటే?

ఆర్థికపరమైన అంశాలతో ముడిపడకుండా, ఉత్పాదకతలో పాల్గొనడం ద్వారా అభ్యసనం మరియు అభివృద్ధికి తోడ్పడేదే పని. పని ద్వారా నేర్చుకోవడం, నేర్చుకోవడం కోసం పనిచేయడమనేది మిళితమైన అంశాలు.

పాఠశాలలో పనివిద్య, బాలకార్మికత మధ్య వ్యత్యాసాన్ని చాలా మంది గుర్తించడం లేదు. సంపాదన కోసం పని చేయడం బాలకార్మికత అవుతుంది.

పనివిద్య - ఆవశ్యకత:

చదువుకున్న వారు నేడు తమ పనులు తామే చేసుకోవడం కూడా నామోషిగా భావించడం, పనిచేయడం తమ బాధ్యత కాదని, పనిచేసేందుకు వేరే వ్యక్తులుంటారని భావించడం జరుగుతున్నది. పని సంస్కృతి లేకపోవడం, పనిచేసే వారిని గౌరవించకపోవడం ఆందోళన కలిగించే విషయాలు. వాస్తవానికి పనిలో కూడా ఆలోచన, అభివ్యక్తీకరణ, సృజనాత్మకతలు ఉంటాయి. పిల్లలు తమ బాల్యంలో ప్రత్యక్ష అనుభవాల ద్వారా, అంటే వివిధ పనులు చేయడం ద్వారా ఎన్నో విషయాలను సందర్భోచితంగా గ్రహిస్తారు. నేర్చుకోవడానికి, పని చేయడం అనేది ప్రాథమిక దశలో ఒక మాధ్యమం. చదువంటే సమాచారమని, దానిని జ్ఞాపకముంచుకొని అప్పజెప్పడమే నేర్చుకోవడం అనే భావన బలపడిన సందర్భంలో పని యొక్క ప్రాముఖ్యత కనుమరుగైంది. ఉత్పత్తులు, ఉత్పత్తికారక పనులు విద్య కాదు అనే భావన బలపడింది. ఈ అశాస్త్రీయ భావనలను తొలగించి పనిపట్ల, పనిచేసే వారిపట్ల గౌరవ భావం పెంపొందించేలా చేయాలి. 'నేర్చుకోవడానికి పని', 'పని ద్వారా నేర్చుకోవడం'- ఈ రెండింటి కారణంగా పనిని విద్యలో అంతర్భాగం చేయాల్సిన ఆవశ్యకత ఏర్పడింది. పని చేయడమనేది ఉల్లాసమో, వినోదమో కాకూడదు. పనిచేయడం అంటే పిల్లలలో విలువలు, వైఖరులు మరియు నైపుణ్యాలు వృద్ధి చెందాలి. పని ద్వారా కలిసిమెలసి పనిచేయడం, సృజనాత్మకత, బాధ్యత, గౌరవం, సహనం, క్రమశిక్షణ, ప్రసార నైపుణ్యాలు, సమాజంతో సత్సంబంధాలు వంటి లక్షణాలు పెంపొందడంతోపాటు పిల్లలలో జ్ఞానాత్మక, సామాజిక, భావాత్మక సామర్థ్యాలు వృద్ధి చెందుతాయి. అంతేకాకుండా సమాజంలోని బడుగు, బలహీనవర్గాల పిల్లలను, వికలాంగులను, అల్పసంఖ్యాకుల పిల్లలను, బడి మానివేసిన, బడి నుండి పంపించివేసిన పిల్లలను మరియు బాలికలను పనివిద్య ఆకర్షిస్తూ సమస్యలను, బలహీనతలను అధిగమించి సాధికారత సాధించేలా సహకరిస్తుంది.

ఈ నేపథ్యంలో పనివిద్యను, విద్యాప్రణాళికలో భాగం చేస్తూ, విద్యార్థులలో పై సామర్థ్యాలు, విలువలు మరియు నైపుణ్యాలను పెంపొందించుటకుగాను 3వ తరగతి నుండి 10వ తరగతి వరకు పనివిద్యను ప్రవేశపెట్టడం జరిగింది.

విద్యాప్రమాణాలు - పని:

కింది విషయాలను దృష్టిలో ఉంచుకొని, పనిని విద్యాప్రణాళికలో ఒక భాగంగా చేర్చారు.

- పని అనేది విద్యార్థుల సామాజిక మరియు ఆర్థిక స్వరూపాలను తెలుసుకొనే వీలును కల్పిస్తుంది. అంతేకాకుండా వారి అభ్యసనాన్ని సందర్భోచితంగా అర్థవంతం చేసుకునేలా సహాయపడుతుంది.

- సహజంగానే పిల్లలు, తమ పనులు తామే చేసుకోవడానికి ఇష్టపడతారు. వారు ఉపయోగించే వస్తువుల తయారీ ప్రక్రియలను తెలుసుకోవడానికి ఉత్సాహం చూపుతారు.
- పనిని విద్యాప్రణాళికలో చేర్చడం ద్వారా, సమాజంలోని ఉత్పత్తి మరియు పాఠశాల సముదాయాలకు మధ్య ఉన్న అంతరాన్ని పూరించవచ్చు.
- పని వివిధ సామర్థ్యాలు- జ్ఞానాత్మక, సామాజిక మరియు భావాత్మక సామర్థ్యాలు పొందేలా అవకాశం కల్పిస్తుంది. మేధస్సు మరియు చేతులతో అభ్యసనం జరిగే వాతావరణం పని ద్వారా లభిస్తుంది.
- వ్యవసాయం, చేపలు పట్టడం, వడ్రంగం, కుండలు చేయడం లాంటి స్థానిక సాంప్రదాయ ఉత్పత్తులను తయారు చేయడమే పని. ఇది ఖచ్చితమైన సాంకేతిక నైపుణ్యంతో తయారుచేసే అంశమై ఉండాలని ఏమీ లేదు. కానీ తప్పనిసరిగా సామాజిక, ఆర్థిక అంశాలకు సంబంధించినదై, పిల్లవాడు ఆ ఉత్పత్తి తయారీలో స్వయంగా పాల్గొనేలా గానీ, భాగం అయ్యేలా గానీ ఉండాలి.
- పని విద్యార్థుల వయస్సులకు అనుగుణంగా ఉండాలి. ప్రాథమిక తరగతి విద్యార్థులకన్నా, ప్రాథమికోన్నత తరగతి విద్యార్థులకు చలన నైపుణ్యాలను ఉపయోగించే పనులను ఎక్కువగా ఇవ్వాలి.
- పాఠశాలలోగానీ, సమాజంలోగానీ లభ్యమయ్యే వనరుల ఆధారంగా చేసే పనులకు అవకాశం కల్పించాలి.
- పాఠ్య ప్రణాళికలో ఉండే అంశాలకు చేసే పనికి సంబంధం ఉండాలని ఏమీ లేదు. ఉదాహరణకు ఆహార పదార్థాల తయారీ అనే పని సామాన్య శాస్త్రంలోని ఆహార పదార్థాల నిలువ అనే అంశానికి సంబంధించినదై ఉండాల్సిన అవసరం లేదు.
- విద్యార్థి పాఠశాలలో ఎంచుకున్న పనికి మున్ముందు ఉన్నత విద్యాస్థాయిలలో ఎంచుకునే వృత్తికి లేదా ఉద్యోగానికి ఎలాంటి సంబంధం లేదు.
- ఎంచుకున్న పనికి సాంకేతిక నైపుణ్యానికి ఏవిధమైన సంబంధం లేదు.
- కులం, తరగతి, లింగ వివక్షత లేకుండా ప్రతి విద్యార్థి పనిలో పాల్గొనాలి.
- బోధన, పర్యవేక్షణ మాత్రమే కాదు ఉపాధ్యాయులు ఉత్పత్తి ప్రక్రియలోనూ పాల్గొనాలి.
- అవసరమైనప్పుడు ఉపాధ్యాయుడు తరగతి గదిలో పని నేర్పించే సమయంలో స్థానిక వృత్తులు నిర్వహించే వ్యక్తులను ఆహ్వానించాలి.
- పనిని సమవయస్కులతో నేర్చుకునేలా, జట్లుగా చేయడాన్ని ప్రోత్సహించాలి.
- పని నేర్పించడానికి ముందు ఉపాధ్యాయులకు విద్యార్థులలో పెంపొందించాల్సిన సామర్థ్యాల గురించి స్పష్టమైన అవగాహన ఉండాలి. ఈ సామర్థ్యాలే విద్యార్థులను మాపనం చేయడానికి ఆధారమవుతాయి.

పనివిద్య - యాజమాన్యం మరియు మూల్యాంకనం:

తరగతిలో ఉపాధ్యాయులు పనిని ఒక అభ్యసనా సాధనంగా వినియోగించాలి.

పనివిద్య - ఉపాధ్యాయుని పాత్ర:

పని కేంద్రిత తరగతిగదిగా మార్చుకోవడానికి ఉపాధ్యాయులు కింది విషయాలను దృష్టిలో ఉంచుకోవాలి.

- విద్యార్థుల స్థాయిని మరియు అందుబాటులో ఉన్న వనరులను దృష్టియందుంచుకుని సామాజిక, ఆర్థిక అంశాలకు చెందిన చేతివృత్తి పనిని ఎంచుకోవాలి.

- వస్తు ఉత్పత్తికి అవసరమైన పదార్థాలను, వనరులను సమకూర్చాలి. ఇందుకోసం ఉపాధ్యాయులు వాటికి సంబంధించిన వివరాలు అందించే వ్యక్తులనుగానీ, సంస్థలనుగానీ సంప్రదించాలి.
- విద్యార్థి తాను చేయబోయే పనికి, నేర్చుకోబోయే అంశానికి ఏవిధమైన సంబంధం ఉందో ఉపాధ్యాయుడు ముందుగానే వివరించాలి.
- ఉపాధ్యాయులు కేవలం పర్యవేక్షకులుగానో, పనిని బోధించేవారుగానో కాకుండా విద్యార్థులతోపాటు పనిలో పాలుపంచుకోవాలి.
- ఉపాధ్యాయులు విద్యార్థులలో పెంపొందించాల్సిన సామర్థ్యాలు- జ్ఞానాత్మక, సామాజిక మరియు భావాత్మక రంగాలలో వేటికి చెందినవో ముందుగానే ఒక జాబితా తయారు చేసుకోవాలి. ఇవి విద్యార్థులను మూల్యాంకనం చేయడానికి ఉపయోగపడతాయి.
- ఉపకరణాలను సమర్థవంతంగా వినియోగిస్తూ, ఉత్సాహంగా జట్లలో పని చేయగల విద్యార్థులను అంచనావేయాలి. పనికి సంబంధించిన జ్ఞానం కంటే జట్టులో ఇతరులతో పిల్లవాడి సంబంధాలు మరియు పనిచేసే విధానాన్ని దృష్టిలో ఉంచుకోవాలి.
- తల్లిదండ్రులకు, సమాజంలోని వ్యక్తులకు పనివిద్య పట్ల అవగాహన కల్పించడం ఉపాధ్యాయులు చేయాల్సిన అతిముఖ్యమైన పని. ఇందుకు రెండు ప్రధాన కారణాలున్నాయి. ఒకటి కమ్మరి, కుమ్మరిలాంటి వృత్తిపనివారిని పాఠశాలలోకి రప్పించి విద్యార్థులకు అవగాహన కల్పించడం మాత్రమే కాకుండా విద్యార్థులు తయారు చేసిన ఉత్పత్తులను ప్రదర్శించడానికిగాని, అమ్మడానికిగాని సమాజం యొక్క సహాయసహకారాలు అవసరం. రెండవది, పనివిద్య ప్రాముఖ్యత తల్లిదండ్రులకు తెలియకపోవచ్చు కాబట్టి పాఠశాలలో పనివిద్య ప్రారంభించే ముందు వారికి అవగాహన కల్పించి, దాని ప్రాధాన్యత వారికి తెలియజేయాలి.

పనివిద్య - పాఠ్యాంశాలు:

3వ తరగతి నుండి 10వ తరగతి వరకు పనివిద్యను ఒక విషయం (సబ్జక్టు)గా అమలుపరుస్తారు. ఈ పాఠ్యాంశాలు పౌష్ఠికాహారం, ఆరోగ్యవిద్య, జనాభావిద్య, సాంస్కృతిక వైవిధ్యం-వినోదం, సామాజిక అంశాల అవగాహన-స్పందన, సమాచారము-డాక్యుమెంటేషన్, వస్తువులు - నమూనాల తయారీ, గృహయాజమాన్యం, వినియోగదారులు-విజ్ఞానం మరియు పర్యావరణ విద్య.

పైన పేర్కొనబడిన పాఠ్యాంశాలు కేవలం మార్గదర్శకాలు మాత్రమే. ఉపాధ్యాయులు, ఉపాధ్యాయ శిక్షకులు, పాఠ్యప్రణాళికా రూపకర్తలు వారి వారి పరిస్థితులు/ సందర్భాలకు అనుగుణంగా పాఠ్యాంశాలను మార్చుకునే అవకాశం ఉంది.

పనివిద్య - ఉద్దేశాలు:

- నిజజీవితంలోని పనులపట్ల అవగాహన కల్పించడం.
- సమాజం నుండి నేర్చుకునే అవకాశం ఇవ్వడం.
- అనుకోని పరిస్థితులను, సమస్యలను అధిగమించేలా తయారు చేయడం.
- వివిధ రంగాలలోని వ్యక్తుల గురించి మాట్లాడి వారి గురించి తెలుసుకునేలా చేయడం.
- శ్రమించడం, శ్రమ విలువను గుర్తించి గర్వించేలా చేయడం.
- రోజువారీ పాఠశాల కార్యక్రమాల మార్పునకు దోహదంచేసి, కొత్త ఆలోచనలను రేకెత్తించడం.
- సృజనాత్మకతను పెంపొందించడం.

పనివిద్య మూల్యాంకనం:

ఉత్పత్తి స్వరూపం ఆధారంగాగాని, చేసిన సేవలనుగానీ, మాపనం చేయకూడదు. విద్యార్థి అభ్యసన ప్రక్రియలో పొందిన జ్ఞానాత్మక, సామాజిక మరియు భావాత్మక సామర్థ్యాలను మాపనం చేయాల్సి ఉంటుంది.

మూల్యాంకన సూత్రాలు:

- పనివిద్యలో బోధనా లక్ష్యాలు, పిల్లలు పొందాల్సిన సామర్థ్యాలు మరియు వారికందించిన అభ్యసనానుభవాలను దృష్టిలో ఉంచుకొని మూల్యాంకనం చేయాలి.
- నిరంతర, సమగ్ర మూల్యాంకనం చేయాలి. ప్రతి కృత్యం/ ప్రాజెక్టు/ యూనిట్ పూర్తి చేసిన వెంటనే మూల్యాంకనం చేయాలి.
- విద్యార్థులకు మూల్యాంకనం తరవాత పరిపుష్టినివ్వాలి.
- నిర్ణయించిన సూచికల ఆధారంగా మూల్యాంకనం చేయాలి.
- ఉపాధ్యాయులు మూల్యాంకన ప్రక్రియను సున్నితమైనదని, కష్టమైనదని అనుకోకుండా క్రమక్రమంగా అనుభవాన్ని పొందుతూ నిబద్ధతను చూపాలి.

మూల్యాంకనం – సూచికలు:

వివిధ రంగాలలో పేర్కొనబడిన సామర్థ్యాల ఆధారంగా పనివిద్యలో విద్యార్థుల ప్రగతిని మూల్యాంకనం చేయాలి. పని – కంప్యూటర్ విద్యలో విద్యార్థుల ప్రగతిని నిరంతర సమగ్ర మూల్యాంకనము ద్వారా మూల్యాంకనము చేయాలి. ఇందుకు ఉపాధ్యాయుడు పని విద్యకు సంబంధించిన ఈ క్రింది అంశాలను దృష్టిలో ఉంచుకోవాలి.

1. పనివిద్య అంశాల పట్ల పిల్లల అవగాహన
2. ఉత్పాదక కార్యక్రమాల్లో వ్యక్తిగతంగా, జట్లలో పాల్గొనే తీరు
3. కార్య క్రమాలలో విద్యార్థులు ప్రదర్శించే నైపుణ్యాలు, అభిరుచులు
4. రూపొందించి / తయారు చేసిన వస్తువుల గురించి వివరించే నైపుణ్యాలు

పై అంశాలతో బాటుగా పిల్లల నివేదికలు, రూపొందించిన వస్తువులను దృష్టిలో ఉంచుకొని ఉపాధ్యాయుడు మార్కులు, గ్రేడులు ఇవ్వాలి. ఇందుకొరకు పని విద్యలో సాధించాల్సిన విద్యా ప్రమాణాలు

1. పనిముట్ల వినియోగము, వస్తువుల తయారీ
2. కార్యక్రమాల్లో పాల్గొనడం, బాధ్యతలు నిర్వర్తించడము, అంతర్ కర్రికులమ్ కార్యక్రమాలు
3. సామాజిక సేవా కార్యక్రమాలు – శ్రమదానం

ఉపాధ్యాయుడు పై విద్యా ప్రమాణాల సాధనకు కల్పించిన అభ్యసన అనుభవాలను ఆధారంగా చేసుకొని పరిశీలన ద్వారా నమోదు చేయాలి. దీనికి రాతపరీక్ష ఉండదు. సంగ్రహణాత్మక మూల్యాంకనములో (సంవత్సరానికి 3 సార్లు S.A-I, S.A-II, S.A-III) నమోదు చేయాలి. మార్కులు, గ్రేడులతో పాటుగా క్యుములేటివ్ రికార్డులో వివరణాత్మక సూచికలను కూడా నమోదు చేయాలి.

గ్రేడు	వివరణాత్మక సూచికలు
A1	వివిధ రకాల పరికరాలను ఉపయోగించి వస్తువులు, నమూనాలను తయారు చేసి ప్రదర్శించాడు. సామాజిక సేవా కార్యక్రమాల్లో, శ్రమదానంలో పాల్గొన్నాడు.
A2	వివిధ రకాల వస్తువులు, నమూనాలు తయారుచేసి పాఠశాల కళావేదికలో ప్రదర్శించాడు.
B1	వస్తువులు తయారీ కార్యశాలలో పాల్గొన్నాడు. పనివారి పట్ల గౌరవభావం కలిగి ఉన్నాడు.
B2	పని కార్యక్రమాల పట్ల అవగాహన ఉంది. జట్లలో పనిచేయడంలో ఆసక్తి కనబరిచాడు.
C1	సామాజిక సేవా కార్యక్రమాల్లో పాల్గొన్నాడు.
C2	పరికరాలను వినియోగించడం, భద్ర పరచడంలో ఆసక్తిని, మెళకువలను ప్రదర్శించాడు.
D1	పని కార్యక్రమాలకు హాజరయ్యాడు. సామాగ్రిని గుర్తించగలడు.
D2	పని విద్య పట్ల అభిరుచి తక్కువ ఇతరుల సహాయముతో కృత్యాలు చేయగలిగాడు.

పని – విద్యలో పిల్లల ప్రగతిని తరగతి వారీగా రిజిష్టరులో నమోదు చేసుకోవాలి.

పనివిద్య మరియు కంప్యూటర్ విద్య రెండింటి గ్రేడుల సగటును కలిపి ఒకే గ్రేడుగా వేయాలి.

S. No.	విద్యార్థి పేరు	M / G	SA-I						SA-I						SA-I						వార్షిక ఫలితం					
			1	2	3	4	5	T	1	2	3	4	5	T	1	2	3	4	5	T	1	2	3	4	5	T
1.	రవి	M																								
		G																								
2.	రమ	M																								
		G																								

ఉపాధ్యాయులకు సూచనలు

ఈ కరదీపిక 6 నుండి 8 తరగతుల విద్యార్థులకు వివిధ కృత్యాలు నిర్వహించుటకొరకు ఉద్దేశించబడినది. ఈ కృత్యాలు నిర్వహించుటకు 10 ప్రధాన అంశములు ఎంచుకోవడము జరిగినది.

ప్రతి ప్రధాన అంశమునకు సంబంధించిన వివరణను కరదీపిక మొదటి భాగములో పొందుపరచడమైనది. వివరణతో పాటుగా Mind Map ఇవ్వడం జరిగినది. ఉపాధ్యాయుడు మొదట వివరణ చదివిన తర్వాత Mind Map కు సంబంధించిన అంశాలు రాబట్టేలా విద్యార్థులతో చర్చించి ఆ అంశంపై పూర్తి అవగాహన కల్పించాలి. తర్వాత ఆ ప్రధాన అంశములోని కృత్యములను పిల్లలతో చేయించాలి. ప్రతి ప్రధాన అంశానికి ఒక పూర్తి పీరియడ్‌ను కేటాయించాలి. ఒక్కొక్క కృత్యమునకు ఒక్కొక్క పీరియడ్‌ను కేటాయించాలి.

- ఉపాధ్యాయుడు పిల్లల అభిరుచి మేరకు ఒక తరగతిలోని కృత్యాలు, ఇంకొక తరగతి విద్యార్థులకు కూడా నిర్వహించవచ్చు.
- ఉపాధ్యాయుడు తను నిర్వహించవలసిన కృత్యమునకు కావలసిన ప్రణాళికను ముందురోజే తయారు చేసుకొని తగు సూచనలు విద్యార్థులకు ముందుగానే ఇవ్వాలి.
- విద్యా సంవత్సరము పూర్తి అయ్యేలోగా ఆయా తరగతులలో ఉన్న కృత్యాలన్నింటినీ చేయించాలి.
- కొన్ని కృత్యాలు చేసేటపుడు కృత్యానికి అనుగుణంగా విద్యార్థులకు ఎలాంటి ఇబ్బందులు కలుగకుండా జాగ్రత్తలు తీసుకోవాలి.
- ప్రతి విద్యా సంవత్సరములో విద్యార్థులచే కృత్యాలు నిర్వహించుటకు కావలసిన స్థానికంగా లభించే వనరులు, వ్యక్తులకు సంబంధించి ముందుగానే ప్రణాళిక సిద్ధం చేసుకోవాలి.
- పనివిద్యా కృత్యాలలో పిల్లలు సహజంగా పాల్గొనాలేకాని ఎలాంటి ఒత్తిడికి గురికాకూడదు.
- మూల్యాంకనము రిజిష్టరులో "పని - కంప్యూటర్ విద్యా" ఒకే అంశంగా తీసుకున్నందున పనివిద్య, కంప్యూటర్ విద్యలో పొందిన మార్కులు, గ్రేడుల సగటును సంబంధిత రిజిష్టరులో నమోదు చేయాలి.
- పాఠశాల వార్షికోత్సవం సందర్భంగా విద్యా సంవత్సరములో "పనివిద్య" కు సంబంధించి తయారుచేసిన నమూనాలు, వస్తువులు ప్రదర్శించాలి. మరియు కృత్యాలకు సంబంధించిన నివేదికను సమర్పించాలి.
- ఉపాధ్యాయుడు తన అనుభవములోని అదనపు కృత్యాలను కూడా జోడించి పిల్లలచే కృత్యాలు చేయించవచ్చు.
- స్థానికంగా అందుబాటులో ఉండే వృత్తి నైపుణ్యం కల, వడ్రంగి, కమ్మరి, కుమ్మరి, చేతివృత్తులవారిని పాఠశాలకు ఆహ్వానించి వారిచే తమ అనుభవాలు, తయారుచేసే విధానము, జాగ్రత్తలు మొ॥ అంశాల గురించి చెప్పించాలి.
- కృత్యాలు చేయించడంలో వివిధ వ్యూహాలను అమలుపరచాలి. అవి : ప్రశ్నలు - చర్చ, ఉపాధ్యాయుడు చేసి చూపించి విద్యార్థులచే చేయించడము, వస్తుసేకరణ - ప్రదర్శన, సమాచార సేకరణ-విశ్లేషణ మరియు చర్చ, అనుభవాలను చెప్పించడము, వివిధ వ్యక్తులను పిలిపించి వారిచే ఉపన్యాసాలు ఇప్పించడం.
- వారంలో పనివిద్యకు ఒక పీరియడ్ ఉంటుంది కావున దానికి అనుగుణంగా ఉపాధ్యాయుడు కార్యాచరణ రూపొందించుకోవాలి.

పనివిద్య - ప్రధాన అంశములు

1. పౌష్టికాహార విద్య

భారతదేశం ప్రధానంగా వ్యవసాయకదేశం. భిన్న జాతులు, తెగలు, మతాలు, కులాల వారీగా ప్రజలు జీవిస్తున్నారు. రకరకాల పూల కదంబమాలవలెనే భారతీయత అనే సూత్రంలో భారతదేశ ప్రజలందరూ ముడివేయబడ్డారు.

మరి భారతీయ జీవన విధానంలో ఆహారం ప్రముఖపాత్ర వహిస్తుంది. దేశ, ప్రాంత, కులాల వారీగా విభిన్న ఆహారపు అలవాట్లు ఉన్నాయి. సహజసిద్ధంగా లభించే ఆహారం. ఆయాప్రాంతాలలో, కాలాల్లో లభించే పదార్థాలపై ఆహారపు అలవాట్లు ఏర్పడ్డాయి.

జీవన పోరాటంలో ఆహారం కోసం జరిగినవే ఎక్కువగా చరిత్రలో కన్పిస్తాయి. శాఖాహారం, మాంసాహారం తీసుకునే వారిలో పూర్తి శాకాహారులు కొందరు, మిశ్రమాహారులు మరికొందరు ఉంటారు.

వరి అన్నం, గోధుమ రొట్టె, జొన్న, సజ్జ, రాగి రొట్టెలు ప్రధాన ఆహారంగాను, ఆకుకూరలు, కూరగాయలు మొదలైనవి వాటిలో కలుపుకు తినేవిగాను ఉంటాయి. అంతేగాకుండా పప్పుగింజలలో కందులు . మినప. పెసర, శనగ ఏదేని ఒక పప్పును కూడ వండుకుంటాము.

వండి తినేవి కొన్ని, అలాగే వండకుండానే పచ్చిగా తినేవి (అరటి, జామ, యాపిల్, బత్తాయి మొదలగు పండ్లు) ఎండు గింజలు (బాదం, జీడిపప్పు, కిస్‌మిస్ మొదలైనవి) పశువులనుండి లభించే పాలు, పాల సంబంధిత పదార్థాలు తీసుకుంటాము.

నూనెనిచ్చే నూనె గింజలు (పల్లీలు, నువ్వులు, ఆవాలు మొదలగునవి) వాటి ఉత్పత్తులను కూడా ఆహారంగా తీసుకుంటాము.

మనం తీసుకునే ఆహారం మిశ్రమాహారంగాను, మన శరీరపు ఎదుగుదలకు బలానికి అభివృద్ధికి కావలసిన పోషకాలతో కూడినదై ఉండాలి. ఈ ఆహారపదార్థాల నుంచి పిండి పదార్థాలు, మాంసకృత్తులు, విటమిన్లు, కొవ్వు పదార్థాలు, ఖనిజ లవణాలు లభిస్తాయి. మాంసాహారానికి సంబంధించి, గుడ్లు, చేపలు, మాంసం మొదలైన వాటినుండి కావలసిన పోషకాలు లభిస్తాయి.

విద్యార్థులు బాగా చదువుకోవాలి. ఆడుకోవాలి. ఉత్సాహంగా చురుకుగా ప్రతి పనిలోను పాల్గొనాలంటే వారు తీసుకునే ఆహారం బలవర్ధకమైనదిగా ఉండాలి.

ఆహారపు వనరులు:

ఆదిమానవుడు ప్రకృతిలో లభించే ఆహారాన్ని వేటాడడం, సేకరించడం ద్వారా భూమిలో దొరికే దుంపలను ఆహారంగా తీసుకునేవాడు. నాగరికత పెరిగినకొద్దీ పచ్చిగా తినే దశనుండి పండించుకొని, సాగుచేసే పద్ధతులను వినియోగించి వండుకుని తినే అలవాటుగా మార్చుకున్నాడు. పశువులను మచ్చిక చేసుకొని వాటి నుండి మాంసాన్ని పాలసంబంధిత పదార్థాలను వినియోగించుకోవడం నేర్చుకున్నాడు.

నిల్వచేసుకుని వినియోగించుకునే విధానాలను అవలంభించడం ద్వారా ఆహారపదార్థాలను భద్రపరచి వాడుకుంటున్నాడు. మనకంటే అన్ని వినియోగంలోకి వచ్చాయి. సంతలు, అంగళ్ళ రవాణాసౌకర్యాలు అభివృద్ధి చెందడంవల్ల దూరప్రాంతాలనుండి కూడా మనకు దొరకని ఆహారం తినే వీలుకలుగుతుంది.

ప్రకృతిలో సహజసిద్ధంగా కొన్ని మొక్కలు పొలాల్లో పెరుగుతుంటాయి. ఆ మొక్కల చిగుళ్ళు పల్లెల్లో వండుకోవడం సర్వసాధారణం. పొన్నగంటి, పిండికూర, దేవవారికూర, పెద్దపల్లేరుగాయల కూర, తుమ్మికూర, చింతచిగురు మొదలైనవి. అలాగే మునగాకు, చింతచిగురును కూడా ఆహారంగా తీసుకుంటాం. ఎక్కువ డబ్బుతో ఆహార పదార్థాన్ని కొని తింటేనే గొప్పగా భావించకుండా చౌకగా లభించే పోషక విలువలు గల ఆహారాన్ని తినడానికి ఆసక్తిని పెంచుకోవాలి.

ఈ అధ్యాయంలో పిల్లలకు ఆహారం లభించే వనరు. వండుకుని తినేవి, వండకుండా తినేవి. సహజంగా దొరికేవి, వండించకుండానే ప్రకృతిలో ఖర్చులేకుండా దొరికేవి. తినేపదార్థాల గురించి తెలుసుకోవడం, నిల్వలు, భద్రపరిచే విధానాలు, పానీయాలు తయారీలు వంటివి తెలుసుకుంటారు.

పోషకాహారాన్ని నిల్వచేయడం:

నిల్వచేయడం అనేది మన సంస్కృతిలో భాగం. ప్రతి ఇంటిలోను ఈ విషయాలు వారసత్వంగా, ఆచారంగా ఉంటాయి. మన గ్రామీణులు ఆహారపదార్థాలను నిల్వచేయడం అనేది అలవాటుగా చేస్తారు. దీనివలన స్వయం సమృద్ధిని సాధిస్తారు. ముఖ్యంగా పట్టణాలలోను, నగరాలలోను ధర్నాలు, హర్తాళ్ళలాంటివి సంభవించినప్పుడు ఈ నిల్వ ఆహారపదార్థాలను వినియోగించుకోవచ్చును.

పరిసర ప్రాంతాలకనుగుణంగా పంటలు పండుతాయి. కాలానుగుణంగా పండే ఆహారధాన్యాలు పప్పుధాన్యాలను మన ప్రాంతంలో దొరికే ఆహారాలను కావలసినప్పుడు వినియోగించుకోవాలంటే కొన్ని నిల్వ పద్ధతులను పాటించాలి. నిల్వచేయడం ఈ కింది విధంగా ఉంటుంది.

1. వండిన పదార్థాలను పాడవకుండా కొన్ని గంటలపాటు లేదా ఒక రోజు వ్యవధిలో నిల్వ / తాజాగా ఉంచడం కోసం.
2. చాలాకాలం అంటే ఏడాది అంతకంటే ఎక్కువకాలం నిల్వచేసే పంటగింజలు.
3. పచ్చళ్ళు, పొడులు, వరుగులు, అప్పడాలు, జామ్‌లు, పండ్లరసాలు మొదలగు వాటిని నిల్వచేయడం.

వండిన పదార్థాలను చెడిపోకుండా ఉంచాలంటే తీసుకోవలసిన జాగ్రత్తలను మెలకువలను తీసుకోవాలి. తగినంత నీరు పోసి ఉడికించడం, ఉడుకుతున్నప్పుడు పాత్రలపై మూతలుపెట్టడం, పొడిగా ఉండే ప్రదేశంలో ఉంచడం, తగినంత ఉప్పు, కారం వేయడం చేయాలి. మాటిమాటికి వేడి చేయరాదు.

భద్రపరచడానికి ఉపయోగించే పాత్రలు – కుండలు, జాడీలు, డబ్బాలు మొదలగునవి పొడిగా ఉంచాలి. మూతలను గాలిచొరకుండా బిగించాలి. చింతపండు వంటి వాటిలో గింజలను తీసివేసి ఎండలోబెట్టి చల్లారాక డబ్బాలలో ఉంచాలి. మిరపకాయలు వంటి వాటిని కూడ తేమలేకుండా ఎండలో ఉంచి వేడి తగ్గిన తర్వాత తగిన పాత్రలలో, మూతలు బిగించి ఉంచాలి. అలాగే బియ్యం, పప్పులు తగిన జాగ్రత్తలతో నిల్వచేసుకోవాలి.

పచ్చళ్ళకు నాణ్యమైన పదార్థాలను మాత్రమే వినియోగించి తగినంత ఉప్పు, కారం, నూనెను వినియోగించి భద్రపరచుకోవాలి. వడియాలు, అప్పడాలవంటి వాటిని నిల్వచేయడంలో ఏ పదార్థాలైతే పాడవకుండా ఎక్కువ కాలం ఉంటాయో వాటితో మాత్రమే తయారుచేసుకోవాలి.

పండ్లరసాలను, జామ్‌లను తయారుచేయడంలో మెలకువలను పాటించి భద్రపరచుకోవాలి. ధాన్యాలను గుమ్మాలు, గాదెలు, కుండలు, వడ్లపురిల వంటి వాటిలో నిల్వచేస్తారు.

అవసరాలకనుగుణంగా ఆహారపదార్థాలను ఉపయోగించుకోవడానికి లభించే కాలంలోని కొన్ని కూరగాయలను కడిగి ముక్కలుగా చేసి ఉప్పుతో ఊరవేసి తర్వాత ఆరబెట్టి నిల్వచేస్తారు.

ఈ నిల్వ పదార్థాలను ఆహారపదార్థాలు విరివిగా దొరకని కాలంలోను, చౌకగా దొరకనప్పుడు, విందులు, విహార సమయాలలో వేడుకలలోను వినియోగించుకుంటాము.

ఆహారపదార్థాలపై అవగాహన కొరకు మాత్రమేగాక శ్రమజీవనం, శ్రామికగౌరవం పెంపొందడానికి విద్యార్థుల ద్వారా కొన్ని మొక్కలను ఆకుకూరలను అలంకరణగా – ప్రత్యేకరోజులు, జాతీయ దినాలలోను ప్రదర్శించడానికి వీలుగా ఆయా రోజులకు నెలరోజులు ముందుగానే స్వాగతం వంటి పత్రాలను మట్టిలో రాసిన చోట ధనియాలు, మెంతులు, నవధాన్యాల వంటి వాటిని జల్లి మొలకలొచ్చేవరకు జాగ్రత్తగా చూసుకోవడం, నేర్పడం చేయాలి. తదుపరి బాగా ఎదిగిన ఆయా ఆకుకూరలను జట్ల పిల్లలచే కట్టలుగా కట్టించడం చేయాలి. పోషక విలువలను తెలపాలి.

మనం తినే ఆహారం – మన ఆరోగ్యంపై జాగ్రత్తలు – కీలకాంశాలు:

వండడానికి ముందు గింజధాన్యాలను మాటిమాటికి కడగకండి. కూరగాయలను కడిగాక ముక్కలుగా తరగండి. ముక్కలు చేసిన కూరగాయలను నీటిలో ఎక్కువసేపు నానబెట్టకండి. వండిన తర్వాత మిగిలిన నీటిని చారు, పులుసు వంటి వాటిలో వినియోగించండి. ఆహారం వండుతున్నప్పుడు గిన్నెపై మూత పెట్టండి. ఆవిరిలో, ప్రెషర్ కుక్కర్‌లో వండిన ఆహారం తినడం మంచిది. పప్పులు, కూరగాయలను వండడానికి సోడాను వాడకండి. వాడగా మిగిలిన నూనెను మళ్ళీ మళ్ళీ వేడిచేయకండి. ఆహార పదార్థాలను నమ్మకమైన చోటనుండి బాగా పరీక్ష చేసిన తర్వాత కొనండి. వాడడానికి ముందు పండ్లను శుభ్రంగా కడగండి. ఆహారపదార్థాలను, వండిన ఆహారాన్ని కూడా సరియైన విధంగా నిల్వఉంచి, సూక్ష్మక్రిములు, ఎలుకలు, కీటకాల బారినుండి కాపాడండి. శారీరక పరిశుభ్రత పాటిస్తూ ఆహారం నిల్వచేసే వండే ప్రదేశాలను శుభ్రంగా సురక్షితంగా ఉంచండి.

బజారులో దొరికే నిల్వ ఆహారపదార్థాలలో రసాయన పదార్థాలు, వాసననిచ్చే కొన్ని కృత్రిమ రంగులు ఉంటాయి. వీటి వాడకాన్ని ప్రోత్సహించరాదు. బజారులో ఎక్కువకాలం నిల్వ ఉండి. బాగా శుద్ధిచేసి తయారు చేయబడిన కొవ్వుశాతం, ఉప్పు, చక్కెరలు అధికంగా ఉన్న పదార్థాలను తినడాన్ని ప్రోత్సహించరాదు. పట్టణ ప్రాంతాల్లో అధికంగాను, గ్రామీణ ప్రాంతాల్లో తక్కువగాను ఇవి లభిస్తున్నాయి. కోకోకోలా వంటి శీతలపానియాలను తాగడాన్ని ఆటంకపరచాలి. పోషక విలువలు తక్కువ. కేలరీల విలువలులేని పదార్థాలు చూడడానికి ఆకర్షణీయమైన రంగులలో ఉండే పదార్థాలను తినడాన్ని తగ్గించాలి.

ప్యాకేజి చేయబడ్డ పదార్థాన్ని వాడేముందు రేపర్‌పై దాన్ని నిల్వచేయదగిన కాలం, అందులో చేర్చబడ్డ ఇతర పదార్థాలను గురించి సమాచారాన్ని చూసి మాత్రమే వినియోగించండి.

పాల ఉత్పత్తులు, రెడిమిక్స్‌లు కన్ఫెక్షనరి మిఠాయిలు, బేకరి, ఉదయం పూట ఫలహారాలు, తేమతీసి వేయబడ్డ పదార్థాలు డబ్బాలలో నిల్వచేసిన ప్రాసెస్ చేయబడ్డ పదార్థాలను భోజన సమయంలో తినకూడదు.

(తినడానికి సిద్ధంగా ఉండే రూపంలో ఇంటిలో తయారుచేసుకునే పద్ధతులను సులభతరం చేయడానికి సాంకేతికమైన మార్పులతో రూపొందించబడిన పదార్థాలను ప్రాసెస్‌చేయబడ్డ ఆహారపదార్థాలు అంటారు).

రోజువారి ద్రవ అవసరాలకు ఆరోగ్యకరమైన సురక్షిత మంచినీటిని త్రాగాలి. కలుషిత నీరు అని అనుమానమున్నప్పుడు వాటిని మరగకాచి వడబోసి చల్లార్చి తాగాలి.

సాంప్రదాయికంగా ఇళ్ళలో తయారుచేయబడ్డ ఆహారాన్ని తీసుకోవాలి.

బలవర్ధకమైన ఆహారంగా మిశ్రమ దినుసులతో చేసిన వంటకాలను పిల్లలు తినేటట్లు చూడాలి.

జొన్న, గోధుమ, బెల్లం, వేరుశనగ, నువ్వులు, నెయ్యివంటి వాటితో కలిపినవి. పెసర / కంది / బియ్యం / గోధుమ కలిపిన వంటకం మొదలైనవి. కూరగాయల సూప్, జావలు కూరగాయలు, ఆకుకూరల రసాలు, రాగి జావ మొదలైనవి ఇవ్వాలి.

ఆహారం విషయంలో తీసుకోవలసిన జాగ్రత్తలు

- కూరగాయలను, ఆకుకూరలను కోయడానికి ముందే కొద్దిసేపు ఉప్పునీటిలో నానబెట్టి శుభ్రపరచాలి.
- వాటిని మరీ చిన్న ముక్కలుగా తరగకూడదు.
- వీలైనంతవరకూ ఆవిరిలో వండిన ఆహారపదార్థాలను తినడం మంచిది.
- ఒకసారి ఉపయోగించిన నూనెను మళ్ళీ, మళ్ళీ వాడకూడదు.
- వండిన ఆహారపదార్థాలను సరియైన విధంగా నిల్వచేయాలి.
- బజారులో లభించే నిల్వ ఆహారపదార్థాలలో రసాయనిక, కృత్రిమ పదార్థాలుంటాయి కాబట్టి వీలైనంత వరకూ వీటిని వాడకూడదు.
- ఎక్కువకాలం నిలువవుండే ఆహారపదార్థాలు మరియు ఉప్పు, చక్కెరలు అధికంగా ఉండే ఆహారపదార్థాలను తినడానికి ప్రోత్సహించకూడదు.
- పోషకవిలువలు లేని ఆహారపదార్థాలను తినడం / త్రాగడం తగ్గించాలి.
- ప్యాక్ చేయబడిన పదార్థాలను ఉపయోగించే ముందు ఉపయోగించుటకు నిర్దేశించిన సమయం, తయారు చేయడానికుపయోగించిన పదార్థాలను చూసిన తర్వాత మాత్రమే వినియోగించాలి.
- తగినన్ని, సురక్షితమైన మంచినీరు తీసుకోవాలి. కలుషితనీరు అని అనుమానమున్నపుడు వాటిని మరగకాచి, చల్లార్చి వడకట్టి త్రాగాలి.
- సంప్రదాయకంగా ఇళ్ళలో తయారుచేయబడ్డ ఆహారం తీసుకోవడానికే ప్రాధాన్యతనివ్వాలి.
- తినడానికి ముందు పండ్లను బాగా శుభ్రపరచాలి.
- కూరగాయల సలాడ్‌లు, సూప్‌లు, రసాలు, రాగిజావ మొదలగునవి త్రాగడాన్ని ప్రోత్సహించాలి.

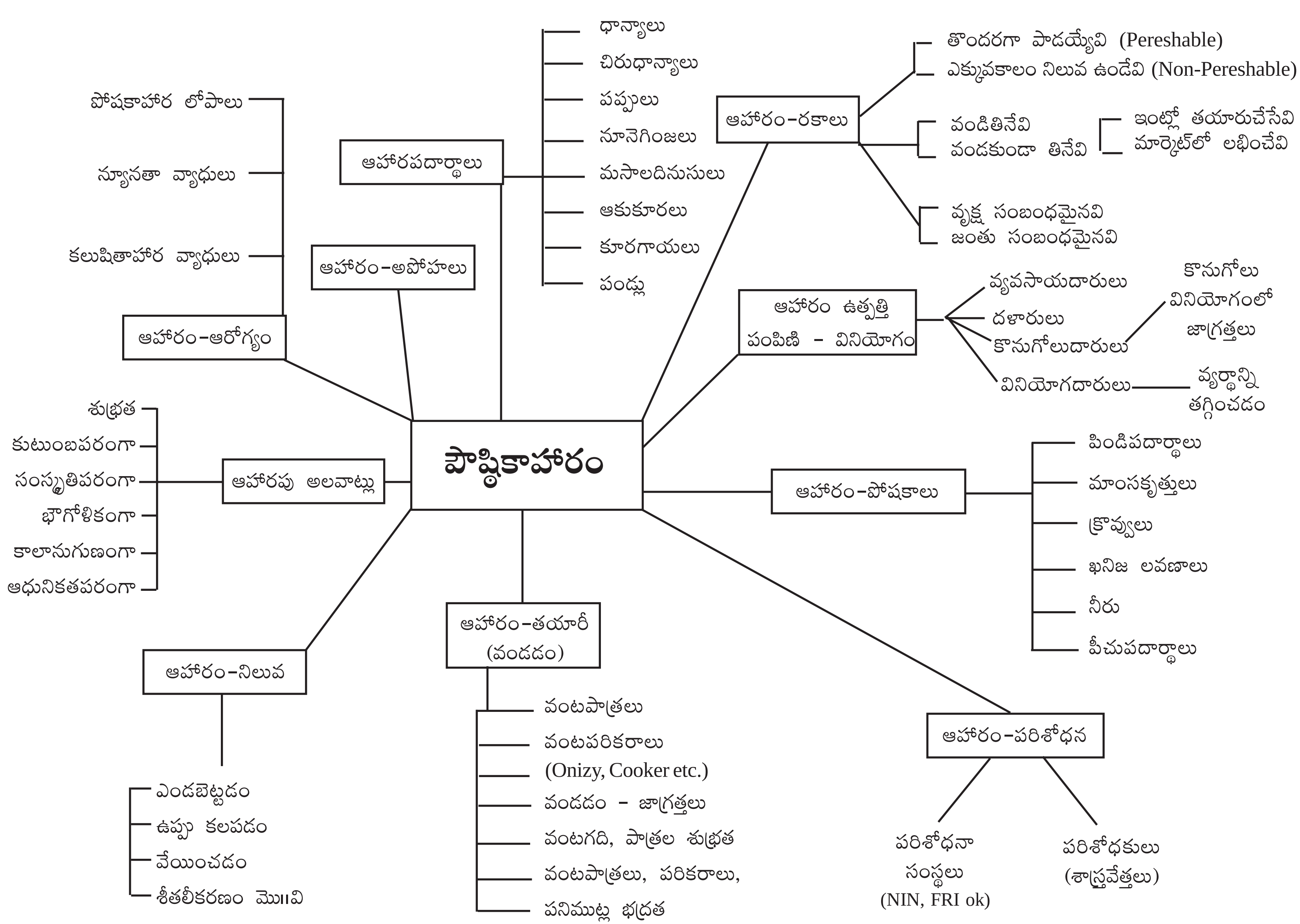

పౌష్టికాహారం
ఆహారపదార్థాలు
ధాన్యాలు
చిరుధాన్యాలు
పప్పులు
నూనెగింజలు
మసాలదినుసులు
ఆకుకూరలు
కూరగాయలు
పండ్లు
ఆహారం-రకాలు
తొందరగా పాడయ్యేవి (Pereshable)
ఎక్కువకాలం నిలువ ఉండేవి (Non-Pereshable)
వండితినేవి
వండకుండా తినేవి
ఇంట్లో తయారుచేసేవి
మార్కెట్‌లో లభించేవి
వృక్ష సంబంధమైనవి
జంతు సంబంధమైనవి
ఆహారం ఉత్పత్తి పంపిణి - వినియోగం
వ్యవసాయదారులు
దళారులు
కొనుగోలుదారులు
వినియోగదారులు
కొనుగోలు వినియోగంలో జాగ్రత్తలు
వ్యర్థాన్ని తగ్గించడం
ఆహారం-పోషకాలు
పిండిపదార్థాలు
మాంసకృత్తులు
క్రొవ్వులు
ఖనిజ లవణాలు
నీరు
పీచుపదార్థాలు
ఆహారం-పరిశోధన
పరిశోధనా సంస్థలు (NIN, FRI ok)
పరిశోధకులు (శాస్త్రవేత్తలు)
ఆహారం-తయారీ (వండడం)
వంటపాత్రలు
వంటపరికరాలు
(Onizy, Cooker etc.)
వండడం - జాగ్రత్తలు
వంటగది, పాత్రల శుభ్రత
వంటపాత్రలు, పరికరాలు,
పనిముట్ల భద్రత
ఆహారం-నిలువ
ఎండబెట్టడం
ఉప్పు కలపడం
వేయించడం
శీతలీకరణం మొ॥వి
ఆహారపు అలవాట్లు
శుభ్రత
కుటుంబపరంగా
సంస్కృతిపరంగా
భౌగోళికంగా
కాలానుగుణంగా
ఆధునికతపరంగా
ఆహారం-ఆరోగ్యం
పోషకాహార లోపాలు
న్యూనతా వ్యాధులు
కలుషితాహార వ్యాధులు
ఆహారం-అపోహలు

2. ఆరోగ్య విద్య

'ఆరోగ్యమే మహా భాగ్యం'

ఆరోగ్యకరమైన వాతావరణంలో ఆరోగ్యంగా ఉన్న మానవుడు ఏ పనినైనా సులభంగా, ఫలవంతంగా, ప్రయోజనకరంగా చేయగలడు.

శారీరకంగా, మానసికంగా, ఆధ్యాత్మికంగా ఏ సమ్యసలు లేకుండా ప్రశాంతంగా జీవించడమే ఆరోగ్యకరమైన జీవనము.

మన విద్యార్థులను ఉత్తమ పౌరులుగా తీర్చిదిద్దవలసిన కర్తవ్యం మనదే. కాబట్టి ఆరోగ్యంగా ఉండి, చలాకీగా, ఉత్సాహంగా పనిచేసే ప్రతీ విషయం కూడా విద్యార్థి చదువుకు, ప్రగతిని అభివృద్ధిపరచడానికే ఉపయోగపడుతుంది. విద్యార్థులు శారీరకంగా, దృఢంగా ఆరోగ్యంగా ఉండాలంటే వారు చేయవలసిన కార్యక్రమాలు, ఇంటిలో, బడిలో నిర్వర్తించవలసిన అంశాల గురించి తెలియజెప్పాల్సి ఉంటుంది.

శారీరకంగా బలంగా ఉండడానికి పోషకాహారం తీసుకోవడం ఆరోగ్య సూత్రాలు పాటించడం. మంచి ఆహారపు అలవాట్లు కల్గి ఉండడం, ఇంటిలోను, ఇంటి చుట్టుపక్కల పరిశుభ్రమైన వాతావరణం ఉండేటట్లుగా చూసుకోవాలి. దురలవాట్లకు లోనుకాకుండా ఉండడం. మానసిక ప్రశాంతతకు యోగాభ్యాసాలు, వ్యాయామం అంటువ్యాధులు రాకుండా జాగ్రత్తలు తీసుకోవడం. ప్రథమచికిత్స మొదలగు అంశాలపై ప్రాథమిక స్థాయి నుండి ఉన్నతస్థాయి వరకు గల విద్యార్థులకు అవగాహన కావాలి.

ఆరోగ్యంగా ఉన్న వ్యక్తి యొక్క లక్షణాలు:

శారీరకంగా మానసికంగా, ఆరోగ్యంగా ఉండే వ్యక్తి చురుకుగా, ఉత్సాహంగా ఉంటాడు. కళ్ళు కాంతివంతంగా ఉంటాయి. చర్మము పొడిబారిపోకుండా ఉండడం. గోళ్ళు గులాబిరంగులో ఉండి పెలిసిపోకుండా ఉండడంవంటి లక్షణాలు.

మంచి అలవాట్లు – స్వీయ శుభ్రతకు మెలకువలు

ప్రతిరోజు పండ్లు తోముకోవడం, వాడిన బ్రష్‌ను నెల / రెండు నెలలకొకసారైనా మార్చడం. గోళ్ళను ఎప్పటికప్పుడు కత్తిరించుకోవడం (గోళ్ళ కత్తిరతో మాత్రమే), మగపిల్లలు జుట్టు కత్తిరింపు, క్రాప్ చేసుకోవడం, ప్రతిరోజు స్నానం చేయడం, ఉతికిన బట్టలు ధరించడం, యూనిఫామ్ (రెండుజతలు)ను రోజూ మార్చి రోజు / రెండు రోజులకొకసారి ధరించడం. వీధిలోకి వెళ్ళివచ్చిన తర్వాత కాళ్ళు కడుక్కోవడం, కాళ్ళకు చెప్పులు ధరించడం, మరుగుదొడ్డికి వెళ్ళిన తర్వాత చేతులను సబ్బుతో కడుక్కోవడం. అన్నం తినేముందు, తిన్న తర్వాత చేతులను శుభ్రంగా కడుక్కోవడం, తిన్న తర్వాత నోటిని నీళ్ళతో పుక్కిలించడం. శరీరమంతా మురికి, దుమ్ము లేకుండా స్నానము చేసేటప్పుడు స్నానపు సబ్బును ఉపయోగించడం లేదా సున్నిపిండి వాడుకుని శుభ్రంచేసుకోవడం, తడిలేకుండా తుండుగుడ్డ (టవల్)తో తుడుచుకోవడం, మిఠాయి, చాక్‌లెట్లు వంటి వాటిని తిన్న తర్వాత పండ్ల సందులలో ఆహారపు తునకలు లేకుండా నోటిని పుక్కిలించడం, చెవులలో పుల్లలు పెట్టుకోకపోవడం.

విద్యార్థులకు – ఆరోగ్య విద్య, శుచి శుభ్రతల గురించి ఆరోగ్య సూత్రాలు

నాటకీకరణంగా తోలుబొమ్మల ప్రదర్శన, నమూనా బొమ్మల ద్వారా తెలియజేయడం.

దంతపరీక్షలు, కంటిపరీక్షలు ఎప్పటికప్పుడు వైద్యుని పర్యవేక్షణలో నిర్వహింపజేయడం కంటిచూపు బాగుండడానికి విటమిన్ 'ఎ' గల పండ్లను, కూరగాయలను, ఆకుకూరలను ప్రతిరోజు తీసుకునే ఆహారంలో ఉండేటట్లు చూసుకోవాలని తల్లిదండ్రులకు తెలియజెప్పేటట్లు కార్యక్రమం నిర్వహింపజేయడం. శారీరక లోపాలు ఉన్న విద్యార్థులను గమనించి వారికి సరియైన చికిత్స అందేటట్లు చూడడం.

ప్రాథమికస్థాయి విద్యార్థుల నుండి కూడా చుట్టుపక్కల పరిసరాల ప్రభావంవల్ల పాన్‌పరాగ్, గుట్కా వంటి పాకెట్లు తీసుకోవడం, తినడానికి అలవాటు పడుతున్నారు. ఆ విద్యార్థులపై వాటి ప్రభావం పడకుండా జాగ్రత్తలు తీసుకోవడం.

పాఠశాల / తరగతి గదులలో అద్దం, దువ్వెన, సబ్బు, నీళ్ళతో ఉన్న బకెట్టు, చెంబు వంటివి అందుబాటులో ఉంచడం.

మానసిక ఆరోగ్యం:

యోగ, ధ్యానం వంటి ప్రక్రియలు బడిలో నేర్పుతున్న వ్యాయామ ఉపాధ్యాయుల ద్వారా నిర్వహింపబడేటట్లు చేయడం. తన తరగతికి తానే బాధ్యత వహిస్తూ కొద్ది నిమిషాల సమయాన్ని కేటాయించి విద్యార్థులలో మంచి ఆలోచనలు రావడానికి, చదువు – పని లో పాల్గొనడానికి వీలుగా నేర్పించడం. ప్రతిరోజు ప్రార్థనా సమయానికి విద్యార్థులు కచ్చితంగా హాజరయ్యేటట్లు చూడడం. ప్రతి విద్యార్థి సూక్తిచెప్పడం ప్రార్థనాగీతాలు పాడడంతో వ్యక్తిగతంగా / సామూహికం పాల్గొనడం.

శాస్త్రీయ భావన:

ఈ అధ్యాయం ద్వారా విద్యార్థులకు పోలికలను గుర్తించడం, తేడాలను గ్రహించడం విషయాన్ని అవగాహన చేసుకోవడం పరిశీలించడం, సాధారణీకరణం ద్వారా వర్గీకరించడం, విశ్లేషించడంపట్ల సమగ్రంగా తెలుస్తుంది.

జాగ్రత్తలు:

ఆహారాన్ని శుచిగా వండడం. కాయగూరలను, ఆకుకూరలను శుభ్రమైన నీటిలో కడిగి, తరగడం. పెద్ద ముక్కలుగా తరగడం, తక్కువ సెగలో వండడం.

సూచనలు:

వండకుండా తినేవి – పండ్లు కొన్ని రకాల కూరగాయలను శుభ్రమైన నీటిలో బాగా కడిగి తినాలి. కార్బైడ్ పదార్థాలను కలిపిన పండ్లను శుభ్రంగా కడుక్కోవాలి. వివిధ రకాల పండ్ల ముక్కల ఫ్రూట్‌సలాడ్ వినియోగించుకోవడం ఆయా కాలాలలో లభించే తాజా పండ్ల రసాలు తీసుకోవడం.

ప్రథమ చికిత్స:

అనుకోకుండా జరిగే ప్రమాదాలకు డాక్టరు వచ్చేలోగా చేసే వైద్యాన్ని ప్రథమచికిత్స అంటారు. తగిలిన గాయాలకు చీముపట్టకుండా, గాయం పెద్దదిగా కాకుండా, తగిన నేర్పుతో కొద్దిపాటి శిక్షణను కల్పించడం.

ప్రథమచికిత్స అంటే ఏమిటో తెలియజేస్తూ అందులో ఉండే పదార్థాల గురించి, జాగ్రత్త గురించి, వినియోగించే పద్ధతి తెలియజేయడం.

ప్రాథమికస్థాయి నుంచి ఉన్నతస్థాయి వరకు గల విద్యార్థులకు స్థాయిని బట్టి వారి వయస్సు ఆధారంగా ప్రథమచికిత్సను చేసే పద్ధతిని నేర్పించడం.

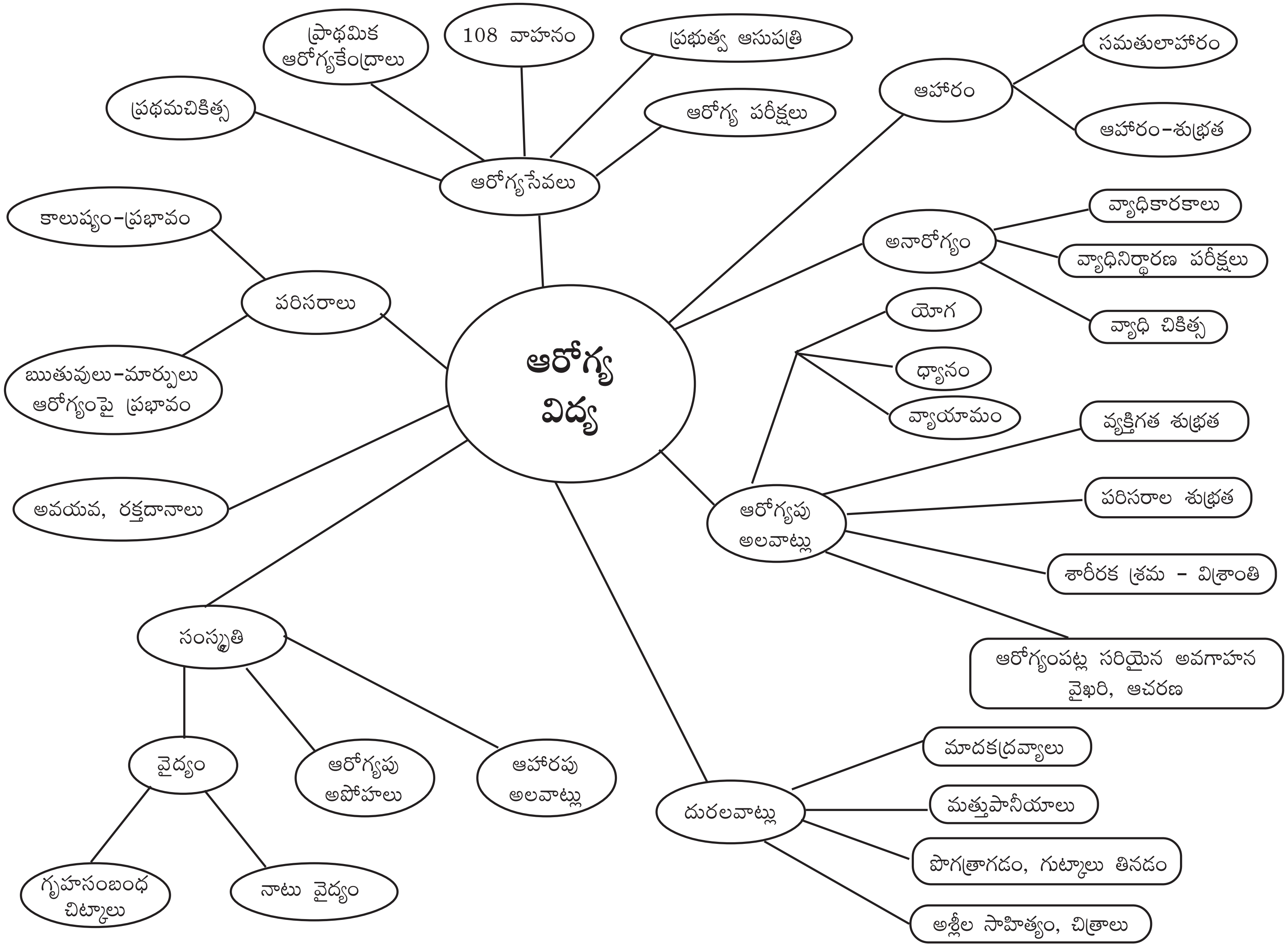
ఆరోగ్య విద్య
ఆరోగ్యసేవలు
ప్రథమచికిత్స
ప్రాథమిక ఆరోగ్యకేంద్రాలు
108 వాహనం
ప్రభుత్వ ఆసుపత్రి
ఆరోగ్య పరీక్షలు
పరిసరాలు
కాలుష్యం-ప్రభావం
ఋతువులు-మార్పులు ఆరోగ్యంపై ప్రభావం
అవయవ, రక్తదానాలు
సంస్కృతి
వైద్యం
గృహసంబంధ చిట్కాలు
నాటు వైద్యం
ఆరోగ్యపు అపోహలు
ఆహారపు అలవాట్లు
ఆహారం
సమతులాహారం
ఆహారం-శుభ్రత
అనారోగ్యం
వ్యాధికారకాలు
వ్యాధినిర్ధారణ పరీక్షలు
వ్యాధి చికిత్స
యోగ
ధ్యానం
వ్యాయామం
ఆరోగ్యపు అలవాట్లు
వ్యక్తిగత శుభ్రత
పరిసరాల శుభ్రత
శారీరక శ్రమ - విశ్రాంతి
ఆరోగ్యంపట్ల సరియైన అవగాహన వైఖరి, ఆచరణ
దురలవాట్లు
మాదకద్రవ్యాలు
మత్తుపానీయాలు
పొగత్రాగడం, గుట్కాలు తినడం
అశ్లీల సాహిత్యం, చిత్రాలు

3. జనాభా విద్య

ఒకానొక సమయంలో ఒక ప్రదేశంలో నివసించే జీవులను ఒక జనాభాగా చెప్పవచ్చును. ఇది మనుషులకు సంబంధించినది కావచ్చు, జంతు వృక్షాలకు సంబంధించి కూడ ఉండవచ్చును.

జనాభాకు సంబంధించిన అంశాలు తెలుసుకోవటం చాలా అవసరం. ఒక సమాజము యొక్క అభివృద్ధి అక్కడ ఉండే జనాభాపై ఆధారపడుతుంది. జనాభాలో ఒక తరం నుండి ఇంకో తరం మారుతుంది. ప్రత్యుత్పత్తి అనే ప్రక్రియ జనాభాను పూరిస్తుంది.

ఒక సమాజ నిర్మాణంలో జనాభా అంశాలు చాలా ముఖ్యమైనవి. ఉదాహరణకు ఒక ప్రాంతంలో ఉండే మొత్తం ప్రజలెంతమంది, వారిలో స్త్రీ పురుషులు సంఖ్య ఎంత? వృద్ధుల సంఖ్య, చిన్నపిల్లల సంఖ్య మొ॥న అంశాలు ఎలాంటి మార్పులకు గురిఅవుతున్నాయో కూడ చాలా ముఖ్యమైన అంశము.

సమాజ అభివృద్ధిలో కూడ జనాభా ప్రాధాన్యత ఎంతోవుంది. ప్రణాళికల తయారీ మరియు కార్యక్రమాల అమలు అన్నీ కూడ జనాభాను దృష్టిలో ఉంచుకునే జరుగుతాయి. వలసలు కూడా జనాభాలో చాలా ముఖ్యమైన అంశము. ఈ విషయాలన్నీ కూడ విద్యార్థులకు అవగాహన కలగాలి. అందుకని జనాభా అంశాలకు సంబంధించిన కొన్ని కృత్యాలను వివిధ తరగతులలో విద్యార్థుల స్థాయినిబట్టి include చేయడం జరిగింది.

పిల్లలకు జనాభాలో ఉండే వైవిధ్యము తెలియాలి. ఒక ప్రాంతంలో ఉండే జనాభా ఏవిధంగా ఆర్థిక కార్యక్రమాలలో పాల్గొంటున్నారో తెలియాలి. జనాభా పెరుగుదల మరియు తరుగుదల సమాజ అభివృద్ధికి ఎలా ప్రభావితం చేస్తున్నాయో తెలియాలి.

మనుషుల జనాభాతోపాటు జంతు వృక్షాలకు సంబంధించిన విషయాలు కూడా చాలా ముఖ్యమైనవి. ఒక ఆవాసంలో ఉండే వివిధ జనాభాల మధ్య ఉండే సమన్వయం గురించి కూడా అవగాహన అవసరం. ఆవాసప్రాంతంలో జరిగే మార్పులు, ఆ మార్పులకు కారణాలు, మార్పుల పర్యవసానాలు అనే అంశాలు కూడా విద్యార్థులు తెలుసుకోవాలి.

ఆధునికీకరణ, విలువల క్షీణత, స్వార్థప్రయోజనాలు, వివిధ వ్యక్తిగత ధోరణులు, తరాలమధ్య అంతరాలు పెరగడం, పిల్లలు తల్లిదండ్రుల పట్ల బాధ్యతలు నిర్వర్తించకపోవడం వంటి కారణాల వలన వృద్ధాశ్రమాలు వెలుస్తున్నాయి. గ్రామంలోని వృద్ధులను కలవడం, వారి సమస్యలను తెలుసుకోవడం, వాటిని అర్థంచేసుకొని పరిష్కారమార్గాలు సూచించడం ద్వారా 8వ తరగతి విద్యార్థులు, కుటుంబవ్యవస్థ పటిష్టత అవసరాన్ని గుర్తిస్తారు. విలువలను అలవర్చుకుంటారు. సమస్యలపట్ల అవగాహనను కలిగి, వాటిని రూపుమాపే ప్రయత్నం చేస్తారు.

6 నుండి 10 తరగతుల విద్యార్థులు పనివిద్యలో, జనాభా–విద్య అనే ప్రధానాంశం క్రింద వివిధ కృత్యాలలో పాల్గొని, జనాభా – సంబంధిత అంశాలపట్ల అవగాహనను పొందడమే కాకుండా, పనిలో పాల్గొని, పనిపట్ల, పని చేసే వారి పట్ల గౌరవభావాన్ని పెంచుకుంటారు.

ఒక దేశం యొక్క అభివృద్ధి, ఆ దేశ జనాభాపై ఆధారపడి ఉంటుంది. స్వయంసమృద్ధితో కుటుంబం, సమాజం ఆపై దేశం సుస్థిరాభివృద్ధికి వనరులుగా పరిణితిచెందే జనాభాగల దేశమే గొప్పదేశం. భారతదేశం వందకోట్ల జనాభా గల దేశం. భారతదేశంలో 2000 మే 11న, దేశ జనాభాను 100 కోట్లకు చేరుస్తూ ఒక శిశువు జన్మించింది. ప్రపంచంలో అత్యధిక జనాభాగల దేశాలలో భారతదేశం రెండోస్థానం ఆక్రమిస్తుంది. భారతదేశం ప్రతి సంవత్సరం దాదాపు 18 మిలియన్ల అదనపు జనాభాను ప్రపంచ జనాభాకు అదనంగా చేరుస్తూవుంది.

అధిక జనాభావల్ల జీవన నాణ్యత సాధించడంలో ఎన్నో సమస్యలు ఎదురవుతున్నాయి. అయితే ఒకప్పుడు జనాభాను ఒక సమస్యగా భావించేవారు. కాని నేడు జనాభా అనేది ఒక ప్రధానమైన వనరుగా మారింది. జనాభా వల్ల దేశ ప్రగతి కూడ మెరుగుపడే అవకాశాలు మనముందు ఎన్నో ఉన్నాయి.

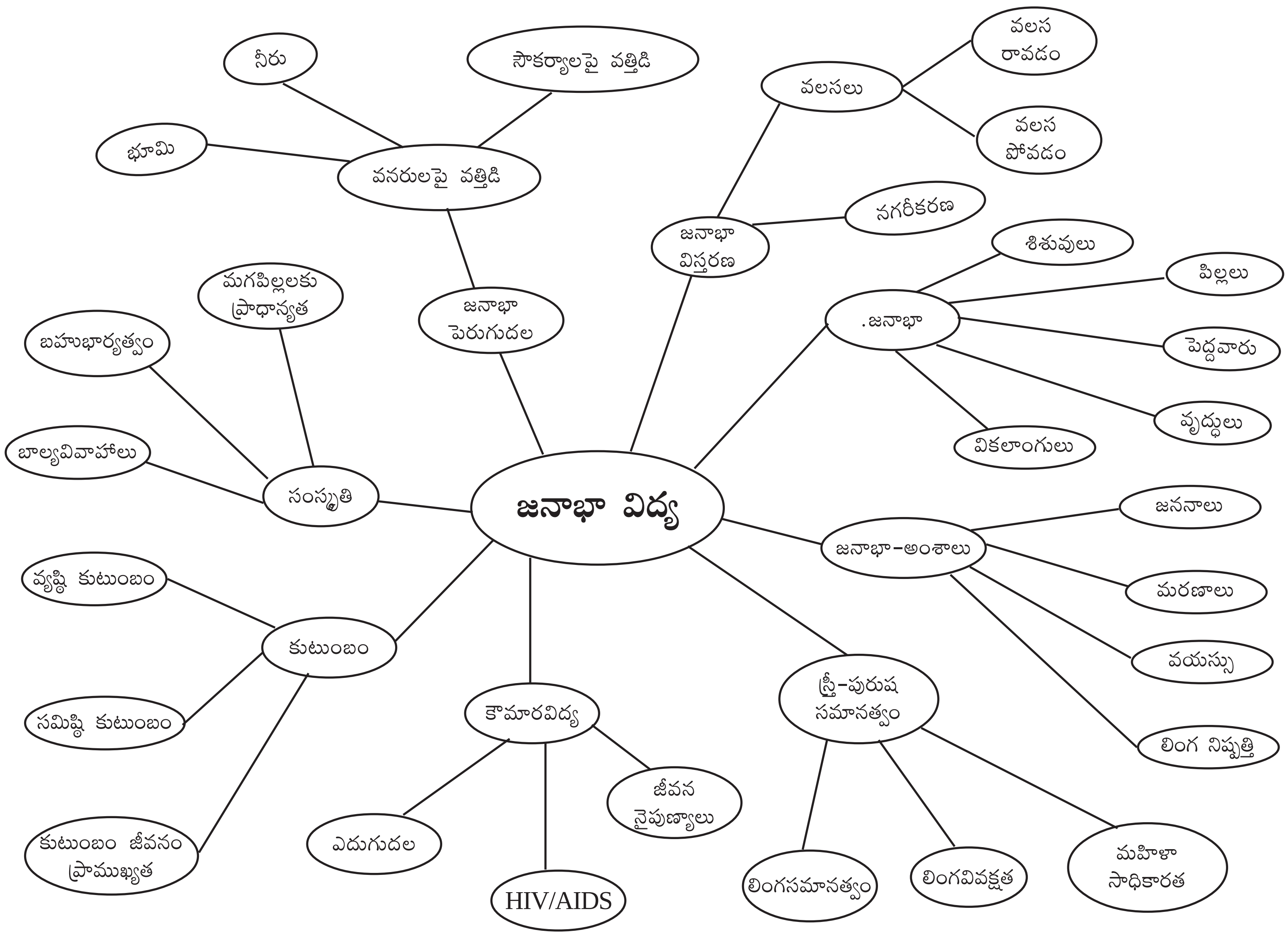
జనాభా విద్య
వనరులపై వత్తిడి
నీరు
సౌకర్యాలపై వత్తిడి
భూమి
జనాభా పెరుగుదల
సంస్కృతి
మగపిల్లలకు ప్రాధాన్యత
బహుభార్యత్వం
బాల్యవివాహాలు
కుటుంబం
వ్యష్టి కుటుంబం
సమిష్టి కుటుంబం
కుటుంబం జీవనం ప్రాముఖ్యత
కౌమారవిద్య
ఎదుగుదల
HIV/AIDS
జీవన నైపుణ్యాలు
స్త్రీ-పురుష సమానత్వం
లింగసమానత్వం
లింగవివక్షత
మహిళా సాధికారత
జనాభా-అంశాలు
జననాలు
మరణాలు
వయస్సు
లింగ నిష్పత్తి
.జనాభా
శిశువులు
పిల్లలు
పెద్దవారు
వృద్ధులు
వికలాంగులు
జనాభా విస్తరణ
నగరీకరణ
వలసలు
వలస రావడం
వలస పోవడం

4. సాంస్కృతిక వైవిధ్యం - వినోదము

మన శరీరంలో, జీర్ణవ్యవస్థ, రక్తప్రసరణ వ్యవస్థ, శ్వాసవ్యవస్థ, విసర్జకవ్యవస్థ, అస్థిపంజర వ్యవస్థ, కండర వ్యవస్థ, ప్రత్యుత్పత్తి వ్యవస్థ, నాడీ, అంతఃస్రావీ వ్యవస్థలాంటివి భిన్న వ్యవస్థలైనప్పటికీ, అవన్నియు ఒక దానితోనొకటి, కలిసి మెలసి, సమన్వయంతో పనిచేయడంవల్లనే మనం ఒక మనిషిగా బ్రతుకగల్గుతున్నాం. ఆరోగ్యంగా జీవించగల్గుతున్నాం.'భిన్నత్వంలో ఏకత్వం' 'కలిసి ఉంటే కలదు సుఖం' అనే సత్యాలను మన శరీరం పనిచేసే విధానాన్ని చూసి నేర్చుకోవచ్చు.

మన చుట్టూ ఉన్న ప్రకృతిలో వివిధ రకాలైన మొక్కలు, జంతువులు, మరియు గాలి, నీరు, నేల, నిప్పు, శక్తి ఒకదానితో ఒకటి సమన్వయ, సంకీర్ణ నియమాలతో, భిన్నత్వంలో ఏకత్వంలా పనిచేయడంవల్లనే మన ప్రకృతి, ఒక ప్రశాంతమైన, ఆహ్లాదకరమైన జీవన విధానానికి ప్రతీకగా నిలుస్తుంది. అలా లేనట్లయితే ప్రళయం, వినాశనము, మనం చవిచూడవలసి వస్తుంది.

సువిశాలమైన మన భారతదేశం భిన్న జాతులు, తెగలు, కులాలు, మతాలు, భాషలు, ఆచార వ్యవహారాలు, వినోదం సంస్కృతులలో కూడుకున్నది. ఇవి అన్నియు బాహ్యంగా ఒకదానితో ఒకటి భిన్నంగా కనబడినప్పటికి అంతర్గతంగా వాటి యొక్క మూలభావనలు, ఉద్దేశ్యాలు మాత్రం ఒకే అంశము. నియమము, సూత్రము మీద ఆధారపడియుండటం విశేషం ఇది సత్యము, వాస్తవం. అయితే కాలానుగుణంగా, దేశ, కాల, సామాజిక పరిస్థితులనుబట్టి అవన్నియు వేర్వేరుగా ఆవిర్భావం కావడంవల్ల అవి ఒకదానికొకటి భిన్నంగా కనబడుతున్నాయి. దురదృష్టవశాత్తు ఆ భిన్నత్వాన్నే ప్రధానంగా పెట్టుకొని మనం జీవించడంవల్ల మన సంఘజీవనంలో ఒకరిపట్ల మరొకరికి వైషమ్యం ఏర్పడుతుంది. సామాజిక ఆనందాన్ని కోల్పోతున్నాం! కానీ వాటి ఆవిర్భావంలోని మూలభావనలను, ఉద్దేశ్యాలను అర్థంచేసుకొని ఒకదానితో మరొకటి అంతర్లీనంచేసి, అన్నింటిని చూడగల్గితే, సహనశీలత ఉంటే, మానవజీవితం ఆనందమయమవుతుంది. ఈ ప్రపంచం ఒక వసుధైక కుటుంబంగా విలసిల్లుతుంది. ఈ భూమి ఒక స్వర్గతుల్యమవుతుంది. పరస్పర అవగాహన, గౌరవం పెరుగుతుంది. మానవ జీవితం కళ్యాణవంతమవుతుంది. అందుకు మనమేం చేయాలి? మనం చేయాల్సిందల్లా ఒక్కటే! మానవ జీవితానికి సంబంధించిన ఈ క్రింది అంశాలపై మనం పరస్పర అవగాహన, గౌరవము, ప్రేమ పెంపొందించుకోవాలి. ఉదాహరణకు

- భాషలు
- పండుగలు నిర్వహించుకొనడం
- వివాహాలు, జనన, మరణ దినోత్సవము నిర్వహించుకొనుట
- వ్యక్తిగత అలంకరణలు – ఆచారాలు
- ఆచార వ్యవహారాలు
- వేషధారణలు – దుస్తులు – అలవాట్లు
- ఆహారపు అలవాట్లు
- వికలాంగులను, వృద్ధులను ఆదరించడం
- దేశభక్తి

మన దేశంలో భిన్న జాతులు, మతాలు, కులాలు, తెగలు, భాషలు, వేషధారణలు, పండుగలు, వ్యక్తిగత అలంకరణలు, ఆహారం – ఆరోగ్యం అలవాట్లు ఉన్నాయి. వాటిని వివరంగా పరిశీలిద్దాం!

జాతులు – తెగలు:

మన దేశంలో వివిధ రాష్ట్రాల్లో, వివిధ ప్రాంతాల్లో, వివిధ హరిజన, గిరిజన జాతులున్నాయి. ప్రధానంగా భారతదేశం వ్యవసాయకదేశం. వివిధ ప్రాంతాలలో భిన్న జాతులను మచ్చిక చేసుకొని తను జీవన విధానాన్ని కొనసాగిస్తున్నాం. జీవన విధానాల్లో తేడాలు ఉన్నప్పటికి వాటిమధ్య సారూప్యత కనబడుతుంది. సంఘీభావన అర్థమవుతుంది. ఇది మానవ జీవితం యొక్క విశిష్ఠత. అయితే వివిధ జాతులు తెగలు మధ్య వర్గబేధాలు, వైషమ్యాలు తలెత్తుతుంటాయి. వివక్ష కనబడుతుంది. అలాంటిది లేకుండా అందరూ కలిసిమెలసి ఉండేందుకు మనం ప్రయత్నించవలసిన అవసరం ఉంది. ఆ నైపుణ్యాల్ని పెంపొందించుటకు వివిధ కృత్యాల ద్వారా విద్యార్థులకు అవగాహన కలిగించాలి.

వేషధారణలు – వ్యక్తిగత అలంకరణలు

మన దేశం ముఖ్యంగా భిన్న వేషధారణలకు, వ్యక్తిగత అలంకరణలకు పెట్టిందిపేరు. ఒక్కొక్క ప్రాంతంలోని పురుషులు, స్త్రీలు ధరించే దుస్తులు ఒక్కోరకంగా ఉంటాయి. అవి ప్రధానంగా వారు నివసించే ప్రాంతాలయొక్క శీతోష్ణస్థితి పరిస్థితులను, అక్కడి సాంఘిక పరిస్థితులను, వారి ఆర్థికస్థితిగతులను, ఆచార వ్యవహారాలను ప్రతిబింబిస్తుంటాయి. అలాగే ఈ వేషధారణలు, దుస్తులు, అలంకరణ కోసం గానీ, లేక వ్యక్తిగత రక్షణకోసంగాని ఉంటాయి. వారు ధరించే వస్తువులు, ఆభరణాలు, ఆయుధాలు వారి మతాలు, నమ్మకాలు, హెూదాబట్టి ఉంటాయి. ఉదాహరణకు భిన్న మతాలవారు, కులాలవారు ధరించే దుస్తులు, అలంకరణ, వారుపెట్టుకొనే బొట్లు, తిలకాలు, కాటుక దిద్దడాలు, శరీరంపై పొడిపించుకునే పచ్చబొట్లు, రక్షణకోసం సిక్కులు ధరించే కత్తులులాంటి ఆయుధాలు (కృపాణము) మున్నగునవి హిందువులు, మహ్మదీయులు, సిక్కులు, జైనులు, బౌద్ధులకు భిన్న భిన్న విధాలుగా ఉంటాయి. ఏవేవి ఎన్నెన్ని ఉన్నప్పటికి, ఒకరు మరొకరి ఆచారాలను, అలవాట్లను, అలంకరణను గౌరవించడం అనేది నాగరికతకు అర్థం. అలాంటి నైపుణ్యాల్ని లక్షణాల్ని, ప్రశాంతమైన, ఆనందదాయకమైన సంఘజీవనంకోసం మనం పెంపొందించుకొనవలసిన అవసరం ఎంతైనా ఉంది.

భాష

భాషలు అనేకము. ఒక్క మన భారతదేశంలోనే సుమారు 800 భాషలకు పైగా ఉన్నాయి. అందులో లిపిలో భాషలున్నవి కొన్ని మాత్రమే. అందులో అధికార భాషలుగా ఆంధ్రరాష్ట్రంలో మాట్లాడే ఒక్క తెలుగు భాషలోనే కోస్తాఆంధ్ర, సర్కారు, రాయలసీమ, తెలంగాణ ప్రాంతాలవారు మాట్లాడే తెలుగు భాషలో చాలావైవిధ్యం మనకెరుక. అంతేకాదు ఒక్క జిల్లాలోనే నాలుగు మూలల్లో మాట్లాడేవారి తెలుగు భాషలో, భాష యొక్క యాసలో వారు ఉపయోగించే పదాలలో చాలా భిన్నత్వం కనబడుతుంది.

ఉదాహరణకు కర్నూలు జిల్లాలోనే ఒక వ్యక్తి ఒక వస్తువును తనతోపాటు తీసుకెళ్ళినాడు అనే అర్థం వచ్చే పదానికే తీసుకెళ్ళినాడు, వెంటబెట్టుకొని పోయినాడు, పట్టుకెళ్ళినాడు, కొండబోయినాడు అనే పలురకాల పదాలుపయోగిస్తారు. అలా జిల్లాలవారీగా, ప్రాంతాలవారీగా, రాష్ట్రాలవారీగా, దేశాలవారీగా పరిశీలిస్తే ఎన్ని వందల, వేల, రకాల భాషలో. భాషలోనే యాసలో తేడాలు, వైవిధ్యాలు గోచరిస్తాయి. ఏది ఏమైనప్పటికి అన్ని ప్రాంతాలవారి భాషలను, అర్థంచేసుకొని,

ఆనందించి, అనుభవించి,అభిమానించి గౌరవం పొందగల్గే సంస్కారము, లక్షణాలు, నైపుణ్యాలు మనము కలిగివుండటం అవసరము. అప్పుడే అందరము కలసిమెలసి హాయిగా ఉండగల్గుతాము. సాంఘిక సమన్వయం, సంకీర్ణత సాధించగల్గుతాము.

ఆహారపు అలవాట్లు

మన చుట్టూ లభించే కూరగాయలు, పండ్లు, ఆకుకూరలు, ధాన్యాలు ఇతర ఆహారపదార్థాలు ఎన్నెన్నో. అయితే అందరు అన్నింటిని ఉపయోగించరు. ఒక్కొక్కరు ఇష్టపడే ఆహారాపదార్థాలు, అలవాట్లు ఒక్కొక్క రీతిలో ఉంటాయి. ఒక్క ఆహారపదార్థాన్ని ఒక్కొక్కప్పుడు ఒక్కో రీతిలో వండుతుంటారు. ఎవరు, ఏ యే ఆహారపదార్థాలని, వారికిష్టమొచ్చిన రీతిలో ఎలా తయారుచేసుకున్నా మనం తీసుకునే ఆహారపదార్థాలు ఉదా: అల్లం, జీలకర్ర, వాము, మెంతులు, ఉల్లి, పసుపు మరియు కొన్ని రకాల ఆకుకూరలు కొన్ని ప్రత్యేకమైన వైద్యపు, ఔషధ విలువలను కలిగివున్నాయి. అది ఒక్కొక్క ప్రాంతంలో, ఒక్కొక్క రీతిలో వాడుకలో ఉంటాయి. కాని అన్ని ప్రాంతాల, అన్ని రకాల వంటకాలను, ఆహారపదార్థాలను ఇష్టపడగల్గడం, ప్రీతితో తినగల్గడం, అనేది మన నైపుణ్యం, సామర్థ్యం అవుతుంది. సంపూర్ణ నాగరికత అర్ధమవుతుంది. భిన్నత్వంలో ఏకత్వంను 'రుచి'ని చూడగల్గిన అదృష్టవంతులవుతాము.

పాఠశాల స్థాయినుండి పిల్లలందరిలో మన సంస్కృతి సాంప్రదాయాలపట్ల గౌరవం కలిగివుండేటట్లు, అదేమాదిరి ఇతరుల సంస్కృతిని కూడా గౌరవించేవిధంగా అవగాహన కలిగించడానికి వివిధ కృత్యాలు చేర్చడం జరిగింది. ప్రతి కుటుంబానికి ఒక జీవన వైవిధ్యం ఉంటుంది. అలాగే గ్రామము, ఒక ప్రాంతము, ఒక దేశానికి కూడా ప్రత్యేక వైవిధ్యము ఉంటుంది. ఇది పూలమాలలోని దారంలాంటిది. దీనిని ప్రజలు అర్థంచేసుకోవాలి మరియు వారి జీవనవిధానంలో భాగం చేసుకోవాలి. అందుకోసం ఉపాధ్యాయులు ఈ సాంస్కృతిక వైవిధ్యాన్ని కాపాడుతూ ముందు తరాలకు తీసుకెళ్ళే గురుతరబాధ్యతను చేపట్టాలి.

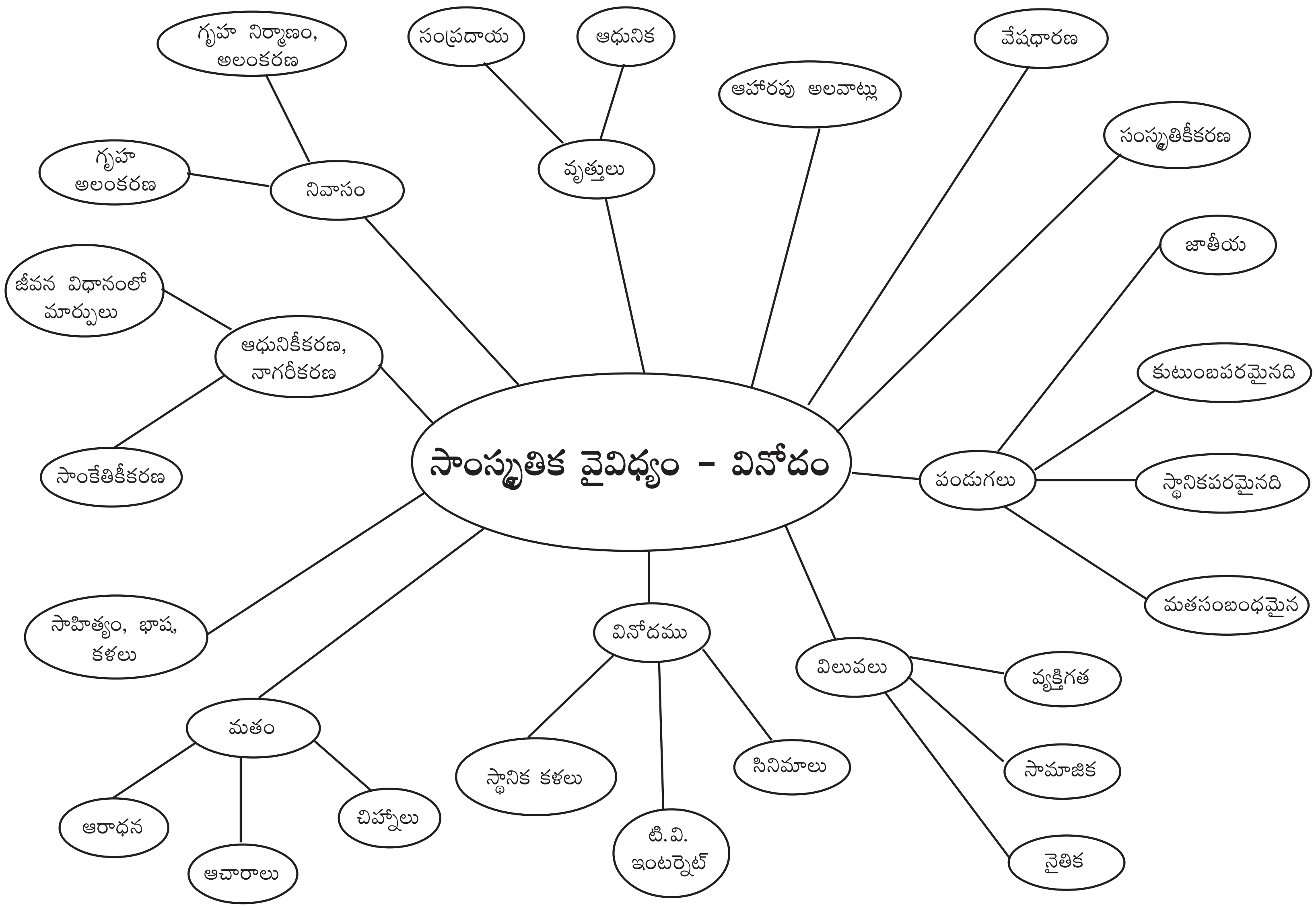
సాంస్కృతిక వైవిధ్యం - వినోదం
నివాసం
గృహ నిర్మాణం, అలంకరణ
గృహ అలంకరణ
వృత్తులు
సంప్రదాయ
ఆధునిక
ఆహారపు అలవాట్లు
వేషధారణ
సంస్కృతికీకరణ
ఆధునికీకరణ, నాగరీకరణ
జీవన విధానంలో మార్పులు
సాంకేతికీకరణ
పండుగలు
జాతీయ
కుటుంబపరమైనది
స్థానికపరమైనది
మతసంబంధమైన
సాహిత్యం, భాష, కళలు
మతం
ఆరాధన
ఆచారాలు
చిహ్నాలు
వినోదము
స్థానిక కళలు
టి.వి. ఇంటర్నెట్
సినిమాలు
విలువలు
వ్యక్తిగత
సామాజిక
నైతిక

5. సామాజిక అంశాలపై అవగాహన స్పందన

మానవుడు సంఘజీవి. పాఠశాల సమాజంలో ఒక భాగం. పిల్లలు కుటుంబంలో తన వ్యక్తిగత అవసరాలు తీర్చుకొనే నైపుణ్యాలను అందిస్తాయి. వీటితోబాటు వృత్తి నైపుణ్యాలను కూడ పూర్వకాలంలో అందించేవి. కుటుంబం నుండి ఇరుగుపొరుగువారితో ఆడుకునే సమయంలో – సహకారము, కలసి పనిచేయడం అందులోని ఆనందాన్ని గ్రహిస్తారు. పాఠశాల విద్యార్థులను ఒక పరిపూర్ణ సంఘసభ్యులుగా తయారుచేయడంలో తర్ఫీదునిస్తుంది. ఒక వ్యక్తి తన అవసరాలను తీర్చుకుంటూ, ఏదో ఒక వృత్తిని చేపడుతూ తన ఆర్థిక అవసరాలు తీర్చుకోవడంతోబాటు, సమాజ అభివృద్ధికి కూడా సహాయపడతారు. ఈవిధంగా సమాజంలోని సభ్యులందరి సమిష్టి ఆలోచనలే సమాజ అభివృద్ధికి తోడ్పడతాయి.

ప్రతి వ్యక్తి తన అభివృద్ధిని ఏవిధంగానైతే సమాజ సహకారం తీసుకుంటున్నాడో అదేవిధంగా ముందుతరాల అభివృద్ధికి కూడ తనవంతు సహాయ సహకారాలు సమాజానికి అందించాల్సి ఉంటుంది. అంటే సమాజ అభివృద్ధికి తనవంతు సహకారం అందించడాన్ని సామాజికస్పృహ, సామాజిక అంశాలపై స్పందన అంటాము.

ప్రస్తుతం మనం ఉన్న సమాజం యొక్క స్థితికి, ఎంతోమంది ఎన్నో తరాలనుండి, తమ ఆలోచనలను ఆచరణలో పెట్టడం వలనే ఈ అభివృద్ధి సాధ్యమైనది. ప్రతి సమాజంలో కొంతమంది సమాజ అభివృద్ధికి, మానవ సుఖసంతోషాలకు ఆటంకాలు కలిగించేవారు కూడా లేకపోలేదు. ఐనప్పటికీ సమాజము అభివృద్ధి చెందుతూనే ముందుకు పయనిస్తుంది.

విద్యార్థులకు పాఠశాల స్థాయినుండీ సామాజిక అంశాలపై స్పందించే స్పృహను కలిగించి వారిని వివిధ కార్యక్రమాలలో పాల్గొనేవిధంగా సంసిద్ధులను చేయడమే దీని లక్ష్యము.

సామాజిక స్పృహ ఇంటినుండే మొదలవుతుంది. ఇంట్లో ఉన్న వృద్ధులకు సహాయసహకారాలు అందించడం, ఇంట్లోవుండే పెంపుడు జంతువులకు కావల్సిన నీరు, ఆహారము సమకూర్చడం, సహాయ సహకారాలకోసం ఇంటికి వచ్చిన వారికి సహాయపడటం.

పిల్లలు పాఠశాలలో చేరినప్పుడు, తరగతిలో గల, పాఠశాలలో వివిధ కుల, మత, సాంస్కృతిక నేపథ్యము నుండి వచ్చిన పిల్లలలో కలిసిమెలిసి ఉండే అవకాశం లభిస్తుంది. కావున పాఠశాల విద్యార్థులను ఒక మంచి పౌరులుగా తీర్చిదిద్దవల్సిన అవసరం ఉపాధ్యాయులమీద ఉంది. పాఠశాలలో నిర్వహించే వివిధ కార్యక్రమాల ద్వారా కలిసి జీవించడంలో ఉండే ఆనందాన్ని విద్యార్థులు గ్రహించే విధంగా కార్యక్రమాలను నిర్వహించి సామాజిక సమస్యలపై సరియైన అవగాహనను పెంపొందింప జేయాలి.

ఇంటినుండి సమాజము వరకు – ఒక వ్యక్తి సుఖసంతోషాలతో జీవించాలంటే వ్యక్తిగతంగా మనం ఏం చేయాలి? అనే అంశాన్ని విద్యార్థులతో చర్చించాలి. కుటుంబంలో ఒక వ్యక్తి ఏవిధంగా సహాయసహకారాలు అందించగలడో, అదేమాదిరి పాఠశాలలో, క్రమంగా సమాజంలో తన వంతును నిర్వర్తిస్తూ ఉత్తమ సమాజ నిర్మాణానికి ఏవిధంగా ఉపకరించగలడో – తెలియజేయాలి.

లింగవివక్ష, బాలల హక్కులు, లంచగొండితనం, అత్యాచారాలు, సామాజిక సంపదను పరిరక్షించుట, పర్యావరణ పరిరక్షణ; ప్రజలందరి కనీస అవసరాలు తీర్చుట; వృద్ధుల, వికలాంగుల సంరక్షణ వంటి అంశాలలో సరియైన అవగాహన కలిగిఉండేటట్లు విద్యార్థులను తయారుచేయుట. సమాజంలో పనిచేసే వివిధ స్వచ్ఛందసంస్థలలో పనిచేసే పై కార్యక్రమాల అమలులో కృషిచేయుట.

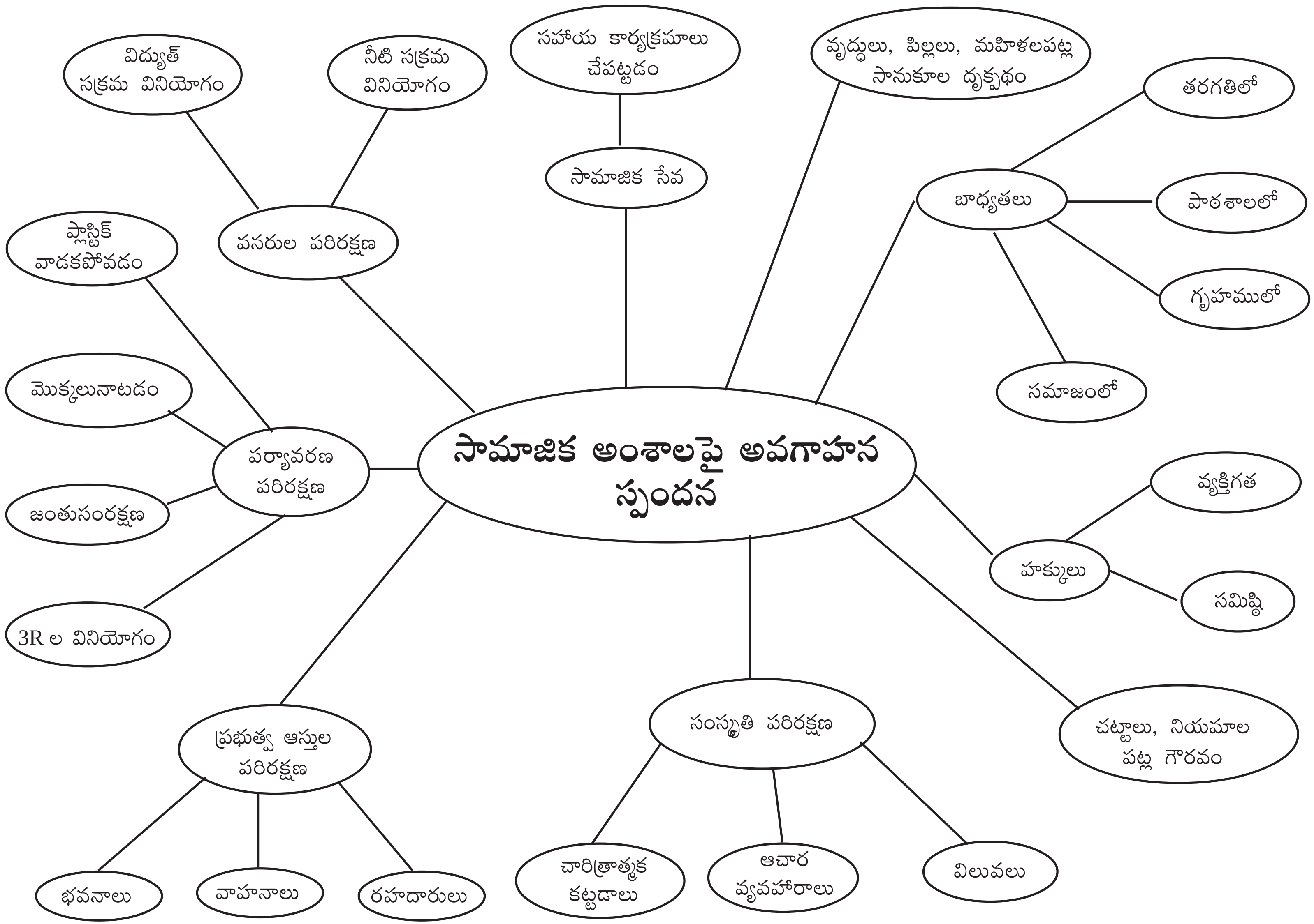
సామాజిక అంశాలపై అవగాహన స్పందన
సామాజిక సేవ
సహాయ కార్యక్రమాలు చేపట్టడం
వృద్ధులు, పిల్లలు, మహిళలపట్ల సానుకూల దృక్పథం
బాధ్యతలు
తరగతిలో
పాఠశాలలో
గృహములో
సమాజంలో
హక్కులు
వ్యక్తిగత
సమిష్టి
చట్టాలు, నియమాల పట్ల గౌరవం
సంస్కృతి పరిరక్షణ
చారిత్రాత్మక కట్టడాలు
ఆచార వ్యవహారాలు
విలువలు
ప్రభుత్వ ఆస్తుల పరిరక్షణ
భవనాలు
వాహనాలు
రహదారులు
పర్యావరణ పరిరక్షణ
ప్లాస్టిక్ వాడకపోవడం
మొక్కలునాటడం
జంతుసంరక్షణ
3R ల వినియోగం
వనరుల పరిరక్షణ
విద్యుత్ సక్రమ వినియోగం
నీటి సక్రమ వినియోగం

6. సమాచారం - డాక్యుమెంటేషన్

మన నిత్యజీవితంలో ఎన్నో సంఘటనలు జరుగుతుంటాయి. ఈ సంఘటనలకు, విషయాలకు సంబంధించిన సమాచారము కొన్నిరోజుల తరువాత మనం మరిచిపోతుంటాము. అయితే ఆ సంబంధిత విషయాలకు సంబంధించిన అంశాల గూర్చి తెల్సుకోవాలంటే దానికి ఆధారాలు ఉండాలి. అందుకని ముఖ్య విషయాలను print రూపంలో అంటే కరపత్రాలు, పోస్టర్లు, బుక్‌లెట్స్, గోడపత్రికలు, ఫోటోల రూపంలో గాని మరియు వీడియోల రూపంలో కాని భద్రపరచవచ్చు.

సమాచారాన్ని డాక్యుమెంటేషన్ చేయడమనేది చాలా ముఖ్యమైన అంశము. విద్యార్థులకు ఈ అంశంలో కొంత ప్రవేశం కల్పించడం కోసం దీనిని పని విద్యలో చేర్చడం జరిగింది. ప్రతి ముఖ్యఅంశాన్ని డాక్యుమెంటేషన్ చేసినట్లైతే తిరిగి దానిని ఎప్పుడైనా తిరిగి ఉపయోగించుకోవడం కాని, దీనిని ఎవరికైనా సమర్పించడానికి కాని ఉపయోగపడుతుంది. డాక్యుమెంటేషన్‌లో కళాత్మక అంశాలకు మరియు భాషకు ప్రాధాన్యత ఉంటుంది. లేఔట్ డిజైన్‌కూ ప్రాధాన్యత ఉంటుంది.

ప్రాథమిక స్థాయినుండి విద్యార్థులకు డాక్యుమెంటేషన్‌పై ప్రత్యేకమైన తర్ఫీదు ఇచ్చినట్లైతే వారి తదుపరి జీవితంలో ఉపయోగించుకోవడానికి ఆస్కారముంది. పాఠశాలలో జరిగే చిన్న చిన్న కార్యక్రమాలకు సంబంధిత సమాచారాన్ని రికార్డు చేయడమే డాక్యుమెంటేషన్ సమాచారాన్ని ఇతరులకు తెలియజేయడం కూడ చేయవచ్చును. దీనిని వివిధ రూపాలలో అంటే నోటీసులు, కరపత్రాలు, పోస్టర్ల రూపంలో కూడ తయారుచేయవచ్చు. అయితే ఎక్కువమందికి ఆసక్తి కలిగించడానికి తక్కువ సమయంలో ఎక్కువ ప్రచారానికి. వాటి లేఔట్ డిజైన్ మరియు భాషపై ప్రభావితం చేస్తాయి.

తరగతిగదిలో జరిగే కార్యక్రమాలలో, పాఠశాలలో జరిగే కార్యక్రమాలలో – సమాచార ప్రచారానికి మరియు డాక్యుమెంటేషన్ చేయడానికి విద్యార్థులకు కావల్సిన నైపుణ్యాలను కల్పించాలి.

ఏదైన కార్యక్రమం జరిగిన తరువాత దానికి సంబంధించిన విషయాలను క్రమపద్ధతిలో రాయించవచ్చు. తల్లిదండ్రుల సమావేశానికి సంబంధించిన నోటీసు తయారుచేయడం మరియు సమావేశ అంశాలను (మినిట్స్‌ను) కూడ రికార్డు చేయవచ్చు.

పాఠశాల వార్షికోత్సవ సందర్భంలో జరిగే కార్యక్రమాలలో, వీడ్కోలు సమావేశాలతో ముందుగా కార్యక్రమాన్ని ఎలా నిర్వహించాలో అనే అంశాలను ముందుగా తయారుచేసుకోవచ్చును. దీనిని Agenda item అనికూడ అంటాం. కార్యక్రమాలు వివిధ వ్యక్తులు మాట్లాడిన అంశాలను కూడ రికార్డు చేయవచ్చును.

విద్యార్థుల సృజనాత్మక అంశాలకు సంబంధించిన వాటిని కూడ డాక్యుమెంటేషన్ చేయవచ్చు. విద్యార్థులు రాసిన కథలు, గేయాలు, చిత్రపటాలు, ఇతర సృజనాత్మక అంశాలను కూడ డాక్యుమెంటేషన్ ద్వారా భద్రపరచవచ్చును. గోడపత్రికలో ఉంచిన అంశాలనన్నిటిని కూడా ఒక పుస్తకరూపంలో తయారుచేసి తరగతి మాస సంచికగా కూడ విడుదల చేయవచ్చును.

విద్యార్థులు వ్యక్తిగత సమాచారం ఉ॥ తమ కుటుంబ వంశవృక్షము పటం గీచి అందరిపేర్లు సేకరించి కూడ భద్రపరచవచ్చును. ఒక గ్రామచరిత్రను, చారిత్రక విషయాలను కూడా తెలుసుకొని, డాక్యుమెంటేషన్ చేయవచ్చు. ఒక సంఘటనకు సంబంధించిన చిత్రపటాలు, పేపర్‌కటింగ్స్ కూడ ఒక పుస్తకరూపంలో తీసుకురావచ్చును. ఉ॥ ఎలక్షన్ విషయాలు, వరదలు, తుఫానులు, కరువుకాటకాల, వందేళ్ళ సినిమా, మొ॥.

డాక్యుమెంటేషన్ అనేది ప్రతి ఒకరి జీవితంలో చాలా ముఖ్యమైన అంశము. దీనిని కళాత్మకంగా చేయడం కూడా చాలా ముఖ్యమైన అంశము.

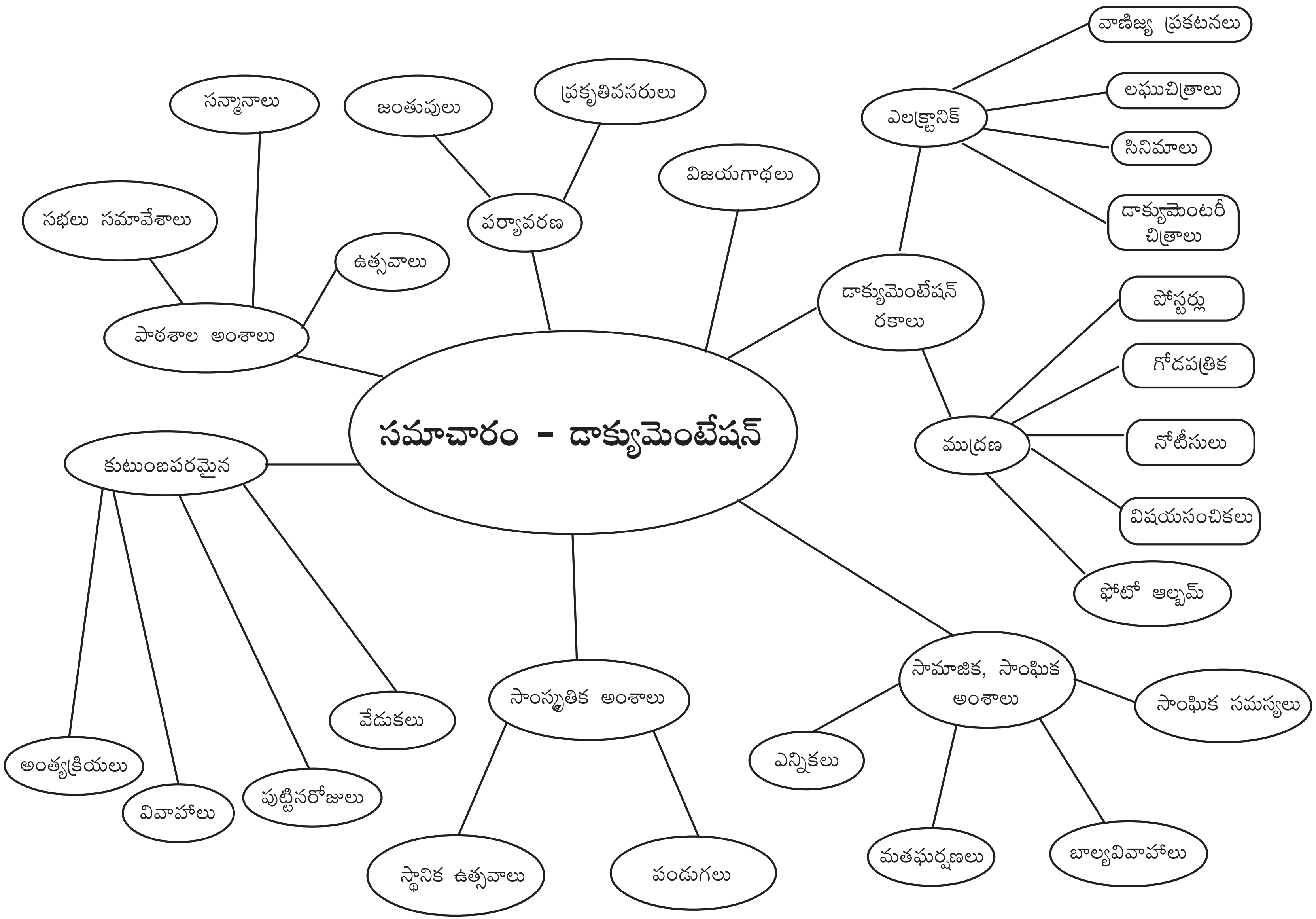
సమాచారం - డాక్యుమెంటేషన్
డాక్యుమెంటేషన్ రకాలు
ఎలక్ట్రానిక్
వాణిజ్య ప్రకటనలు
లఘుచిత్రాలు
సినిమాలు
డాక్యుమెంటరీ చిత్రాలు
ముద్రణ
పోస్టర్లు
గోడపత్రిక
నోటీసులు
విషయసంచికలు
ఫోటో ఆల్బమ్
సామాజిక, సాంఘిక అంశాలు
సాంఘిక సమస్యలు
బాల్యవివాహాలు
మతఘర్షణలు
ఎన్నికలు
సాంస్కృతిక అంశాలు
పండుగలు
స్థానిక ఉత్సవాలు
కుటుంబపరమైన
వేడుకలు
పుట్టినరోజులు
వివాహాలు
అంత్యక్రియలు
పాఠశాల అంశాలు
ఉత్సవాలు
సన్మానాలు
సభలు సమావేశాలు
పర్యావరణ
జంతువులు
ప్రకృతివనరులు
విజయగాథలు

7. వస్తువులు - నమూనాల తయారీ

వస్తువులు – నమూనాల తయారీ ద్వారా పిల్లలో సృజనాత్మకత పెంపొందించటం, వ్యర్థపదార్థాల నుండి వస్తువులు తయారు చేయుటం, తక్కువ ఖర్చుతో రోజువారీ వస్తువులు తయారుచేయటం, విద్యార్థుల్లో జట్టు స్ఫూర్తిని పెంపొందించడం వారిలోని నైపుణ్యాల ప్రదర్శనకు, ఇతరుల నైపుణ్యాన్ని ప్రశంసించుటకు, పనిచేసేటప్పుడు పనిలో నిమగ్నమవడం ద్వారా ఏకాగ్రతను పెంపొందించడము, సంస్కృతీ సంప్రదాయాల పరిరక్షణ మొదలైనవి అభివృద్ధి చేయడానికి ఉద్దేశించబడినది.

ఈ అంశంలో చేసే కార్యక్రమాలన్ని కూడా పిల్లలకు వ్యక్తిగతంగాను, ఆర్థికంగాను, సామాజికం గాను, పర్యావరణ పరిరక్షణకు మరియు నైపుణ్యాలు మెరుగుపరచుకొనుటకు, సహాయపడతాయి. అలాగే భవిష్యత్తులో తామెంచుకునే రంగానికి పునాదిగా ఉపయోగపడతాయి.

కృత్యాలు :

- మట్టితో విద్యార్థులు వంటపాత్రలు, జంతువులు, వ్యవసాయ పనిముట్లు మనుషుల బొమ్మలు, దేవతలు, ప్రదేశాల నమూనాలు తయారు చేయవచ్చు.
- అంకెలు, అక్షరాలతో రకరకాల పదాలు, అంకెలు, ఆకారాలు తయారుచేయవచ్చు. పిల్లలతో వాటిని గుర్తింపచేయడంతో పాటు ఇతర ప్రక్రియలు చేయవచ్చు.
- కాయలు, గింజలతో వివిధ ఆకారాలు తయారుచేయవచ్చు, కొన్నిరకాల అలంకరణ సామాగ్రి తయారుచేయవచ్చు.
- కాగితంతో పడవలు, దుస్తులు, ఆటవస్తువులు, పెన్‌స్టాండు, కాఫీ కప్పులుతో దండలు, ద్వారానికి మాలలు మొ॥నవి తయారుచేయవచ్చు.
- వాడిపారేసిన వ్యర్థాలతో, ప్లాస్టిక్ డబ్బాలతో పూలకుండీలు, వాటర్ బాటిల్స్‌లో మట్టినింపి చిన్న చిన్న గోడలు, మొక్కలు, చెట్ల చుట్టూ రక్షణ గోడలు నిర్మించవచ్చు.
- పిల్లలు కుట్లు, అల్లికలు నేర్చుకోవడం ద్వారా వైరు బుట్టలు, బట్ట సంచీలు, కిటికీల ద్వారాలకు రకరకాల తోరణాలు, దుస్తులపై అలంకరణలు చేయవచ్చు.
- చిన్న చిన్న చిరుగులు, కుట్టుకోవడం, గుండీలు కుట్టుకోవడం తమ స్కూలు బ్యాగులు కుట్టుకోవడం.
- రంగుకాగితాలతో వివిధ ప్రత్యేకదినములు / సందర్భములలో గృహము / పాఠశాలను అలంకరించుటకు కాగితాలను కత్తిరించుట ద్వారానూ, అలంకరించుట ద్వారా శోభను తీసుకురావచ్చు.
- అగ్గిపుల్లలు, బెండు, సైకిల్‌వాల్వ్‌తో రకరకాల ఆకృతులు పిల్లలకిష్టమైనవి పండ్లు, వాహనాలు, బొమ్మలు తయారుచేయవచ్చు.
- పగిలిన చేతిగాజులు వేడిచేసి అతికించుట ద్వారా ద్వారముల అలంకరణకు కోడిపుంజు, మనిషి మొ॥ ఆకారాలు పేర్చి అతికించవచ్చు.
- అలాగే డోర్‌మ్యాట్స్, రాఖీలు, పూలదండలు, బొకేలు కూడా వ్యర్థపదార్థాలు, ఆకులు, పూలు ఉపయోగించి తయారుచేయవచ్చు.

- క్యాండిల్సు, వ్యాజిలిన్, చాక్‌పీసులు మొ॥నవి తయారు చేయవచ్చు.
- బైండింగ్, ప్యాడ్లు తయారీ, అట్టలు తయారీ కవర్లు తయారీ చేయవచ్చు.
- ఈ విధంగా వ్యర్థాల నుండి అర్థవంతమైన వస్తువులు, నమూనాలు తయారు చేయడం ద్వారా విద్యార్థుల్లో క్రింది అంశాలు అభివృద్ధి అవుతాయి.

    1. సృజనాత్మకత
    2. ఆనందము
    3. సంతృప్తి
    4. పర్యావరణ పరిరక్షణ
    5. ఆర్థిక స్వావలంబన
    6. జట్టు భావన
    7. నాయకత్వ లక్షణాలు
    8. ఏకాగ్రత
    9. సంస్కృతి పరిరక్షణ

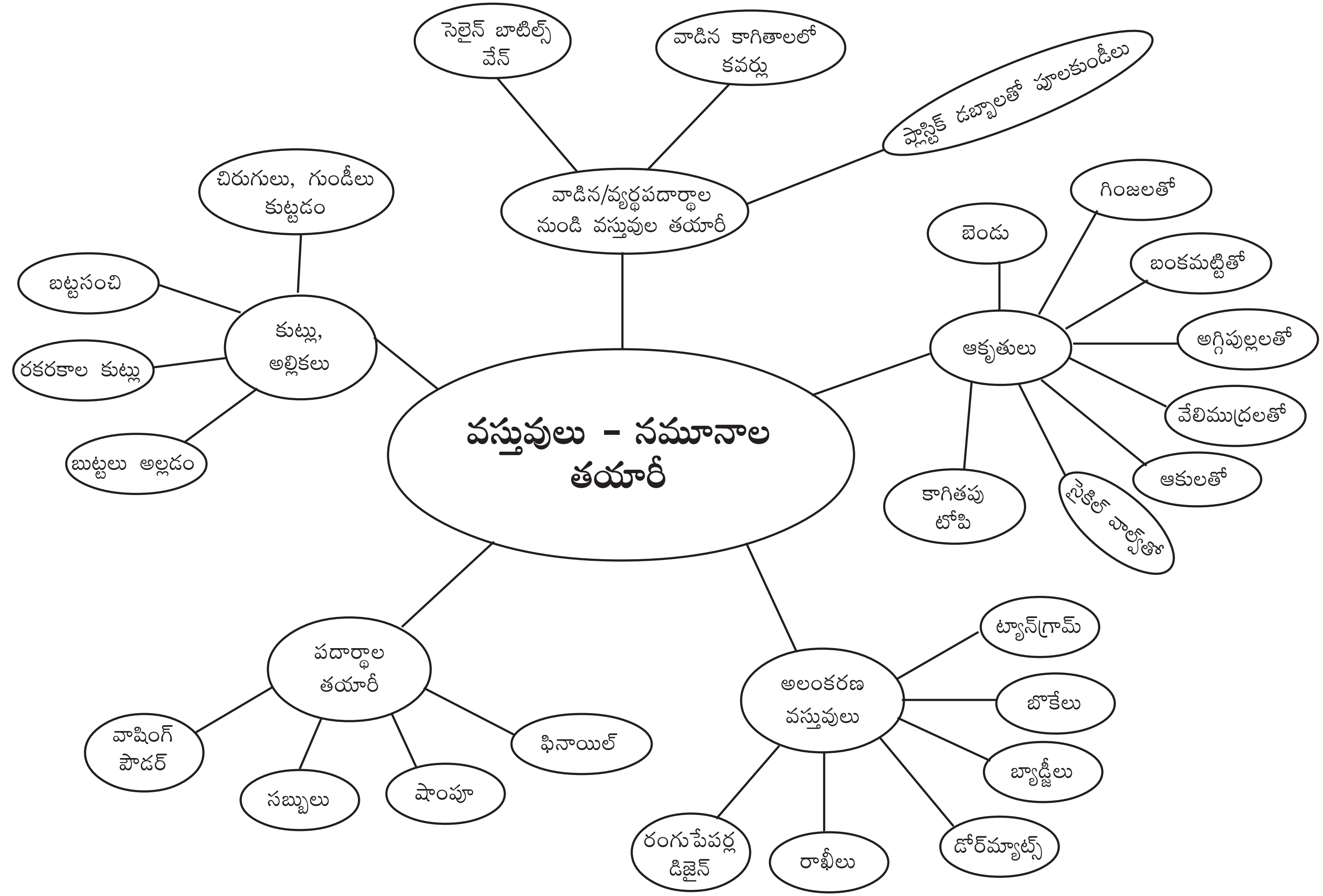

వస్తువులు - నమూనాల తయారీ
వాడిన/వ్యర్థపదార్థాల నుండి వస్తువుల తయారీ
సెలైన్ బాటిల్స్ వేస్
వాడిన కాగితాలలో కవర్లు
ప్లాస్టిక్ డబ్బాలతో పూలకుండీలు
కుట్లు, అల్లికలు
చిరుగులు, గుండీలు కుట్టడం
బట్టసంచి
రకరకాల కుట్లు
బుట్టలు అల్లడం
ఆకృతులు
బెండు
గింజలతో
బంకమట్టితో
అగ్గిపుల్లలతో
వేలిముద్రలతో
ఆకులతో
సైకిల్ వాల్వ్‌తో
కాగితపు టోపి
పదార్థాల తయారీ
వాషింగ్ పౌడర్
సబ్బులు
షాంపూ
ఫినాయిల్
అలంకరణ వస్తువులు
ట్యాన్‌గ్రామ్
బొకేలు
బ్యాడ్జీలు
డోర్‌మ్యాట్స్
రాఖీలు
రంగుపేపర్ల డిజైన్

8. గృహయాజమాన్యం

ఒక వ్యక్తిగానీ లేక ఒక వ్యవస్థగానీ తమ దగ్గరున్న వస్తువులను, వసతులను, వనరులను ఒక క్రమమైన పద్ధతి/ మార్గంలో అమర్చుకొని, నిర్వహించి వినియోగించుకున్నప్పుడే, నిర్వహణ మరియు ఆచరణాత్మక క్రియావిధానంలో ఎటువంటి వృధాలేకుండా సకాలంలో తమ లక్ష్యాలను పనులను నిర్వర్తించుకొనగల్గుతారు. ఇలా చేయబడే, నిర్వహించబడే విధానాన్ని 'యాజమాన్యం' (Management) అని అంటారు. యాజమాన్యం అనేది ఒక వ్యక్తికి, కుటుంబానికి, సమాజానికి, దేశానికి సంబంధించినది కావచ్చు.

- మనకు అందుబాటులోవున్న నీటిని వృధాకాకుండా, మన అవసరాలన్నీ నెరవేర్చుకునే విధంగా నీటిని సద్వినియోగం చేస్తే దాన్ని 'నీటి యాజమాన్యం' (Water Management) అని అంటాం.
- అలాగే మన ఇంటిలోని వస్తువులను, వనరులని సక్రమముగా అమర్చుకొని, ఎక్కడా ఎలాంటి వృధా లేకుండా, మన పనులు చక్కగా, సక్రమంగా నిర్వహించుకోగల్గినట్లు మనము ఇంటిలోని ప్రతిఒక్కరు వారి వారి పనులు చేసుకొనగల్గినట్లయితే దాన్ని 'గృహ యాజమాన్యం' (House Management) అని అంటాము.
- మన గృహనిర్వహణలో కొన్ని రకాల అంశాలు ప్రధానంగా చోటుచేసుకుంటాయి. అవి ఉదా:
  ఆర్థిక యాజమాన్యం Financial Management
  భౌతిక యాజమాన్యం Physical Management
  సాంఘిక యాజమాన్యం Social Management
  భావవేశ యాజమాన్యం Emotional Management

ఆర్థిక యాజమాన్యం (Financial Management)

ఒక కుటుంబయజమాని తన ఆదాయంలో ఏ యే పనులకు, ఏ యే అవకాశాలకు ఎంతెంత ఖర్చుపెడుతుంటాడు, వివిధ అంశాలు, అవసరాలపై చేసే ఖర్చుల పట్ల విశ్లేషణాత్మక వివరణ అవగాహన కల్గియుండాలి. అప్పుడే అందులోని లోటుపాట్లను సరిచేసుకొని ఆ ఇంటి యజమాని విజయవంతంగా గృహనిర్వహణా బాధ్యతను నిర్వహించగల్గుతాడు. ఇలాంటి విషయాలపై పిల్లలకు కూడ అవగాహన కల్పించడం అవసరం.

భౌతిక యాజమాన్యం (Physical Management)

ఇంటిలోని వస్తువులు, వనరులు, అందరికి సరిపోయే విధంగా అందరు సమానంగా పంచుకోవాలి! అందరి అవసరాలు తీరేవిధంగా ఉపయోగించుకోవాలి.

సాంఘిక యాజమాన్యం (Social Management)

అందుబాటులో ఉన్న సాంఘిక, సామాజిక అంశాలలో సమర్థవంతంగా పాల్గొని వ్యక్తిగత లక్ష్యాలను మరియు సామాజిక లక్ష్యాలను సాధించే విధంగా కార్యక్రమాన్ని నిర్వహించగల్గితే దాన్ని Social Management సాంఘిక యాజమాన్యం అంటారు.

భావావేశ యాజమాన్యం (Emotional Management)

ఒక ఇంటిలోని ఇద్దరు వ్యక్తుల మధ్య పరస్పరం కోపంతో, ఘర్షణలు చోటుచేసుకుంటాయి. ఆ సందర్భంలో మూడవవ్యక్తి ఆ సన్నివేశంలో ప్రవేశించి ఆ తగువును పరిష్కారం చేయవలసి ఉంటుంది. కోపావేశాలు మితిమీరిపోతే కుటుంబ ఐకమత్యంకు అనేక విపరీతాలకు దారితీస్తాయి. అలాగే కుటుంబం బయట విషయాల్లో కూడా భావావేశ సమతుల్యం పాటించవలసి ఉంటుంది.

గృహ యాజమాన్యం (HomeManagement)

సాధారణంగా మన ఇళ్ళల్లో నిత్యం మనం వాడుకునే ఎలక్ట్రికల్ మరియు ఎలక్ట్రానిక్ మరియు గృహోపకరణ వస్తువులు చెడిపోతుంటాయి. వాటిని రిపేర్‌చేయవలసి ఉంటుంది. అలాంటి చిన్న చిన్న రిపేర్స్ కూడా మనం స్వయంగా చేసుకొనలేక ఇతరులపై ఆధారపడవలసి ఉంటుంది. అది కేవలం నిస్సహాయులకు నిదర్శనం. కానీ అలాకాక మన ఇంటిలో చెడిపోయిన చిన్న చిన్న వస్తువులను మనం రిపేర్ చేసుకోగల్గితే మనం హాయిగా స్వయంప్రతిపత్తితో బ్రతకగల్గుతాము. సమయాన్ని, డబ్బును, శ్రమని ఆదా చేసినవారమవుతాము. కరంటు ఫీజు పోవడం, స్విచ్‌లు బిగించడం, నీటి కుళాయి లూజు అయితే బిగించడం, లేకపోతే మనం చేయదగిన విధంగా చిన్న చిన్న రిపేర్‌లు ఏమైనా వస్తే వాటిని మనమే చేసుకొనగల్గితే, ఎంత బాగుంటుంది. అందుకు అవసరమైన ఎలక్ట్రికల్, ఎలక్ట్రానిక్ ప్లంబింగ్ కిట్టులను ప్రతి ఒక్కరు తమ ఇంటిలో మెయింటేన్ చేయగల్గితే ఎటువంటి రిపేరు వచ్చిన మనమే స్వయంగా, సులభంగా చేసుకొనగల్గుతాం.

అంతేగాక, మన ఇంటిలోని వస్తువులను దుస్తులను అలంకరణాత్మక వస్తువులను, పుస్తకాలను, చెప్పులను ఇతర వస్తువులను సక్రమంగా వరుసక్రమంలో స్థలం వృధా కాకుండా అమర్చుకొనుట అలవాటు చేసుకోవాలి. అలాగే వంటి ఇంటిలోని ఇతర వస్తువులు, బెడ్‌రూమ్, స్టోర్ రూములోని వివిధ రకాల సామగ్రిని, ఎవరికి సంబంధించిన సామగ్రిని వారు స్థలం వృధా కాకుండా, అలంకరణాత్మకంగా, ఆకర్షణీయంగా అమర్చుకొనగలిగే నైపుణ్యాల్ని మనం అలవరచుకొనడం. మన పిల్లలకు నేర్పించడం ఎంతైనా అవసరం. అప్పుడే ఇల్లు పరిశుభ్రంగా, అందంగా, ఆకర్షణీయంగా ఉంటుంది. అందుకు మనం ఏమి చేయాలి? అందుకు కావలసిన నైపుణ్యాల్ని మన పిల్లల్లో పెంపొందించడం ఎలా? ఆలోచించండి. మార్గాలను అన్వేషించండి.

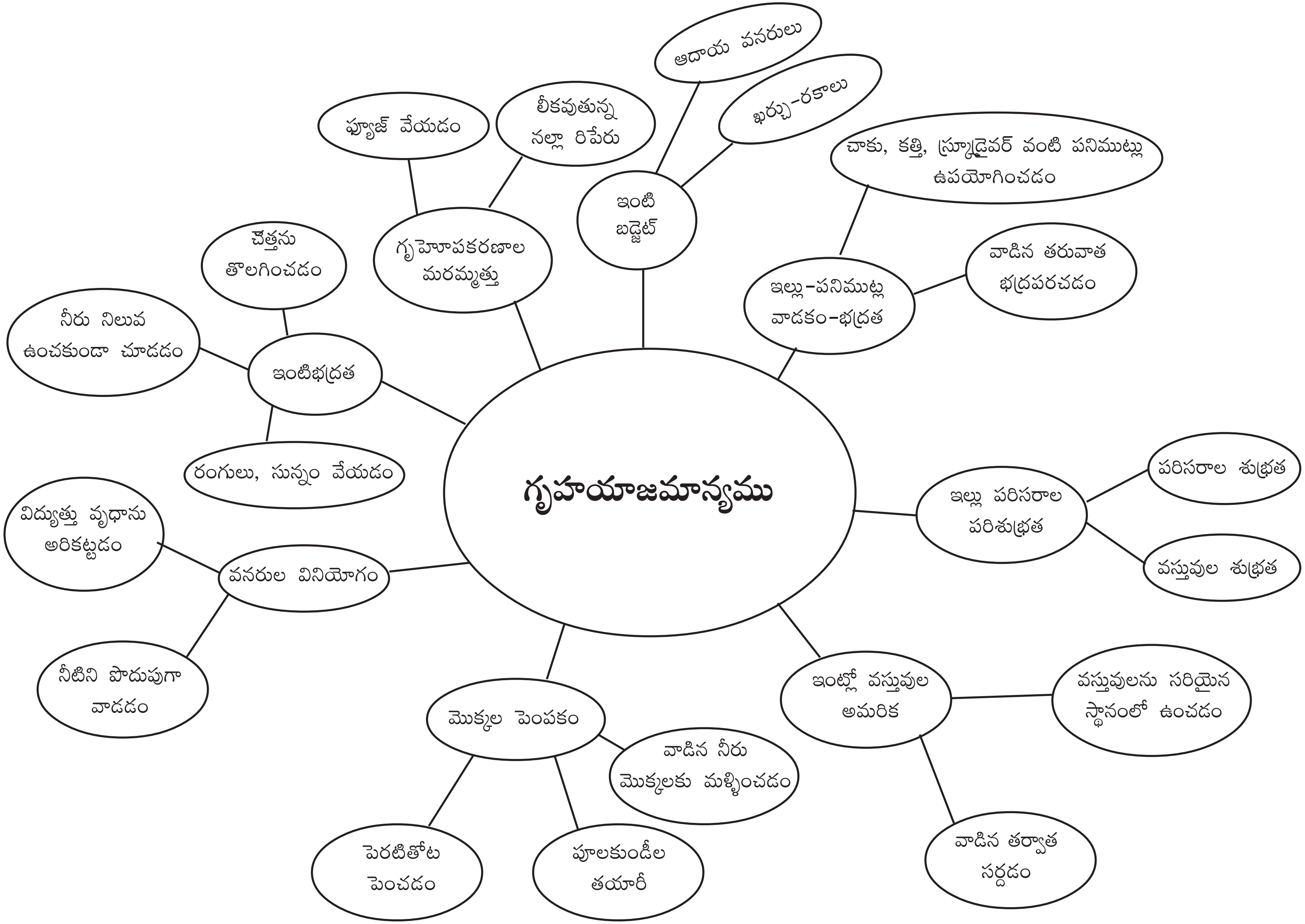
గృహయాజమాన్యము
ఇంటి బడ్జెట్
ఆదాయ వనరులు
ఖర్చు-రకాలు
గృహోపకరణాల మరమ్మత్తు
ఫ్యూజ్ వేయడం
లీకవుతున్న నల్లా రిపేరు
ఇల్లు-పనిముట్ల వాడకం-భద్రత
చాకు, కత్తి, స్క్రూడ్రైవర్ వంటి పనిముట్లు ఉపయోగించడం
వాడిన తరువాత భద్రపరచడం
ఇంటిభద్రత
చెత్తను తొలగించడం
నీరు నిలువ ఉంచకుండా చూడడం
రంగులు, సున్నం వేయడం
ఇల్లు పరిసరాల పరిశుభ్రత
పరిసరాల శుభ్రత
వస్తువుల శుభ్రత
వనరుల వినియోగం
విద్యుత్తు వృధాను అరికట్టడం
నీటిని పొదుపుగా వాడడం
ఇంట్లో వస్తువుల అమరిక
వస్తువులను సరియైన స్థానంలో ఉంచడం
వాడిన తర్వాత సర్దడం
మొక్కల పెంపకం
వాడిన నీరు మొక్కలకు మళ్ళించడం
పెరటితోట పెంచడం
పూలకుండీల తయారీ

9. వినియోగదారుల విజ్ఞానము

ఒక వ్యక్తి ఏదేని ఒక వస్తువును కాని ఉత్పత్తులను కాని కొన్నప్పుడు అతనిని 'వినియోగదారుడు' అని అంటారు. వినియోగదారుడికి తాను కొన్న వస్తువుయొక్క ధరకు తగినటువంటి పరిమాణము, నాణ్యత, ఆ వస్తువు సక్రమంగా పనిచేయుకాలము లాంటి విషయాలను తెలుసుకునే హక్కు ఉంటుంది. ఆ ఉత్పత్తి తయారుచేసి మార్కెట్‌లోనికి వదిలిన ఉత్పత్తిదారుడు, వినియోగదారుడుకి బద్ధుడై, సమాధానపరుడై ఉంటాడు. ఉత్పత్తిదారుడు ఒక ఉత్పత్తిని తయారుచేసి ప్యాకింగ్ చేసిన తరువాత ఆ పాకెట్‌పై ఆ వస్తువు లేదా ఉత్పత్తి యొక్క ఖచ్చితమైన ధర (ఎమ్.ఆర్.పి.), బరువు, తయారుచేసిన తేది, ఆ ఉత్పత్తులను ఎంతకాలం వరకు వినియోగించుకోవచ్చు మరియు ఉత్పత్తిదారుని యొక్క వివరములు, ముద్రించబడి ఉంటాయి.

ఉత్పత్తులు లేక వివిధరకాల సేవలకు సంబంధించిన అంశాలలో కూడ వినియోగదారునికి హక్కులు ఉన్నాయి. ఉ దా॥ వైద్యసేవలు, బ్యాంకుసేవలు, విద్యాసంస్థల సేవలు, వివిధ రకాల ప్రభుత్వసేవలు అంటే టెలిఫోన్, కరెంట్ మొదలైనవి.

అలాగనే, ఒక వినియోగదారుడు కూడ, మార్కెట్‌లో ఏదేని ఒక ఉత్పత్తిని (వస్తువు) కొనేటప్పుడు దాని ప్యాకెట్‌పైన ఉన్న వివరములన్ని చదువుకుని, కనుక్కొనవలసిన అవసరం బాధ్యత తనపై ఉంటుంది. పై వివరాలను తెలుసుకొని తాను సంతృప్తిపడిన తర్వాత ఆ వస్తువును కొనుక్కునే అవసరముంది. అలా కొనుక్కొన్న తర్వాత ఉత్పత్తికి సంబంధించిన విషయాలలో ఏమైన పొరపాటు జరిగిన వినియోగదారుడు, ఉత్పత్తిదారుడిని చట్టరీత్యా ప్రశ్నించేహక్కు ఉంటుంది. వినియోగదారుల హక్కులను కాపాడేందుకు ఒక వ్యవస్థ ఉంటుంది. దాన్నే 'వినియోగదారులఫోరమ్' (Consumer form) అని అంటారు. వినియోగదారుడు, ఏదేని ఒక వస్తువును (ఉత్పత్తిని) కొన్న తర్వాత, దానియొక్క ఖచ్చితమైన ధర (ఎమ్.ఆర్.పి.) లో తేడావున్న లేక దాని పరిమాణం, బరువు, గుణము లాంటి విషయాల్లో తేడావున్న (లేక) ధరకు తగ్గ విలువ దానిలో లేకపోయినా ఆ ఉత్పత్తి సక్రమంగా ఉపయోగపడకపోయినా లేక పనిచేయలేకపోయిన, లేక నిర్దేశిత కాలం కన్నా ముందే ఆ ఉత్పత్తి నిరుపయోగమైన అలాంటి విషయాలపైన మోసపోయిన, ఏదైనా సేవలు అనుకున్నప్రకారం అందకున్న వినియోగదారుడు న్యాయంకోసం, వినియోగదారుల ఫోరంకు రిపోర్టుచేసే అవకాశం, హక్కు కల్గివుంటాడు. వాస్తవాలను విచారించిన తర్వాత వినియోగదారులు ఫోరమ్ ఉత్పత్తిదారుడిపై తగు క్రమశిక్షణ చర్య తీసుకొని, వినియోగదారుడికి, ఉత్పత్తిదారుడిని బద్ధుడనుచేసి, వినియోగదారునికి మేలు, సాయంచేసే అవకాశం ఉంది. ఈ విషయం ఏదేని ఒక వస్తువు, ఉదా: టూత్‌పేస్ట్ దగ్గర నుంచి, అన్ని రకాల కాస్మోటిక్స్, మందులు (మెడిసిన్) ఎలక్ట్రానిక్ పరికరములు, వాహనములు ఏదేని ఇతర దైనందిన అవసరాల అన్నింటిపైన వర్తిస్తుంది. ఇలాంటి వినియోగదారుల ఫోరమ్, ముఖ్యమైన పట్టణములలో, జిల్లా కేంద్రాలు మరియు రాష్ట్ర కేంద్రాలలో ఉంటాయి. దాని చిరునామా వివరాలను తెలుసుకొని దాని సేవలు వినియోగదారుడు పొందవచ్చును. అందుకని ప్రతి వస్తువు తాను మార్కెట్‌లో కొనుక్కునే మునుపు ఉత్పత్తికి సంబంధించిన విషయాలు, వివరాలు తెలుకొనవలసిన అవసరముంది. అందుకు సంబంధించిన నైపుణ్యాలని, వినియోగదారుడు పెంపొందించుకొనవలసిన అవసరం ఉంది. అది ఎలా పెంపొందించాలి. సామాన్య ప్రజలకు ఈ విషయాల గురించి అవగాహన ఎలా కల్గించాలి?

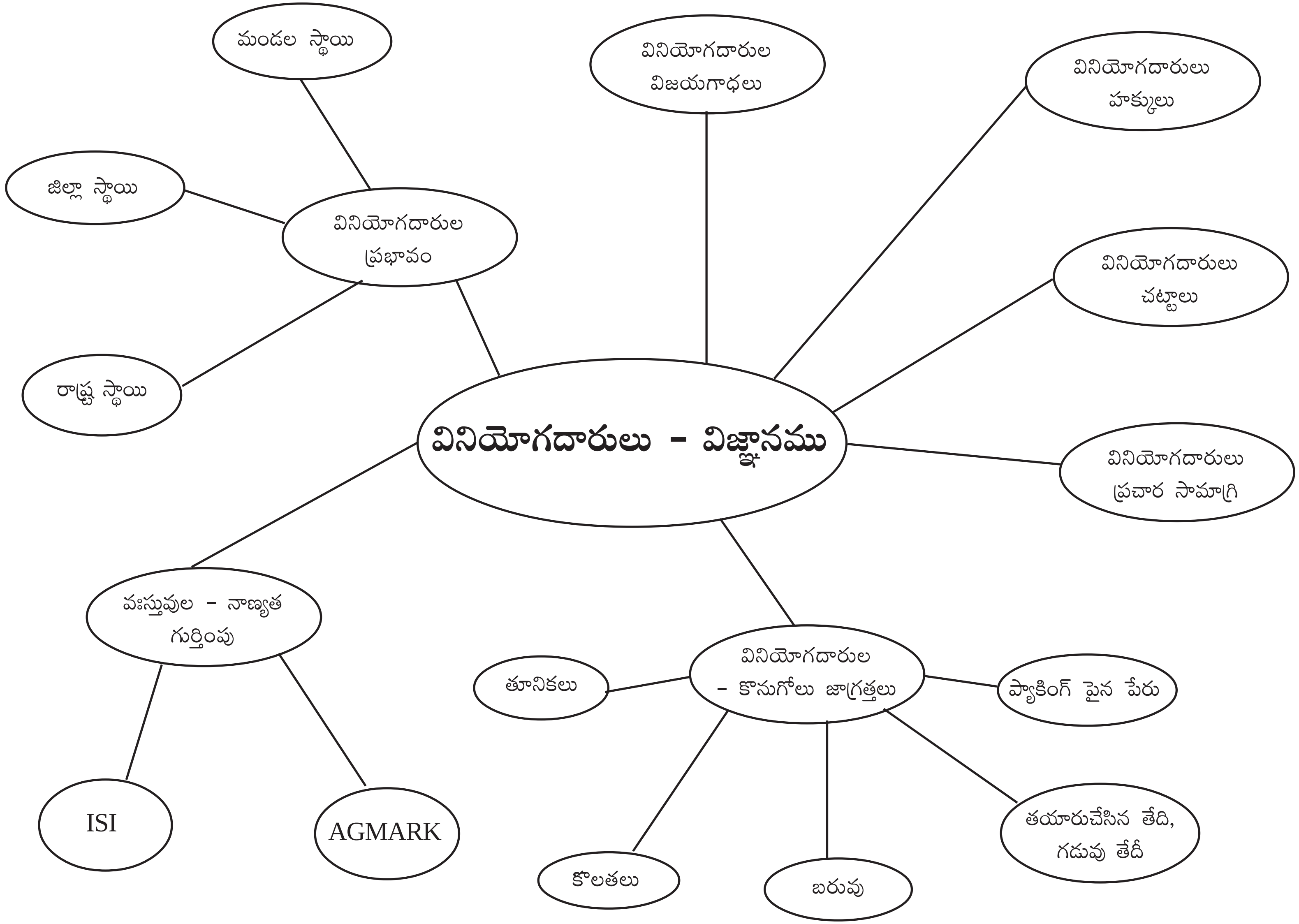
వినియోగదారులు - విజ్ఞానము
మండల స్థాయి
జిల్లా స్థాయి
వినియోగదారుల
ప్రభావం
రాష్ట్ర స్థాయి
వినియోగదారుల
విజయగాథలు
వినియోగదారులు
హక్కులు
వినియోగదారులు
చట్టాలు
వినియోగదారులు
ప్రచార సామాగ్రి
వస్తువుల - నాణ్యత
గుర్తింపు
ISI
AGMARK
వినియోగదారుల
- కొనుగోలు జాగ్రత్తలు
తూనికలు
ప్యాకింగ్ పైన పేరు
తయారుచేసిన తేది,
గడువు తేదీ
కొలతలు
బరువు

10. పర్యావరణ విద్య

ప్రకృతిలోని పంచభూతాలతో (గాలి, నీరు, నేల, వేడి, ఆకాశం, వాతావరణంలోను) మన నివాసం, మనచుట్టూ ఉండే పరిసరాలు, మనబడి, బడి చుట్టుపక్కల ఉండే పరిసరాలు, అలాగే మన గ్రామం, మండలం, జిల్లా, దేశం, చెట్లు, జంతువులు, పశుపక్షాదులు, కొండలు, నదులు, సముద్రాలు ఒకటేమిటి ఇవి అన్ని కలిపితే మన పర్యావరణం అంటాం.

మానవ జాతికి భూమి, నీరు, గాలి అనే మూడు ముఖ్యవనరులు అందుబాటులో ఉంటాయి. జనాభా, వనరులు, పర్యావరణం మధ్య పరస్పర సంబంధాలు చాలా క్లిష్టమైనవి. పెరుగుతున్న జనాభా మౌలికావసరాలను తీర్చడం అనేది ఆరోగ్యమైన పర్యావరణం మీద ఆధారపడి ఉంటుంది.

పర్యావరణం మానవ ఉనికికి, జీవనానికి మాత్రమే కాదు, అభివృద్ధికి కూడా మూలాధారం. అభివృద్ధి కార్యక్రమాలకు అవసరమైన సమస్త ముడిపదార్థాలేకాక (ఖనిజాలు, వృక్ష జంతు ఉత్పత్తులు), అవసరమైన సేవలు (వర్షపాతం, నేలలోని పోషకాలు, గాలి పునరుద్దరణ) పర్యావరణం నుంచే అందుతాయి.

ఒక దేశం లేదా ప్రాంతం యొక్క అభివృద్ధి గురించి చెప్పాలన్నా అంచనా వేయాలన్నా అక్కడి రోడ్లు, కట్టడాలు, డ్యామ్‌లు, పరిశ్రమలు, ఉద్యోగ, వ్యాపార అవకాశాలను పరిగణనలోకి తీసుకుంటారు. వీటివల్ల వస్తువు, సేవల ఉత్పత్తి, సరఫరా సాధ్యమవుతుంది. దేశ ఆర్థికసంపదను పెంచుతాయి. కానీ మధ్యకాలంలో ఇటువంటి అభివృద్ధి కార్యక్రమాలపై నిరసనలు కానవస్తున్నాయి. ఈ కార్యక్రమాలు, పర్యావరణంలోని వనరులను అధికంగా వెలికితీయడమేకాక హానికరమైన పదార్థాలను విడుదల చేస్తున్నాయి.

ఉత్పత్తి, సేవల వినియోగం అధికం కావడాన్ని, కట్టడాలను, నిర్మాణాలను అభివృద్ధిగా పరిగణిస్తున్నారే తప్ప, సహజవనరుల సంరక్షణను, మెరుగుదలను, దానికి అవసరమైన అవగాహన కల్పించడాన్ని అభివృద్ధికి అవసరమైన ఒక ముఖ్య అంశంగా గుర్తించడంలేదు. పర్యావరణం క్షీణించిపోవడం లేదా కలుషితం కావడం వంటి వాటిని భవిష్యత్తులో అభివృద్ధిని కుంటుపరిచేవిగా పరిగణించడం లేదు. ప్రపంచవ్యాప్తంగా నేడు గ్లోబల్ వార్మింగ్, ఓజోన్ పొర తరిగిపోవడం, జీవన వైవిధ్యం అంతరించపోవడం వంటి పర్యావరణ సమస్యలను ఎదుర్కొంటున్నాం. అంతేకాక గాలి, నీరు, నేల కాలుష్యం, నేలకోత, ఆవాసలు దెబ్బతినడం వంటి స్థానిక సమస్యలు ప్రజల్ని సతమతం చేస్తున్నాయి. కావున, పర్యావరణం, ఆవాసాలు, పర్యావరణ సమస్యలపై అవగాహన కల్గించుటకు; పర్యావరణ సమస్యలు – అభివృద్ధి సమస్యలు రెండు విభిన్నంకావని, రెంటికి మధ్యగల సంబంధాన్ని గుర్తించేలా, విద్యార్థులకు 9, 10 తరగతులలో పనివిద్య – ప్రధానాంశం.

ప్రకృతిరీత్యా మారే ఋతువులు, కాలాలను బట్టి పెరిగే వృక్షాలు సహజంగా ఉండే నదులు, సముద్రాలు, కొండలు వేటికవే ప్రత్యేక లక్షణాలను కల్గిఉంటాయి. పర్యావరణంలో మనుగడ సాగించే జీవులన్నీ సమతుల్యాన్ని పాటిస్తాయి. కాని మనిషి తాను చేసే స్వార్థపూరిత పనులవల్ల పర్యావరణాన్ని కాలుష్యపరుస్తున్నాడు

మన పాఠశాల, నివసించే ఇల్లు, చుట్టుపక్కల ప్రదేశాలు, గ్రామాన్ని పరిశీలించినట్లయితే మనమే విధంగా ఆహ్లాదకర వాతావరణం కల్పించగలమో చూడవచ్చు. మొక్కలను పరిరక్షించడం, మొక్కలను పెంచడం, పెరటితోట ఏర్పాటు, గ్రామాలలో కొంత స్థలాన్ని ఉద్యానవనాభివృద్ధికి, పట్టణాలలో కొన్ని కూడళ్ళలో చెట్ల పెంపకం చేపట్టడం వంటివి.

మన పాఠశాలలోని ఆవరణలో చెట్లను పెంచడం, వర్షాకాలంలో కొత్త మొక్కలను నాటడం, విత్తనాలు జల్లడం వంటి కార్యక్రమాలను చేపట్టడం ద్వారా పాఠశాల చూడముచ్చటగా ఉండడమేకాక చల్లని గాలిని ప్రశాంత వాతావరణాన్ని కల్పిస్తుంది. పిల్లలు బడికి రావడానికి ఆనందంగా, ఆహ్లాదకరంగాను ఉండే వాతావరణంలో ఆకర్షితులౌతారు.

బడితోట పెంపకంలో తీసుకునే సోపానాలు, జాగ్రత్తలు మెలకువల గురించి విద్యార్థులకు తెలియజేయాలి. బడి ఆవరణలో ప్రహరీ చుట్టూ వేసే పెద్ద మొక్కలు వాటిని పశువుల బారినుండి రక్షించడానికి కంచె ఏర్పాటు చేయడం. నీటిపారుదల ఏర్పాటు వంటివి విద్యార్థులకు చెప్పాలి. ఏ ఏ మొక్కలను పెంచాలో నిర్ణయించుకోవాలి. బడి ప్రారంభం నుండి బడి మూసివేసే రోజు వరకు విద్యాసంవత్సరంలో బడితోటకు చేపట్టవలసిన కార్యాచరణాన్ని పూర్తిచేయాలి.

పర్యావరణం - కాలుష్యం

"ఉండకూడని పదార్థం ఉండకూడని పరిమాణంలో ఉండకూడని చోటులో ఉండడమే కాలుష్యం"

గాలి, నీరు, శబ్ద కాలుష్యాలతో మన నిత్యజీవితంలో అనేక బాధలు పొందుతున్నాం. ఆరోగ్యం పాడవుతుంది. ప్లాస్టిక్ వాడకంతో పర్యావరణం పూర్తిస్థాయిలో దెబ్బతింటుంది. ప్లాస్టిక్ సంచులలో ఆహార పదార్థాలను ఉపయోగించిన తర్వాత బయట చెత్తలో వేసినప్పుడు పశువులు వాటిని నేరుగా తిసుకోవడంవల్ల వాటి జీర్ణాశయంలో ప్లాస్టిక్ పేరుకుపోయి అంతరంగ వ్యవస్థ పాడైపోయి వాటి మరణానికి కారణమవుతుంది.

అలాగే భూమిలో పడవేసిన ప్లాస్టిక్ పదార్థాలు ఎంతోకాలం వరకు అలాగే ఉండడంవల్ల భూమిపై ప్లాస్టిక్ గుట్టలు గుట్టలుగా పేరుకుపోతుంది. మురుగునీటి కాల్వలలోను, మంచినీటి చెరువుల్లోను ఇవి చేరి నీటి ప్రవాహానికి ఆటంకపరుస్తాయి. ముంపులు వస్తున్నాయి. నాణ్యతా ప్రమాణాలు పాటించని ప్లాస్టిక్ వస్తువులలో నిల్వచేసిన ఆహారపదార్థాలు విషపూరిత రసాయనాలతో కలుస్తాయి. వ్యర్థపదార్థాలను మరల మరల శుద్ధిచేసి ఎరువుల రూపంలో వాడేటట్లుగా ప్లాస్టిక్ వినియోగపడదు.

ప్లాస్టిక్ వినియోగించకపోవడమే దీనికి పరిష్కారం. క్రమానుగత చర్యల ద్వారా భూమిలో కలిసిపోయే వస్తువుల వినియోగాన్ని ప్రోత్సహించాలి. నిరాడంబరంగా జీవించడం, పొదుపుగా వస్తు వినియోగం చేయాలి. వస్తుఉత్పత్తులు పెంచాలి. వాడిన వాటిని వేరొక రూపంలో మార్చుకునే ప్రక్రియలు చేయాలి.

ప్రకృతి వైపరీత్యాలు - పర్యావరణ ఉపద్రవం

అతివృష్టి, అనావృష్టి, తుఫాన్లు, వరద బీభత్సాలు మొదలగు వాటివల్ల ప్రజలు తీవ్ర ఇబ్బందులకు గురౌతున్నారు. మానవుడు ప్రకృతిని ఇష్టం వచ్చిన రీతిలో తన స్వార్థంకొరకు చెట్లను నరకడం, నాగరీకరణ పేరుతో కాంక్రీట్ జంగిల్‌గా మార్చడంవల్ల అడవీప్రాంతాలు తగ్గిపోవడంతోబాటు పచ్చని ప్రదేశాలు కనుమరుగౌతున్నాయి. భూమి నిక్షేపాలను తవ్వి వేలకొలది సంవత్సరాలు భూమిలోగల ఖనిజాలను ఇంధనపు వనరులను త్వరిత గతిలో వెలకితీసి, మితిమీరిన విధంగా వాడుకోవడం వల్ల భూమి పొరలలో వెలితి ఏర్పడి భూప్రకంపనలు అధికమవడం జరుగుతోంది. వ్యవసాయబోర్లు, ఇంటింటికి బోర్లు తవ్వకాలవల్ల భూమిలోపల సహజ ప్రక్రియల బదులు కృత్రిమ మార్పులు చోటుచేసుకోవడం.

గ్లోబల్ వార్మింగ్ మంచుకరిగి ఉత్పాతాలు. నదీ జలాలు ఇంకిపోవడం, సముద్రజలాలు భూ ప్రాంతానికి చేరువకావడం.

ప్రకృతివైపరీత్యాలను ఎదుర్కోవడానికి ప్రాణనష్టం, ఆస్తినష్టం, పంటలకు నష్టం ఎదుర్కోవడానికి కొన్ని ప్రణాళికలను కార్యాచరణానికి పథకాలను ప్రభుత్వం చేపడుతున్నది. ఆయా ప్రాంతాలలోని ప్రజలు మరి ముఖ్యంగా మత్స్యకారుల సహకారం తీసుకుంటారు. ప్రజలకు అవసరమైన శిక్షణ ఇవ్వడం జరుగుతుంది. పునరావాస కేంద్రాలు ఏర్పరచడం జరుగుతుంది. తుఫాను షెల్టర్లను నిర్మిస్తారు. తాగునీటి సరఫరా, పారిశుధ్యంతోపాటు అంటురోగాలు, దోమల సమస్య లేకుండా షెల్టర్ల నిర్మాణం చేస్తున్నారు.

విద్యార్థులకు విపత్తు నిర్వహణపై అవగాహన కల్పించడం జరుగుతుంది. పోటీపరీక్షలలోకూడ ఈ అంశాలు పొందుపరుస్తారు.

భూమికి చుట్టూ పరుచుకునే (గాలిపొర) వాయు మండలం ఎన్నో వాయువులతో నిండి ఉంటుంది. నీటి ఆవిరి, కార్బన్‌డై ఆక్సైడ్, మీథేన్, నైట్రస్ ఆక్సైడ్ మొదలగు వాయువులను 'గ్రీన్‌హౌస్' వాయువులు అంటారు. గ్రీన్‌హౌస్‌ల లోపల ఉండే మొక్కలకు అవసరమైన వేడిమి అందించినట్లుగానే ఈ వాయువుల వలన బావుల ఉనికికి అవసరమైన వేడి భూమికి చేరుతుంది. అందుకనే ఈ వాయువులను గ్రీన్‌హౌస్ వాయువులంటారు.

కార్బన్‌డైఆక్సైడ్ జీవుల శ్వాసక్రియ ద్వారా నిశ్వాసంలో కర్బన ద్వి ఆమ్లజని విడుదలవుతుంది. అడవులు, గడ్డినేలలు మండినప్పుడు, అగ్నిపర్వతాలనుండి కార్బన్ డై ఆక్సైడ్ విడుదలవుతుంది.

కృత్రిమంగా శిలాజ ఇంధనాలను (బొగ్గు, పెట్రోలు మొదలైనవి) మండించినపుడు, ఫ్యాక్టరీలనుండి, వాహనాలనుండి, విద్యుదుత్పాదక కేంద్రాలనుండి, మీథేన్ వాయువు వరిపొలాలను, పశువులు నెమరు వేసే ప్రక్రియనుండి ఇంధనం కొరకు బొగ్గు, గ్యాస్ కొరకు త్రవ్వకాలను జరిపినప్పుడు విడుదలౌతుంది.

నైట్రస్ ఆక్సైడ్ – ఎరువుల వాడకం వలన పరిశ్రమలనుండి ఓజోన్, నీటి ఆవిరి సహజంగా వాయు మండలంలో ఉంటాయి.

సూర్యశక్తి → కాంతి → భూమి → ఉష్ణం → పరావర్తనం
↑ ↓
భూమి వేడెక్కడం ← వాయుమండలం బంధించడం

గ్రీన్‌హౌస్ ఎఫెక్ట్:

జీవులు బతకడానికి కావలసిన వేడిమి గ్రీన్‌హౌస్ ఎఫెక్ట్ వల్లనే వాయుమండలంలో గ్రీన్‌హౌస్ వాయువుల శాతం పెరిగితే గ్రీన్‌హౌస్ ఎఫెక్ట్ ఎక్కువైతే ఎక్కువ వేడెక్కి సమస్యగా మారుతుంది. దీనినే గ్లోబల్ వార్మింగ్ అంటే భూమి వేడెక్కడం అంటారు.

దీనివల్ల వాతావరణంలో తీవ్రమార్పులు వస్తాయి. తుఫాన్లు, కరువులు ఎక్కువవుతాయి. భూమి మీద మంచు కరుగుతుంది. దానితోబాటు సముద్రపు నీరు వ్యాకోచించడం వలన సముద్రాలలో నీటిమట్టం పెరిగి లోతట్టుప్రాంతాలు చాలావరకు మునిగిపోతాయి. చెట్లు వడలిపోతాయి. చీడపట్టి అనారోగ్యానికి గురవుతాయి. జంతువుల ఆవాసాల్లో మార్పులు వస్తాయి. చివరకు నివాసం లేక ఆహారం కరువై చనిపోతాయి. ప్రధాన ధాన్యాల దిగుబడి తగ్గిపోవచ్చు.

ఆహారపుకొరత, వేడి గాలులవల్ల మరణాలు సంభవించవచ్చు. మలేరియా, డెంగ్యూ, పచ్చకామెర్లు, మెదడు సంబంధిత వ్యాధులు, ఉష్ణమండల ప్రాంత వ్యాధులు, ఇతర ప్రాంతాలకు సోకే ప్రమాదం ఎక్కువవుతుంది.

మనమేం చేయాలి?

చెట్లను పెంచడం, వేసుకునే దుస్తుల్లో మార్పులు, ద్రవపదార్థాలను ఎక్కువగా తీసుకోవడం, సముద్ర తీర ప్రాంతాల్లో అడ్డుకట్టలు, గోడలు మొదలైనవి నిర్మించడం ద్వారా వాతావరణ వైపరీత్యాల నుండి రక్షణ. తుఫాను / వరదల హెచ్చరిక వ్యవస్థను మెరుగుపరచడం, మారుతున్న ఋతువులకు అనుగుణంగా పంటలను పండించడం. జంతువులు, పక్షులు అనుకూలమైన ప్రదేశాలకు వలస వెళ్ళడానికి వీలుగా ఆ మార్గాలను సంరక్షించడం, మెరుగుదరచడం, నీటిని సమర్థవంతంగా వినియోగించడం ప్రత్యామ్నాయ నీటి వనరుల కొరకు ప్రయత్నం చేయడం, సాంప్రదాయేతర ఇంధన వనరులను వినియోగించుకోవడం.

పర్యావరణ పరిరక్షణలో భాగంగా పాఠశాలలో ఈక్రింది కార్యక్రమాలు నిర్వహించాలి.

బడితోట

ఒక్కొక్క సోపానంగా పనులు చేసుకోవాలి. ముందుగా స్థలాన్ని ఎంపిక చేసుకోవాలి. ఎంపిక చేసిన స్థలాన్ని తవ్వి గుల్ల బారేటట్లు చూసుకోవాలి. విత్తనముల సేకరణ, నేలను దున్నిన ప్రాంతాన్ని మడులుగా చేసుకోవాలి. ప్రతి మడిలోను కావలసిన నారు వేసుకోవాలి. వచ్చిన నారును సిద్ధంచేసిన మడిలో నాటుకోవాలి. వేర్వేరు నారులకు వేర్వేరు ప్రాంతాలను ఎన్నుకోవాలి. ఆ మొక్కలను సురక్షితంగా ఉంచడం కోసం కలుపు మొక్కలు లేకుండా చూడాలి. ఏపుగా బలంగా పెరగడానికి సహజసిద్ధమైన ఎరువులను వాడాలి. సేంద్రియ ఎరువులకొరకు కంపోస్టు ఎరువును బడిలోనే సిద్ధం చేసుకోవాలి. అటవీశాఖ ఉద్యానవన విభాగం వారి ఉచిత మొక్కల పంపిణీని సద్వినియోగం చేసుకోవాలి. పూలు, కాయలు ఇచ్చే మొక్కల సంరక్షణ బాధ్యతను ప్రతి తరగతి విద్యార్థిని / విద్యార్థులకు జట్లుగా నియమించి నిర్వహింపచేయాలి. నీటిని పారించడానికి, నీటిని పోయడానికి కూడ విద్యార్థి జట్టు కృత్యంగా చేయాలి.

వారానికి ఒక తరగతి కేటాయించిన కాలనిర్ణయ పట్టిక ప్రకారం బాధ్యతలను ప్రతి ఒక్కతరగతి విద్యార్థి చేసేటట్లు చూడాలి. ఏ తరగతి వారికి ఏ మొక్కల బాధ్యత పెట్టారో ఆయామొక్కలు ఉన్న ప్రదేశానికి ఆ తరగతిపేరు, విద్యార్థిపేర్ల జాబితాను సిద్ధం చేసుకోవాలి. అంటే విద్యార్థులు తరగతి వారీగా జట్లలో ప్రతి మొక్కను దత్తత తీసుకునేటట్లు ప్రణాళికను రూపొందించుకోవాలి. ఆయా తరగతి ఉపాధ్యాయుడి పర్యవేక్షణలో ఈ తోటపని నిర్వహణ ఉండాలి. నీటి పారుదల కొరకు బడిలో బోరింగు ఏర్పాటు / నీటితొట్టె / మున్సిపల్ వాటర్ వచ్చే ఏర్పాటును కల్పించుకోవాలి. నీటి గొట్టాల ద్వారా మొక్కలకు నీరు అందేటట్లు చూడాలి, బడి పని దినములలో విద్యార్థులు చేసే పనులకు తరగతి నాయకుణ్ణి నియమించాలి. బడి సెలవు దినాలలో ప్రత్యేక ఏర్పాట్లు చేసుకోవడం తప్పనిసరి. సెలవులలో బడి చుట్టుపక్కల, బడికి దగ్గరగా గల విద్యార్థులకు ఈ పనిని అప్పచెప్పడం, గ్రామాలలోని కొంతమంది యువకులకు యవజన సంఘాలద్వారా బాధ్యతనివ్వడం. సమాజ భాగస్వామ్యంతో ఈ తోటపని నిర్వహణ నిర్విఘ్నంగా కొనసాగగలదు.

కంపోస్ట్ ఎరువు తయారి:

బడిలో వచ్చే చెత్తను వినియోగించి కంపోస్ట్ ఎరువు తయారుచేయవచ్చు.

తరగతిగదిని పరిశుభ్రంగా ఉంచడంలోను, పాఠశాల ఆవరణను శుభ్రంచేయడంలోను తడి, పొడి చెత్తలు ఉంటాయి. తడి, పొడి చెత్తలను వేర్వేరుగా చేసి, బడిలోని ఒక మూల ఆవరణలో గోతిని తవ్వి తడిచెత్తను అందులోవేసి మట్టిపొరవేసి, మరల చెత్తను, మట్టిపొరను కప్పి ఉంచుతూ గోతిని మట్టితో కప్పివేసినట్లయితే కొద్దికాలానికే అది కుళ్ళి సహజమైన ఎరువుగా మారుతుంది.

పర్యావరణ పరిరక్షణలో భాగంగానే ముందుగా మన బడిలో విద్యార్థులకు ఏర్పాటుచేసిన మరుగుదొడ్డిలో నీటివాడకం పరిశుభ్రంగా ఉండేటట్లు చూడాలి. మురుగు ప్రదేశాలలో డి.డి.టి. వేయడం. దోమలు పెరగకుండా మురుగు కుంటలలో కిరసనాయిలు జల్లడం వంటివి చేయాలి.

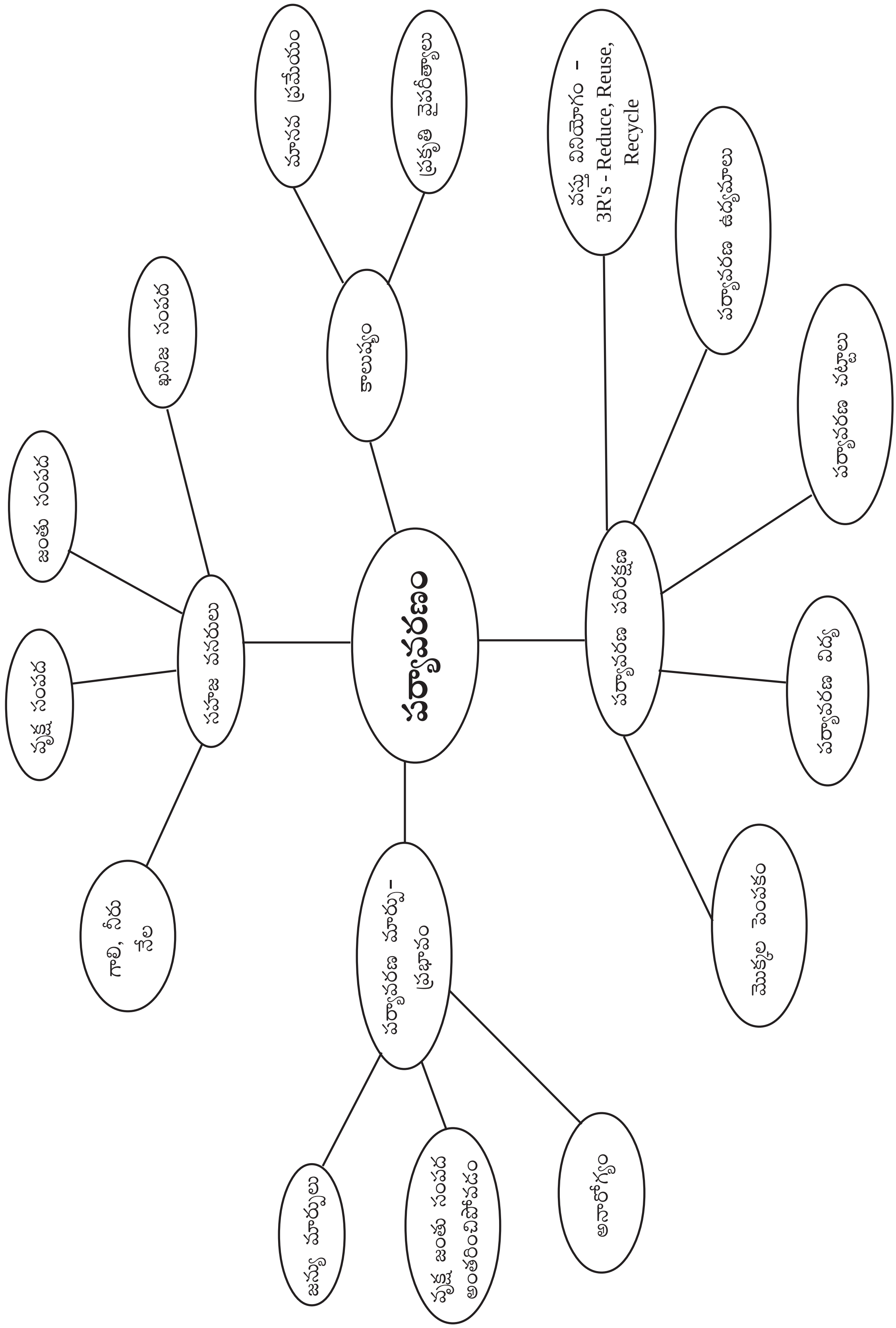
పర్యావరణం
సహజ వనరులు
వృక్ష సంపద
జంతు సంపద
ఖనిజ సంపద
గాలి, నీరు
నేల
కాలుష్యం
మానవ ప్రమేయం
ప్రకృతి వైపరీత్యాలు
పర్యావరణ పరిరక్షణ
వస్తు వినియోగం – 3R's - Reduce, Reuse, Recycle
పర్యావరణ ఉద్యమాలు
పర్యావరణ చట్టాలు
పర్యావరణ విద్య
మొక్కల పెంపకం
పర్యావరణ మార్పు-ప్రభావం
అనారోగ్యం
వృక్ష జంతు సంపద అంతరించిపోవడం
ఋతువు మార్పులు

6వ తరగతి

పౌష్టికాహారం

ఉపఅంశము	:	వండకుండా తినే ఆహారపదార్థాలు
చేయవలసిన పని (కృత్యము)	:	వండకుండా తినే ఆహారపదార్థాలను తయారుచేయడం
ఫలితాంశాలు	:	❖ విద్యార్థులు, వండకుండా తినే ఆహారపదార్థాలను గురించి తెలుసుకుంటారు, తయారుచేస్తారు. ❖ పోషక విలువను గుర్తిస్తారు.
ఉపాధ్యాయునికి సూచనలు	:	◆ విద్యార్థులు, సూప్ తయారుచేయగల కూరగాయలను తీసుకునిరమ్మని చెప్పడం. ◆ సూప్ తయారుచేయుటకు కావలసిన పరికరాలను (మిక్సర్/జూసర్ కత్తి మొదలైనవి) అమర్చుకోవడం. ◆ విద్యార్థులను, సూప్‌ల తయారీలో పాల్గొనేలా చూడడం. వారికి సహకరించడం.
ఆలోచింపజేసే ప్రశ్నలు		1. ఆహార పదార్థాలను వండకుండా తినడం వలన కలిగే ప్రయోజనాలేమిటి? 2. అన్ని రకాల ఆహార పదార్థాలను వండకుండా తినగలమా? మొ॥గు ఆలోచింపచేసే ప్రశ్నలను అడగాలి. 3. ప్రదర్శన మరియు చర్చద్వారా కృత్యాన్ని నిర్వహించాలి.
తయారీ విధానం	:	✦ క్యారెట్లను శుభ్రంగా కడగడం వాటిపై పొట్టును తీయడం (పలుచగా) ✦ క్యారెట్లను, చిన్న చిన్న ముక్కలుగా చేయడం. ✦ ఈ ముక్కలను జూసర్/మిక్సర్ లో వేసి సుమారు ఒక 5 నిమిషాలు గ్రైండ్ చేయడం (కొంత నీరు కూడా కలపవచ్చు). ✦ తరువాత జూసర్‌లోని రసాన్ని వడకట్టాలి. ✦ వడకట్టగా, వచ్చిన కారెట్ ముక్కలను మళ్ళీ జూసర్/మిక్సర్ సహాయంతో సూప్ వచ్చేవరకు గ్రైండ్ చేసి, వడకట్టాలి. ✦ తరువాత సూప్‌కు తగినంత ఉప్పు/లేదా పంచదార మరియు మిరియాల పొడి వేసి కలపాలి. దీనితో క్యారెట్‌సూప్ త్రాగడానికి సిద్ధమవుతుంది.
అదనపు కృత్యాలు	:	1. బీట్‌రూట్, టమోటా సూప్‌ల తయారీ 2. పళ్ళరసం ఎలా తయారుచేస్తారు? 3. ఏఏ పళ్ళను రసాల తయారీలో ఉపయోగిస్తారు? 4. పండ్లరసాల తయారీకి, ఎలాంటి పరికరాలు అవసరం?

పౌష్టికాహారం

ఉపఅంశము : ఆహారపు రకాలు

కృత్యము : వండకుండా తినే ఆహారపదార్థాలను తయారుచేయడం – పండ్లరసము తయారీ.

ఆశించే ఫలితము : వండకుండా తినే ఆహారపదార్థాలను గురించి తెలుసుకుంటారు. వాటిలోని పోషక విలువలను గుర్తిస్తారు.

ఉపాధ్యాయునికి సూచనలు :
- ◆ ఆయా కాలాలలో, స్థానికంగా లభించే మామిడి / ద్రాక్ష / సపోట / పుచ్చకాయ/ బత్తాయి మొదలైన పళ్ళతో రసాలను తయారుచేయించడం.
- ◆ పండ్లరసాలు తయారుచేయుటకు కావలసిన సామాగ్రిని సమకూర్చుకోవడం.

తయారీ విధానం :
- ❖ పండ్లను శుభ్రంగా కడిగి, తడిలేకుండా తుడిచి అవసరమైనచో పొట్టుతీసి, చిన్న ముక్కలుగా చేసుకోవాలి.
- ❖ పండ్ల ముక్కలను జూసర్/మిక్సర్ సహాయంతో పండ్లరసాలను విద్యార్థులతో తయారుచేయించాలి.
- ❖ సేకరించి పండ్లరసాలు తయారుచేయుటకు మామిడి, బత్తాయి, పుచ్చకాయ వంటి పండ్ల పొట్టు తీయవలసి ఉంటుంది. ద్రాక్ష వంటి పండ్లరసాలను తయారుచేయుటకు, పండ్లను రసం తీసిన తరువాత వడకట్టవలసి ఉంటుంది.
- ❖ పండ్ల రసాన్ని, తగిన పాత్రలలో నిలువచేసుకోవాలి.

ఆలోచింపచేసే ప్రశ్నలు :
1. పండ్లరసాలు ఎక్కువరోజులు నిలువచేయాలంటే ఏఏ రసాయన పదార్థాలు (Preservatives) ఉపయోగించవచ్చును?
2. పండ్లరసాలను తాజాగా త్రాగడం ఆరోగ్యకరమా? లేదా నిలువచేసినవి త్రాగడం శ్రేయస్కరమా?

అదనపు కృత్యాలు :
1. మామిడి తాండ్ర తయారుచేయించడం.
2. సలాడ్ అంటే ఏమిటి?
3. ఎన్ని రకాల సలాడ్‌లను తయారు చేసుకోవచ్చును?

పౌష్టికాహారం

ఉపఅంశము : వండకుండా తినే ఆహార పదార్థాలు

కృత్యము : వండకుండా తినే ఆహారపదార్థాలను తయారుచేయడం - కూరగాయల సలాడ్ తయారీ.

ఆశించే ఫలితము : వండకుండా తినే ఆహారపదార్థాలను గురించి తెలుసుకుంటారు. కూరగాయల సలాడ్‌ను తయారుచేస్తారు. వాటిలోని పోషక విలువలను గుర్తిస్తారు.

ఉపాధ్యాయునికి సూచనలు :
- ◆ సలాడ్ తయారీకి కావలసిన సామాగ్రిని సమకూర్చుకోవడం.
- ◆ క్యాబేజ్ తురుము, క్యారెట్ తురుము/చిన్నముక్కలు, కీర/దోస ముక్కలు, బీట్‌రూట్ తురుము, దానిమ్మగింజలు, ఉల్లిపాయలు, కొత్తిమీర, పుదీన, ఉప్పు, మిరియాల పొడి, పెరుగు, నిమ్మరసం ఉపయోగించి సలాడ్ తయారుచేయించడం.
- ◆ విద్యార్థులు కూరగాయల సలాడ్ తయారు చేయడంలో పాల్గొనేలా చేయడం, అవసరమైనప్పుడు వారికి సహకరించడం.

ఆలోచింపచేసే ప్రశ్నలు :
1. ఆహార పదార్థాలను వండకుండా తినడం వలన కలిగే ప్రయోజనాలేమిటి.
2. ఏయే ఆహారపదార్థాలను వండకుండా తినవచ్చు?
3. ప్రదర్శన మరియు చర్చ ద్వారా కృత్యాన్ని నిర్వహించాలి.
4. సలాడ్లను తినడం ఏవిధంగా లాభదాయకం?

కృత్య విధానం :
- ❖ క్యారెట్, బీట్‌రూట్‌లను శుభ్రంగా కడిగి, పలుచగా పైపొట్టును తీసి, తురుము సిద్ధంచేసుకోవడం.
- ❖ కీర/దోసలను, శుభ్రంగా కడిగి, తుడిచి, పొట్టుతీసుకోవడం. చిన్న చిన్న ముక్కలుగా చేసుకోవడం.
- ❖ కొత్తిమీర, పుదీనాను శుభ్రంచేసుకొని సన్నగా తరగాలి. టమోటా, ఉల్లిపాయ ముక్కలను సిద్ధం చేసుకోవాలి.
- ❖ దానిమ్మగింజలు, పైన తెలిపిన పదార్థాలను కూరగాయల తురుము ముక్కలు మొదలైనవి కలిపి సలాడ్ తయారు చేయాలి.
- ❖ సలాడ్‌లో నిమ్మకాయ రసాన్ని కూడా కలుపుకోవచ్చు

అదనపు కృత్యాలు :
1. వివిధ రకాల పండ్ల ముక్కలతో లేదా వివిధ మొలకెత్తిన గింజలతో సలాడ్లు తయారు చేయడం.
2. మొలకెత్తిన గింజలను ఎలా తయారుచేయాలి?
3. ఏఏ గింజలను మొలకెత్తించి, వాడుకోవచ్చును?

ఆరోగ్యవిద్య

ఉపఅంశము	:	మూత్రశాలలు - మరుగుదొడ్ల నిర్వహణ
కృత్యము	:	బాలబాలికల కొరకు కేటాయించిన మరుగుదొడ్లు, మూత్రశాలల నిర్వహణ.
ఆశించే ఫలితము	:	మూత్రశాలలు, మరుగుదొడ్లు శుభ్రంగా ఉంచుకుంటారు.
	:	శుభ్రత యొక్క ఆవశ్యకతను మరియు మెలకువలను తెలుసుకుంటారు.
ఉపాధ్యాయునికి సూచనలు	:	◆ తమ ఇంటి దగ్గర మూత్రశాలలు-మరుగుదొడ్లు ఎలా నిర్వహిస్తున్నారో గమనించి, తల్లిదండ్రులను ప్రశ్నించి తెలుసుకొని రమ్మనాలి. ◆ పాఠశాలలో మరుగుదొడ్లు నిర్వహించు జట్టుచే ప్రదర్శన.
కృత్య విధానం	:	❖ Toilet శుభ్రపరచుటకు ఉపయోగించే రసాయనాల ప్రదర్శన. విద్యార్థులచే ఈ కృత్యాలు ప్రదర్శింపజేయాలి.
ఆలోచింపచేసే ప్రశ్నలు	:	1. ఆరుబయట మలవిసర్జన చేయడం వల్ల నష్టమేమి? ఇబ్బందులేవి? 2. Toilet లో మల, మూత్ర విసర్జన తర్వాత నీరు ఎక్కువగా ఎందుకు పోయాలి? 3. Toilet కు వెళ్ళి వచ్చినతర్వాత చేతులు శుభ్రంగా కడుక్కోకపోతే ఏం జరుగుతుంది? 4. బహిర్భూమికి బయటికి వెళ్ళడంలో స్త్రీలు ఎదుర్కొను సమస్యలేవి? 5. పాఠశాలలో Toilets కు సంబంధించి బాలికలు ఎదుర్కొనే సమస్యలేవి? లాంటి ఆలోచింపచేసే ప్రశ్నలడగాలి.
అదనపు కృత్యాలు	:	1. టి.వి.లో వచ్చే అడ్వర్‌టైజ్‌మెంట్‌లు చూడమని చెప్పుట. (Toilets గురించి) 2. పేపరులో వచ్చే వార్తలు (మరుగుదొడ్డిలేని ఇళ్ళకు కోడళ్ళుగా రావటానికి ఇష్టపడని వైనం) 3. స్వయంగా Toilet cleaner తయారీ 4. ఆరుబయట మల, మూత్రశాలలు ఎలా నిర్వహిస్తున్నారో పరిశీలించండి. 5. ఆరుబయట మల, మూత్రశాలలు ఎక్కడెక్కడ అవసరమో చర్చించండి. 6. మరుగుదొడ్లు వాడడంలో ఎలాంటి శుభ్రతను పాటించాలి? 7. మన/మీ పాఠశాలలోని మరుగుదొడ్లు ఏవిధంగా ఉన్నాయి?

జనాభా విద్య

ఉపఅంశము : గ్రామం – 'జనాభా'

కృత్యము : బస్తీ / గ్రామం / వీధి / కాలనీలోగల జనాభాను లెక్కించడం.

: జనాభా అంశాలపై నివేదిక రాయడం.

ఆశించే ఫలితము : 'జనాభా' భావనను అవగాహన చేసుకుంటారు. జనాభా లెక్కించడంలోని అంశాలను రూపొందించడం తెలుసుకుంటారు.

ఉపాధ్యాయునికి సూచనలు :
- ◆ విద్యార్థులను జట్లుగా విభజించడం.
- ◆ జనాభాను సేకరించే విధానాన్ని తెలియచేయడం.
- ◆ గ్రామంలోని వివిధ వీధులను జట్లవారీగా విద్యార్థులకు కేటాయించడం.
- ◆ ఒక్కొక్క జట్టుకు కొన్ని కుటుంబాలను కేటాయించడం సేకరించవలసిన సమాచారాన్ని నిర్ణయించడం.

ఆలోచింపచేసే ప్రశ్నలు :
1. గ్రామ జనాభాలో నీవు ఏవైనా ప్రత్యేకాంశాలు/ వైవిధ్యం. గమనించావా?
2. జనాభాను గణించడంలో ఏయే అంశాలు ఉపయోగపడతాయి?
3. మనుషులను మాత్రమే గణిస్తామా, దేనినైనా గణించవచ్చా?

కృత్య విధానము : విద్యార్థులు తమకు కేటాయించిన వీధిలోని జనాభాను సేకరించి క్రింది నమూనా పత్రంలో (Proforma) పొందుపరుస్తారు.

వ.సంఖ్య	పేరు	స్త్రీ/పురుష	వయస్సు

అదనపు కృత్యాలు :
1. గ్రామంలోని లింగ నిష్పత్తిపై చర్చించడం.
2. మీ ప్రాంతంలోని జంతు జనాభాను లెక్కించండి.

సాంస్కృతిక వైవిధ్యము - వినోదము

ఉపఅంశము : పాఠశాల అలంకరణ - వేదిక ఏర్పాటు - అలంకరణ.

కృత్యము : జాతీయ పండుగల వేడుకలలో ఇతర కార్యక్రమాల సమయంలో పాఠశాలను వేదికను అలంకరించుట.

ఆశించే ఫలితము : అన్ని కార్యక్రమాల్లోను, పాఠశాలను, పాఠశాల వేదికను అలంకరించడం నేర్చుకుంటారు.

ఉపాధ్యాయునికి సూచనలు :
- ◆ విద్యార్థులను బృందాలుగా లేదా జట్లుగా చేయాలి.
- ◆ పాఠశాల అలంకరణ వేదికలో భాగస్వామ్యం కావడానికి ప్రోత్సహించాలి.

ఆలోచింపచేసే ప్రశ్నలు :
1. పాఠశాలను ఎప్పుడెప్పుడు బాగా అలంకరిస్తారు?, ఎందుకు అలంకరిస్తారు?
2. పాఠశాల వేదికను ఎప్పుడు అలంకరిస్తారు?, దేనికోసం అలంకరిస్తారు? లాంటి ఆలోచింప చేసే ప్రశ్నలడగాలి.

కృత్య విధానము :
- ✤ పాఠశాల ఆవరణను శుభ్రం చేయడం.
- ✤ నీళ్ళు చల్లి, ముగ్గులు వేయడం.
- ✤ చెట్ల చుట్టూరా రాళ్ళతో లేదా ఇటుకముక్కలతో అందంగా పేర్చడం.
- ✤ మామిడాకుల తోరణాలతోను, రంగు కాగితాలతోను అలంకరించడం. రంగు కాగితాల పూల మాలలను అల్లించడం.
- ✤ దేశనాయకుల చిత్రపటాలను శుభ్రం చేసి దండలు వేయించడం.
- ✤ వేదిక కూడ శుభ్రం చేసి కుర్చీలను తగిన విధంగా వేయడం.

అదనపు కృత్యాలు :
1. తరగతి గదులను శుభ్రంచేసుకొని అలంకరించడం.
2. పాఠశాల విద్యార్థులచే చేయించిన సృజనాత్మక వస్తువులను ప్రదర్శించడం.

సాంస్కృతిక వైవిధ్యము - వినోదము

ఉపఅంశము : సాంస్కృతిక సామాజిక సంపదల సంరక్షణ.

కృత్యము : పాఠశాల సామాగ్రిని సంరక్షించుకునే విధానాలను తెలుసుకోవడం మరియు పాటించడం.

: చారిత్రాత్మక కట్టడాలను పరిరక్షించుకోవడం.

ఆశించే ఫలితము :
- ✤ పాఠశాల సామాగ్రి పరిరక్షణ పట్ల బాధ్యత వహిస్తారు.
- ✤ వారసత్వ సంపదను కాపాడుకుంటారు.

ఉపాధ్యాయునికి సూచనలు :
- ◆ తరగతిగది / పాఠశాల గోడలపైగాని, ఆవరణ గోడలపైగాని రాయకూడని అంశాలు రాయరాదని, అలాంటివేవైనా రాసిఉంటే వాటిని చెరిపించాలని, సున్నం వేసైనా తుడిపివేయాలని చెప్పడం.
- ◆ అలాగే ప్రయాణించే వాహనాలలోకూడ ఎదుటిసీటు వెనుకభాగాలలో గల స్పాంజిలను తీసివేయడం లాంటివి చేయరాదని, ఏమీ రాయకూడదని తెలపడం.

ఆలోచింపచేసే ప్రశ్నలు :
1. బల్లలు, కుర్చీలపై, గోడలపై ఎందుకు పిచ్చిరాతలు రాయరాదు, రాసినవారెవరైనా, వారిపై నీకు కల్గే భావమేమిటి?
2. నీవు ప్రయాణించే వాహనాలలో కూడ చెడురాతలు రాస్తే ఏమౌతుంది
3. కట్టడాలపై కూడ రాస్తే ఏమౌతుంది?

కృత్య విధానము : చర్చ ద్వారా కృత్యాన్ని నిర్వహించాలి.

అదనపు కృత్యాలు :
1. చారిత్రాత్మిక కట్టడాలు, సందర్శనా స్థలాలు ఏవిధంగా పాడవుతున్నాయో పరిశీలించి రాయడం.
2. పాఠశాల సామగ్రిని ఎలా రక్షించాలో విద్యార్థులకు వివరించాలి.
3. చారిత్రాత్మక కట్టడాల ప్రాధాన్యతను తెలియచేయాలి.

సామాజిక అంశాలపై అవగాహన - స్పందన

ఉపఅంశము : బాధ్యతలు – నిర్వహణ

కృత్యము : ఇంట్లో, పాఠశాలలో, పరిసర ప్రాంతాలలోని వివిధ వ్యక్తులు నిర్వహించే బాధ్యతలను తెలుసుకోని చర్చించడం, నివేదిక తయారుచేయడం.

ఆశించే ఫలితము :
- ✤ బాధ్యతలను పంచుకోవడాన్ని, సహకరించడాన్ని అభినందిస్తారు.
- ✤ వృత్తులను ఎంచుకోవడంలో వ్యక్తిగత ఆసక్తులను పెంపొందించుకుంటారు.

ఉపాధ్యాయునికి సూచనలు :
- ◆ వ్యక్తులు నిర్వహించే వివిధ రకాల పనులపై, సేవలపై విద్యార్థులతో చర్చించడం.
- ◆ వివిధ రకాల పనులు నిర్వహించే వ్యక్తులను ఇంట్లో, పాఠశాలలో, నివాస ప్రాంతాలలో గుర్తించే విధంగా విద్యార్థులకు సహాయపడడం.
- ◆ నివేదిక రూపొందించడంలో తోడ్పడడం.
- ◆ చర్చ ద్వారా కృత్యాన్ని నిర్వహించాలి.

కృత్య విధానము :
- ❖ వివిధ రకాల పనులు నిర్వహించే వ్యక్తులను గుర్తించడం.
- ❖ వారిని ఇంటర్వ్యూ చేయడం – వివిధ అంశాలపై సమాచారం సేకరించడం.
  - ★ ఎలాంటి బాధ్యత నిర్వహిస్తున్నారు?
  - ★ దీనిలో మీకు ఆసక్తి ఉందా?
  - ★ బాధ్యతను ఏవిధంగా నిర్వహిస్తున్నారు?
  - ★ నిర్వహణలో తోడ్పడే వ్యక్తులెవరు?
  - ★ నిర్వహణలో ఎదుర్కొనే సమస్యలేంటి?
  - ★ సమస్యలను ఎలా పరిష్కరిస్తారు?
  - ★ ఈ బాధ్యతను చేపట్టడానికి స్ఫూర్తి ఎవరు?
- ❖ సేకరించిన సమాచారంపై నివేదిక తయారుచేయడం.
- ❖ తయారుచేసిన నివేదికలపై, తెలుసుకున్న విషయాలపై తరగతిగదిలో చర్చించడం.

అదనపు కృత్యాలు :
1. చర్చ ఆధారంగా, వివిధ బాధ్యతల నిర్వహణ – సమస్యలు – పరిష్కారాలను తెలుసుకున్న తరువాత, నీవు ఏ బాధ్యతను చేపట్టాలని ఆసక్తి కలిగివున్నావు? ఎందుకు?
2. పాఠశాలలో విద్యార్థుల బాధ్యతపై చర్చాకార్యక్రమం నిర్వహించుట.

సమాచారము - డాక్యుమెంటేషన్

ఉపఅంశము : విషయసంచికలు

కృత్యము : భాష మరియు విషయ (Subject) సంబంధమైన సంచిక (Magazine) లను తయారుచేయుట.

ఆశించే ఫలితము :
- ❖ వివిధ సంచికలు తయారుచేస్తారు.
- ❖ నివేదిక నైపుణ్యాలు పెంపొందించుకుంటారు.

ఉపాధ్యాయునికి సూచనలు : గోడపత్రికలో ప్రదర్శించిన పలు అంశాలను తరగతివారీగా, విషయవారీగా సేకరించి, భద్రపరిచి సంచికలు రూపొందించడంలో విద్యార్థులకు సహాయం అందించాలి.

ఆలోచింపచేసే ప్రశ్నలు :
1. విషయ సంచికలు ఎందుకు తయారుచేయాలి?
2. వాటి వలన ప్రయోజనాలేమిటి? మొదలగు ఆలోచింపచేసే ప్రశ్నలడగాలి.

✦ చర్చ మరియు ప్రదర్శన ద్వారా కృత్యాన్ని నిర్వహించాలి.

కృత్య విధానము :
- ❖ విద్యార్థులు తరగతివారీగా గోడపత్రికలో ప్రదర్శించిన వివిధరకాల సేకరణలు, చిత్రణలు, రచనలు, నమూనాలు, ప్రతులు మొ॥ వాటిని సేకరించి సంచికలు తయారుచేయాలి.
  (ఉదా॥కి "సుఖీభవ" పేపర్ కటింగ్స్ – ఆరోగ్యం; "పుణ్యస్థలాలు" – ముఖ్యప్రదేశాలు కథల సేకరణ, విద్యార్థుల రకరకాల రచనలు, పిల్లలు గీసిన రకరకాల బొమ్మలు, మొ॥నవి)
- ❖ భద్రపరచి వాటిపైన "కవర్‌పేజీ"ని కూడా ఎన్నుకొని మ్యాగజైనును తయారుచేయాలి. పక్ష / మాస / సాంవత్సరిక వారీగా ప్రదర్శించాలి.

అదనపు కృత్యం : సంచికలు తయారీ తర్వాత తరగతివారీగా / పాఠశాల కాంప్లెక్స్ స్థాయి / మండలస్థాయిలో పోటీని నిర్వహించాలి.

వస్తువులు - నమూనాల తయారీ

ఉపఅంశము : బొకేలు, రాఖీలు మరియు బ్యాడ్జీల తయారీ.

కృత్యము : వివిధ రకాల పూలు, ఆకులతో బొకేలు తయారుచేయడం, బ్యాడ్జీలు, రాఖీలు తయారు చేయడం.

ఆశించే ఫలితము :
1. బొకేలు, రాఖీలు మరియు బ్యాడ్జీలు తయారుచేస్తారు.
2. వీటిని తయారుచేయడంలో ఆనందాన్ని పొందుతారు.

ఉపాధ్యాయునికి సూచనలు :
- ◆ విద్యార్థులను గ్రూపులుగా విభజించాలి.
- ◆ బొకేలు, బ్యాడ్జీలు, రాఖీలు తయారుచేయడానికి అవసరమగు సామగ్రిని సేకరించడం.
- ◆ సేకరించిన పదార్థాలతో బొకేలు, బ్యాడ్జీలు, రాఖీలు తయారుచేసి చూపించడం.

ఆలోచింపజేసే ప్రశ్నలు :
1. తయారుచేసిన వాటిని ఎలా భద్రపరచాలి
2. ఇంకా ఏమే వస్తువులతో వీటిని తయారు చేయవచ్చు?

✤ చర్చ మరియు ప్రదర్శన ద్వారా కృత్యాన్ని నిర్వహించాలి.

కృత్య విధానము :
- ❖ రిబ్బన్‌లను మడిచిపెట్టి గుండ్రంగా చేసి సూది దారం సహాయంతో గుండ్రంగా కుట్టాలి. దీని అంచుల వెంబడి కుట్టినచో గుండ్రటి బ్యాడ్జి తయారవుతుంది. దీనిని తలక్రిందులుగా చేసి 'V' ఆకారంలో రిబ్బన్‌ను వ్రేలాడదీసి కుట్టినచో ఆకర్షణీయమైన బ్యాడ్జి తయారవుతుంది.
- ❖ రాఖీలు : రంగుదారాలు, గుడ్డముక్కలను కత్తిరించి వివిధ ఆకృతులలో రాఖీలు తయారుచేయడం.
- ❖ బొకేలు: వివిధ ఆకులను పుష్పాలను గుచ్ఛంలా చేసి మధ్యలో దారం సహాయంతో గాని, టేపు సహాయంతోగాని బొకేని తయారుచేయాలి. ఇవి పాఠశాలలో ఉండే పూలమొక్కల నుండి కాని పిల్లలు తమ ఆవాసాల నుండి కాని సేకరించవచ్చు.

అదనపు కృత్యాలు :
1. వివిద సందర్భాలలో (School day, School games, etc.) జండాలను తయారుచేయడం.
2. Friendship bands తయారుచేయడం.
3. పాఠశాలలో జరిగే వివిధ కార్యక్రమాలలో బొకేలు తయారు చేయడం.

వస్తువులు - నమూనాల తయారీ

ఉప అంశం : తాటి, ఈత, కొబ్బరి ఆకులతో వస్తువుల తయారీ

కృత్యం పేరు : చాప, బుట్టలు మొదలైనవి

కావలసిన పదార్థాలు : తాటి, ఈత, కొబ్బరి ఆకులు, చిన్న చాకు

చేయువిధానం:

ఎ) ఉపాధ్యాయుల పని :
- ◆ అనుభవం, పరిచయం ఉన్న పిల్లలను ఆకులసేకరణకు ప్రోత్సహించడం.
- ◆ దగ్గరుండి సేకరించండి.

బి) విద్యార్థుల పని :
- ✤ ఆకులను మట్టలనుండి చాకుతో వేరుచేయాలి.
- ✤ చిన్న చుట్టలకు అయితే విడిగా ఆకులు కావలసిన పొడవులో కట్‌చేసుకోవాలి.
- ✤ కూర్చొనే చాపలకు ఆకులను కావలసిన పొడవులో కత్తిరించుకోవాలి.
- ✤ చలువ పందిళ్ళు వేయడానికి, పెండ్లిపందిళ్ళకు పొడవాటి కొబ్బరి మట్టను అలానే అల్లవచ్చు.
- ✤ ఆకులను, చాపలను, బుట్టను అల్లేటపుడు ఆకులను మంచం నులక అల్లే పద్ధతిని పాటించవచ్చు.

ఫలితం :
- ❖ నిత్యజీవితంలో ఉపయోగించే బుట్టలు, చాపలు, చలువ పందిళ్ళు ఖర్చులేకుండా మనమే తయారుచేసుకున్నామన్న ఆనందం వస్తుంది.
- ❖ పెళ్ళిళ్ళకు మండపాలకు ఇది ఖచ్చితంగా వాడతారు కావున ఇదో జీవనోపాధి.

గృహ యాజమాన్యం

ఉపఅంశము	:	ఇంట్లో నీరు మరియు విద్యుత్ వృధాను అరికట్టడం.
కృత్యము	:	ఇంట్లో నీరు, విద్యుత్ వృధాను గమనించడం, వాటికి గల కారణాలు తెలుసుకొని పొదుపు చర్యలు చేపట్టడం.
ఆశించే ఫలితం	:	✤ ఇంట్లో నీరు, విద్యుత్ వృధాను అరికట్టి, పొదుపుగా వాడతారు. ✤ ఈ పొదుపు చర్యలపై ఇతరులకు అవగాహన కల్పిస్తారు.
ఉపాధ్యాయునికి సూచనలు	:	◆ నల్లలు / కొళాయిలు వాడకంలో బొట్లుబొట్లుగా కారే నీటిని తక్షణమే అరికట్టాలి. ◆ అవసరం లేనప్పుడు ఫ్యాన్లు, దీపాలు ఆపివేయాలని ◆ ఎవ్వరూ చూడనప్పుడు టి.వి.లను ఆపేయాలని ◆ ఇంట్లో వాడే విద్యుత్ సాధనాల వినియోగంలో జాగ్రత్తలు తీసుకోవాలని చెప్పాలి.
ఆలోచింపజేసే ప్రశ్నలు	:	1. నీరు నల్లాలనుంచి చుక్కలుగా పడడానికి కారణమేమిటి? కారకుండా ఏం చేయాలి? 2. విద్యుత్‌ను ఆదా చేయాలంటే ఏంచేయాలి? 3. రిఫ్రిజిరేటర్ వాడకంలో తలుపు మాటి మాటికి ఎందుకు తెరవకూడదు? ✤ ప్రదర్శన ద్వారా కృత్యాన్ని నిర్వహించాలి.
కృత్య విధానము	:	❖ బోరింగుపంపు వద్ద మురుగునీరు లేకుండా జాగ్రత్తపడాలి. ❖ నల్లాలనుండి - మంచినీటి ట్యాంక్, కుళాయిలనుండి వృధాగా నీరు కారకుండా తక్షణమే నిలుపుదల చేయాలి. (వాషర్‌ను వేయడం వంటివి) ❖ చేసి - చూపించే పద్ధతిలో వృధాను అరికట్టే పనులను చెప్పాలి.
అదనపు కృత్యాలు	:	1. ఇంట్లో, పాఠశాలలో వినియోగించిన నీటిని మొక్కలకు మళ్ళించే ఏర్పాట్లు చేయడం. 2. నీటిని, విద్యుత్‌ను ఏ విధంగా పొదుపు చేసుకోవచ్చో పాఠశాలలో చర్చా కార్యక్రమం నిర్వహించడం.

వినియోగదారుల విజ్ఞానము

ఉపఅంశము : వస్తువులు - నాణ్యత

కృత్యము : ప్రభుత్వం ధృవీకరించిన వస్తువులు మార్కెట్‌లో ఏవేవి అమ్మబడుతున్నాయో సర్వేచేసి గుర్తించడం (ISI, AGMARK)

ఆశించే ఫలితము :
- ✤ ప్రభుత్వంచే ధృవీకరింపబడిన వస్తువులను గుర్తించి కొనుగోలు చేస్తారు.
- ✤ ISI, AGMARK ల ప్రాధాన్యతలను గుర్తిస్తారు.

ఉపాధ్యాయునికి సూచనలు :
- ◆ ప్రభుత్వ గుర్తింపు పొందిన ధృవీకరించిన వస్తువులను ఎట్లా గుర్తుపట్టాలో చెప్పాలి.

ఆలోచింపజేసే ప్రశ్నలు :
1. మీరు కొనే వస్తువులపై ముద్రించిన అంశాలను గమనించారా!, వాటిపైన ఏమి రాసి ఉంది?, ఏదైనా గుర్తు కన్పిస్తుందా?
2. అలాంటి గుర్తులు ఎందుకు ముద్రించారు?
3. నకిలీ విత్తనాలు కొనకుండా రైతులు ఏ జాగ్రత్తలు పాటించాలి?

❖ ప్రదర్శన ద్వారా కృత్యాన్ని నిర్వహించాలి.

కృత్య విధానము :
- ✦ విద్యార్థులను జట్లుగా చేసి వివిధ దుకాణాలలో అమ్ముతున్న వస్తువులను జాబితాగా రాసి, ఆయా వస్తువులపైన గల తయారి తేది, గడువు తేది, ప్రమాణం, నాణ్యతలను గుర్తించమనాలి.
- ✦ ప్రభుత్వ ధృవీకరణ గల వస్తువులు కొనుగోలులో నాణ్యతా ప్రమాణాలు అధికంగా ఉంటాయని తెలుసుకోవడం.
- ✦ ఔషధ దుకాణాలలోను, పచారి / ఆహారదినుసుల కొనుగోలు.
- ✦ మిఠాయి దుకాణాలు, పాలు, పెరుగు, నెయ్యి, వెన్న వంటి అమ్మకాలు, కూరగాయల దుకాణాలు, రైతుబజార్లు, అంగళ్లను పరిశీలించడం.
- ✦ తమ బడిలోకూడ సంవత్సరంలో ఒక్కసారి కేటాయించిన రోజుల్లో నమూనా అంగళ్ళను ఏర్పాటుచేసుకుని పిల్లలు - అమ్మకం - కొనుగోలు - చేయడం.

అదనపు కృత్యాలు :
1. ISI, AGMARK గుర్తులున్న వస్తువుల జాబితా తయారుచేయమని చెప్పడం.
2. ISI, AGMARK ల ప్రాధాన్యత గురించి ప్రజలలో అవగాహనా కార్యక్రమాలు కల్పించాలి.
3. వినియోగదారుల హక్కుల గురించి విద్యార్థులలో చర్చా కార్యక్రమం నిర్వహించుట.

> స్నానపు సబ్బుయొక్క నాణ్యత దానిపై గల TFM (Total Fatty Matter) పై ఆధారపడి ఉంటుంది. ఇది 65 పైన ఉంటే మంచిది

పర్యావరణ విద్య

ఉపఅంశము : ప్రకృతి పరిశీలన

కృత్యము :
- ✤ ప్రకృతిని పరిశీలించి వృక్ష, జంతు సంబంధాలను, వాటికి కావలసిన వనరులను తెలుసుకోవడం.
- ✤ చిత్రపటాలతో ప్రకృతిని ప్రతిబింబించేలా స్క్రాప్‌పుస్తకం తయారుచేయుట.

ఆశించే ఫలితము :
- ❖ ప్రకృతిలో మొక్కలు – జంతువులు భాగమనే విషయాన్ని గ్రహిస్తారు.
- ❖ ప్రకృతి సమతుల్యతను కాపాడడంలో వాటి పాత్రను ప్రశంసిస్తారు.
- ❖ ప్రకృతిలో గల వివిధ రూపాలను / ఆకారాలను ఆస్వాదిస్తారు.

ఉపాధ్యాయునికి సూచనలు :
- ◆ విద్యార్థులను జట్లుగా విభజించాలి, పనిని కేటాయించాలి.
- ◆ ప్రకృతిలో మొక్కలు, జంతువులు భాగమనే విషయాన్ని అవగాహన కల్గించాలి.
- ◆ ప్రకృతిలో మొక్కలు, జంతువులను నాశనం చేయడం వలన ప్రకృతి సమతుల్యత ఏ విధంగా దెబ్బతింటుందో విద్యార్థులతో చర్చించాలి.
- ◆ చర్చా పద్ధతి ద్వారా కృత్యాన్ని నిర్వహించాలి.
- ◆ పాఠశాల పరిసర ప్రాంతాలను సందర్శించడం, పరిశీలించడం.
- ◆ వారు పరిశీలించిన మొక్కలు, జంతువుల పేర్లు, వాటికి ఉపయోగపడుతున్న వనరులను గమనించి నమోదు చేయడం.
- ◆ మొక్కలు, జంతువులకు మధ్యగల సంబంధాలను తెలుసుకోవడం.
- ◆ ప్రకృతిలో పరిశీలించిన వింత విషయాలను నమోదు చేయడం.
- ◆ ప్రకృతిలోని వృక్ష, జంతు వివిధ రూపాలు/ఆకారాలు, చూపుతూ స్క్రాప్ పుస్తకం తయారు చేయుట.

ఆలోచింపజేసే ప్రశ్నలు :
1. మనచుట్టు ఉండే పరిసరాలలో కేవలం మొక్కలు లేదా కేవలం జంతువులే ఉంటే ఏం జరుగుతుంది?
2. పరిసరాలలోని సమతుల్యత ఏ విధంగా ఉంది, సమతుల్యతకు భంగం కలిగితే, ఏం జరుగుతుంది? సమతుల్యత లోపించడానికి గల కారాణాలేమిటో రాయండి?

అదనపు కృత్యములు :
1. వృక్షాలను నాశనం చేయడం, ప్రకృతి వైపరీత్యాలకు కారణమవుతుందనే విషయంపై వకృత్వ, వ్యాసరచన పోటీల నిర్వహణ.
2. కొన్ని రకాల జంతువులను నాశనం చేయడం వలన, ఇతర జంతువుల మనుగడకు ముప్పు వాటిల్లడమో, మరికొన్ని విపరీతంగా వృద్ధిచెందడంపై చర్చ.
3. పర్యావరణంలో భాగమైన జంతువులు, మొక్కల సంబంధాలపై చర్చ.

7వ తరగతి

పౌష్టికాహారం

ఉపఅంశము : పాల ఉత్పత్తులు

కృత్యము : పాల ఉత్పత్తులను / పాలతో తయారైన పదార్థాల సేకరణ, ప్రదర్శన, తయారీ.

ఆశించే ఫలితము :
- ✤ వివిధ రకాల పాల ఉత్పత్తుల గురించి తెలుసుకుంటారు.
- ✤ తయారుచేయడంలో ఆనందాన్ని, అనుభూతిని పొందుతారు.

ఉపాధ్యాయునికి సూచనలు :
- ◆ పాల ఉత్పత్తులను / పాలతో తయారయ్యే పదార్థాలను విద్యార్థులతో సేకరింప చేయడం, వాటిని ప్రదర్శించడం.
- ◆ పాల ఉత్పత్తులను – 'టీ, కాఫీ, పెరుగు, మజ్జిగ, పనీర్, పాలకోవ, పాయసం వంటి వివిధ పదార్థాలను తయారుచేయడం.
- ◆ పాల ఉత్పత్తుల తయారీకి కావలసిన సామాగ్రిని సమకూర్చుకోవడం.

ఆలోచింపజేసే ప్రశ్నలు :
1. సేమ్యాను ఉడికించడంలో ఎలాంటి జాగ్రత్తలు తీసుకోవాలి?
2. సేమ్యాను ఎక్కువసేపు ఉడికిస్తే ఏం జరుగుతుంది?
3. పాలతో ఏఏ పదార్థాలు తయారుచేస్తారు?
4. పాల ఉత్పత్తులలో ఉండే పోషకాలు ఏవి?

ప్రదర్శన ద్వారా కృత్యాన్ని నిర్వహించాలి.

కృత్య విధానం : సేమ్యా పాయసం తయారీ :
- ❖ సేమ్యాను నెయ్యివేసి వేయించుకోవడం.
- ❖ ఒక గిన్నెలో తగినన్ని నీటిని మరిగించి, సేమ్యాను ఆ నీటిలో ఉడికించడం.
- ❖ తరువాత దానిలో తగినంత బెల్లంతురుముగాని / చక్కెరనుగాని కలుపుకోవడం.
- ❖ మంటనార్పి, గిన్నెలో తగినన్ని చిక్కటి పాలను, ఏలకుల పొడిని, నేతిలో వేయించిన జీడిపప్పు, కిస్‌మిస్‌లను వేసి కలుపుకోవడంతో, పాయసం తయారవుతుంది.

అదనపు కృత్యాలు :
1. రస్‌గుల్లా, వివిధ రకాల పాయసం (బియ్యం, సగ్గుబియ్యంలతో) తయారుచేయడం.
2. పాలకోవా తయారుచేయడం.
3. పన్నీరు తయారుచేయడం.

ఆరోగ్యవిద్య

ఉపఅంశము : ఆరోగ్య సేవాకేంద్రాలు – పరీక్షలు

కృత్యము : తరగతిగదిలో ఆరోగ్య పరీక్షలు నిర్వహించుట.

ఆశించే ఫలితం :
- ✤ ఆరోగ్య పరీక్షలను గురించి తెలుసుకుంటారు.
- ✤ స్వయంగా తమ ఆరోగ్యాన్ని పరీక్షించుకుంటారు.

ఉపాధ్యాయునికి సూచనలు :
- ◆ వినికిడి, దృష్టి సంబంధ ఇబ్బందులతో బాధపడే విద్యార్థులను గుర్తించాలి.
- ◆ వినికిడి, దృష్టి సంబంధ సమస్యలను ఎలా గుర్తించాలో విద్యార్థులకు ప్రదర్శించి చూపాలి.
- ◆ విద్యార్థులు తాము స్వయంగా పరీక్షించుకునేందుకు వారికి సహకరించాలి.
- ◆ ఆరోగ్యసంబంధమైన ప్రశ్నలడుగుతూ వారికి ఇతరత్రా ఏవైనా సమస్యలున్నాయేమో గుర్తించాలి.
- ◆ ప్రదర్శన మరియు చర్చ ద్వారా కృత్యాన్ని నిర్వహించాలి.

అదనపు కృత్యాలు :
1. ప్రధానోపాధ్యాయులు Spl Education Teachers పాఠశాలకు రప్పించి ఆరోగ్య పరీక్షలు నిర్వహించుట.
2. ఆయా సమస్యలు తీవ్రంగా ఉన్న విద్యార్థులను referral ఆసుపత్రికి పంపించుట. ఉదా॥ కంటిచూపు లోపం, వినికిడి లోపం

జనాభా విద్య

ఉపఅంశము	:	జనాభా – వలసలు
కృత్యము	:	జనాభా వలస వెల్లడం మరియు రావడానికి గల కారణాలు ప్రభావాలపై సమాచారాన్ని సేకరించడం, నివేదిక రూపొందించడం.
ఆశించే ఫలితము	:	❖ జనాభా వలసలకు కారణాలు తెలుసుకుంటారు. ❖ జనాభాకు, వలసలకు గల సంబంధాన్ని గుర్తిస్తారు. ❖ వలసల ప్రభావాలను అవగాహన చేసుకుంటారు.
ఉపాధ్యాయునికి సూచనలు	:	◆ జనాభా పెరుగుదలకు, వలసలకు గల సంబంధాన్ని అవగాహన కల్గించడం. ◆ గ్రామంలోని వివిధ సంప్రదాయ వృత్తులపై అవగాహన కల్పించడం. ◆ సంప్రదాయ వృత్తులననుసరించడం ద్వారా వలసలను నివారించవచ్చనే విషయంపై అవగాహన కల్పించడం.
ఆలోచింపజేసే ప్రశ్నలు	:	1. ప్రజలు ఎందుకు వలస వెళ్ళుతారు? 2. ప్రజలు మాత్రమే వలస వెళ్ళుతారా లేదా ఇతర జీవజాతులు కూడా వలస వెళ్ళుతాయూ? 3. వలసల ప్రభావాలు ఏ విధంగా ఉంటాయి? ❖ చర్చ ద్వారా కృత్యాన్ని నిర్వహించాలి.
కృత్య విధానము	:	❖ విద్యార్థులు జట్లుగా గ్రామంలో వలసలు వెళ్ళేవారి/వచ్చేవారి వివరాలను సేకరిస్తారు. ❖ వలసలకు కారణాలను తెలుసుకుంటారు. ❖ వలసల ప్రభావాలను తెలుసుకోవడం. ❖ సేకరించిన సమాచారంపై నివేదిక రూపొందించడం.
అదనపు కృత్యాలు	:	1. తరచూ వలస వెళ్ళే/వచ్చే వారి వివరాలను, కారణాలను తెలుసుకోవడం. 2. కాలానుగుణంగా (seasonal) వలసలు వెళ్ళేవారి వివరాలు సేకరణ. 3. మీ ప్రాంతంలోకి ఏవైనా పక్షులు వలస వస్తున్నాయా గమనించండి. 4. వలస కారణంగా బడి మానివేసిన విద్యార్థుల వివరాలు సేకరించండి. వారు పాఠశాలకు హాజరయ్యే మార్గాలు ఆలోచించండి.

సాంస్కృతిక వైవిధ్యము - వినోదము

ఉపఅంశము : వేషధారణ

కృత్యము : వివిధ సంప్రదాయాలకనుగుణంగా వేషధారణలో పాల్గొనడం, ప్రదర్శించడం.

ఆశించే ఫలితము : వివిధ సంప్రదాయాలకు సంబంధించిన వేషధారణలను తెలుసుకుంటారు. అనుసరిస్తారు మరియు గౌరవిస్తారు.

ఉపాధ్యాయునికి సూచనలు :
- విద్యార్థులను జట్లుగా చేయడం.
- వేషధారణకు సంబంధించిన సమాచారాన్ని సేకరించడం.
- వివిధ - ప్రాంతాలు, రాష్ట్రాలు, దేశాల వేషధారణలకు సంబంధించిన ఛాయాచిత్రాలను ప్రదర్శించమనడం.
- మతాల, జాతుల, సంస్కృతులనుబట్టి వేషధారణ దుస్తులు - అలంకరణ గురించి మాట్లాడించడం.
- ప్రతి సంస్కృతి - ఆచార వ్యవహారాలను గౌరవించే పద్ధతిని పాటింపచేయడం.

ఆలోచింపజేసే ప్రశ్నలు :
1. వేషధారణ అంటే ఏమిటి, దుస్తులలో మార్పు ఉంటే తప్ప మనుషుల జాతులను గుర్తించలేమా?
2. వాతావరణ పరిస్థితులకు, ధరించే దుస్తులకు ఏవైనా సంబంధాలున్నాయా?
3. ప్రజలు తమ సంస్కృతిని, మతాన్ని ప్రతిబింబించే గుర్తులు ఏమి ధరిస్తారు?

చర్చ మరియు ప్రదర్శన ద్వారా కృత్యాన్ని నిర్వహించాలి.

కృత్య విధానము : విద్యార్థులు సేకరించిన సమాచారంతో వివిధ ప్రాంతాల వేషధారణను ప్రదర్శించడం. ఆయా సంస్కృతి-సంప్రదాయాలకనుగుణంగా మాట్లాడింపచేయడం. చక్కగా అలంకరించిన వేదికపై ప్రదర్శన.

అదనపు కృత్యాలు :
1. వివిధ వేషధారణలు గల వ్యక్తుల ఛాయాచిత్రాల ఆల్బమ్ తయారుచేయడం.
2. ఉత్తర, దక్షిణభారతదేశాలవారీగా వాతావరణ పరిస్థితులకనుగుణంగా దుస్తులు ధరించడంలో మార్పులు.
3. పాశ్చాత్య సంస్కృతిని అలవరచుకుని మన సంస్కృతిని తక్కువచేయడం కూడదనే సందేశాత్మక ప్రబోధనాత్మక ప్రదర్శనలు విద్యార్థులచే ఇప్పించడం.
4. భిన్నత్వంలో ఏకత్వం దృక్పథాన్ని ప్రదర్శించే ప్రదర్శనలు.
5. వేషధారణతో దుస్తులు, అలంకరణతో వచ్చే బొమ్మలను సేకరించి పుస్తకరూపంలో సిద్ధం చేయడం.
6. పప్పెట్స్‌కు నమూనా దుస్తుల ప్రదర్శన.
7. దేశనాయకుడి పాత్ర పోషణలో - ప్రత్యేక వేషం ప్రాంతాలవారీగా వ్యక్తిగత అలంకరణలను తెలుసుకోవడం.

   తల / జుట్టు - మతాలవారీగా, ప్రాంతాలవారీగా
   బొట్టు - మతాలవారీగా, ప్రాంతాలవారీగా
   కాటుక - మతాలవారీగా, ప్రాంతాలవారీగా
   } పురుషులు, స్త్రీలు, బాలురు, బాలికలు.
8. విద్యార్థులచే Fancy dress పోటీలు నిర్వహించడం.

సామాజిక అంశాలపై అవగాహన - స్పందన

ఉపఅంశము : అంగన్‌వాడీ సేవలు

కృత్యము : అంగన్‌వాడీలను సందర్శించడం, వారు చేపట్టే వివిధ కార్యక్రమాలపై నివేదిక రూపొందించడం.

ఆశించే ఫలితము :
- ✤ అంగన్‌వాడి చేపట్టే కార్యక్రమాలపై అవగాహన పొందుతారు.
- ✤ అంగన్‌వాడీల పాత్రను అభినందిస్తారు.

ఉపాధ్యాయునికి సూచనలు :
- ◆ దగ్గరలో గల అంగన్‌వాడీని గుర్తించేలా విద్యార్థులకు సహాయపడడం.
- ◆ అంగన్‌వాడీని సందర్శించి, అది చేపట్టే కార్యక్రమాలపై సమాచారాన్ని రాబట్టడంలో సహకరించడం.

ఆలోచింపజేసే ప్రశ్నలు :
1. అంగన్‌వాడీల వలన లాభాలేమిటి?
2. గతంలో అంగన్‌వాడీ లేని సందర్భాలలో పిల్లల సంరక్షణ ఎవరు చేసేవారు ?
3. పెద్ద పిల్లలు, చిన్న పిల్లల సంరక్షణ చూడడం వలన కలిగే నష్టాలేమిటి ?

- ✤ చర్చ ద్వారా కృత్యాన్ని నిర్వహించాలి.

కృత్య విధానము :
- ❖ దగ్గరలో గల అంగన్‌వాడీని సందర్శించడం.
- ❖ వారు చేపట్టే కార్యక్రమాలను గురించి, అక్కడి సిబ్బందితో మాట్లాడి తెలుసుకోవడం.
- ❖ అంగన్‌వాడీ చేపట్టే కార్యక్రమాల జాబితాను రూపొందించడం.
- ❖ నిర్దేశించబడిన కార్యక్రమాలన్నీ కార్యరూపం దాల్చుచున్నదీ లేనిదీ కనుగొనడం.
- ❖ అంగన్‌వాడీలు ఎదుర్కొంటున్న సమస్యలు, వారికి సహకరించే అధికారులు, సిబ్బంది మొదలైన అంశాలపై సమాచారాన్ని సేకరించడం.
- ❖ సేకరించిన అంశాలను నివేదిక రూపంలో ప్రదర్శించడం.

అదనపు కృత్యాలు :
1. అంగన్‌వాడీ సమస్యలను గ్రామ సర్పంచ్, గ్రామ ప్రజలు, ఉపాధ్యాయుల సహకారంతో అధికారుల దృష్టికి చేరవేయడం. వీలైతే పరిష్కార మార్గాలు సూచించడం.
2. అంగన్‌వాడీ చేపట్టే ఇతర కార్యక్రమాలపై నివేదిక రాయించడం.
3. అంగన్‌వాడీలో పిల్లలు చేసే కార్యక్రమాల వివరాలు రూపొందించడం.

సమాచారము - డాక్యుమెంటేషన్

ఉపఅంశము : ఆహ్వాన పత్రికలు

కృత్యము : వివిధ కార్యక్రమాలు / సందర్భాలకు సంబంధించిన ఆహ్వానపత్రములు తయారు చేయడం.

ఆశించే ఫలితము :
- ❖ విభిన్న రకాల ఆహ్వానపత్రికలు తయారుచేస్తారు.
- ❖ సృజనాత్మకతను పెంచుకుంటారు.

ఉపాధ్యాయునికి సూచనలు : మన పరిసరాలలో, మనచుట్టూ మనకు లభించే వస్తుసామాగ్రితో ఆహ్వానపత్రికలు తయారుచేసేలా విద్యార్థులను ప్రోత్సహించాలి. పాఠశాల/తరగతిలోని కంప్యూటర్స్‌ను ఉపయోగించుకోవాలి. వివిధ రకాల ఆహ్వానపత్రికలను పరిశీలించి అందులో పొందుపరిచిన అంశాలను గుర్తించడం.

ఆలోచింపజేసే ప్రశ్నలు :
1. ఆహ్వాన పత్రికలు ఎందుకు ?
2. వాటిలో పొందుపరచవలసిన అంశాలేమిటి ?

: చర్చ మరియు ప్రదర్శన ద్వారా కృత్యాన్ని నిర్వహించాలి.

కృత్య విధానము : పాఠశాలలో జరిపే కార్యక్రమాలైన 6వ తరగతిలో క్రొత్తగా పాఠశాలలో చేరే విద్యార్థులకు, జాతీయపండుగలు, ఉపాధ్యాయదినోత్సవము, పాఠశాల వార్షికోత్సవము, Old Students Meeting మొ॥ కార్యక్రమాలకు అనుగుణంగా చిత్రాలు దినపత్రికల ద్వారా, ఇంటర్నెట్ ద్వారా, కేలండర్‌లు మరియు ఇతరత్రా సేకరించిన వాటిని ఆహ్వానపత్రిక పైభాగంలో అతికించి చక్కని బోర్డర్‌లైనప్ ఇచ్చి ఆనాటి కార్యక్రమం అతిథులు, వేదిక, సమయం మొ॥ అన్ని అంశాలు రాశి / టైపుచేయించి ఆహ్వానపత్రికలు తయారుచేయాలి. ఆహ్వానించదగ్గ అధికారులు/వ్యక్తులు అందరికీ అందజేయాలి. పాఠశాల నోటీసుబోర్డు/గోడపత్రికలో ఆ కార్యక్రమం జరిగేవరకు ప్రదర్శించాలి.

అదనపు కృత్యం :
1. పాఠశాల కమిటీ సమావేశాలకు
2. గ్రామంలో జరిగే ముఖ్య కార్యక్రమాలకు
3. కాంప్లెక్స్ / మండల / జిల్లాస్థాయి పోటీలకు ఆహ్వానపత్రికలు విద్యార్థులచే తయారుచేయించాలి.
4. పుట్టినరోజు, ఉపాధ్యాయ దినోత్సవం, మొ॥గు కార్య క్రమాలకు ఆహ్వాన పత్రిక తయారుచేయించడం.
5. విద్యార్థులను జట్లుగా విభజించి వివిధ సందర్భాలలో వాడే ఆహ్వానపత్రికల తయారీపై పోటీలు నిర్వహించడం.

వస్తువులు - నమూనాల తయారీ

ఉపఅంశము : కుట్టడం

కృత్యము : గుండీలు, చిరుగులను కుట్టుకోవడం, కుట్లలోని రకాలను నేర్చుకోవడం, బట్టసంచి కుట్టడం.

ఆశించే ఫలితము :
- ❖ గుండీలు, చిరుగులను కుట్టుకుంటారు.
- ❖ కుట్లలోని రకాలను నేర్చుకుంటారు.
- ❖ బట్టసంచి కుట్టడంలో నైపుణ్యం ప్రదర్శిస్తారు.

ఆలోచింపచేసే ప్రశ్నలు :
1. చిరుగు కనబడిన వెంటనే కుట్టకపోతే ఏం జరుగుతుంది?
2. ప్లాస్టిక్ బదులు బట్టసంచి ఉపయోగించడం వలన ప్రయోజనాలున్నాయా ? ప్రదర్శన ద్వారా కృత్యాన్ని నిర్వహించాలి.

ఉపాధ్యాయునికి సూచనలు :
1. విద్యార్థులను జట్లుగా విభజించాలి.
2. గుండీలు, సూదులు, దారాలు సేకరించాలి.
3. గుండీలు కుట్టడం, చిరుగులు, బట్టసంచి మొ॥వి చేసి చూపించడం.
4. వివిధ రకాల కుట్లు కుట్టి చూపించడం.

కృత్య విధానము :
- ❖ సూది, దారం సహాయంతో గుండి రంధ్రాలలో దారం గుచ్చడం ద్వారా గుండీలు కుట్టాలి.
- ❖ బట్టను దీర్ఘచతురస్రాకారంలోగానీ, చతురస్రాకారంలోగానీ రెండు ముక్కలు కత్తిరించాలి. మూడువైపులు మూసివేసి అంచుల వెంబడి కుడితే బట్టసంచి తయారవుతుంది.

అదనపు కృత్యాలు :
1. చేతిరుమాలు కుట్టడం.
2. రంగు గుడ్డముక్కలను వివిధ ఆకృతులలో కట్‌చేసి దండలు తయారుచేయడం.
3. వివిధ ఆకృతులలో సంచులు కుట్టడం.
4. ఇంట్లో ఉపయోగించని వివిధ రకాల గుడ్డలను పాఠశాలకు తీసుకువచ్చి వాటితో "పోచ్"లు తయారుచేసి వాటిని గోడకు వేలాడదీసి అందులో తరగతి లైబ్రరీ పుస్తకాలను భద్రపరచడం.

వస్తువులు - నమూనాల తయారీ

ప్రధాన అంశం : వస్తువుల తయారీ

ఉప అంశం : వ్యాజ్‌లీన్ తయారీ

కృత్యం పేరు : వ్యాజ్‌లీన్ తయారుచేయుట

కావలసిన పదార్థాలు :
- ✤ పెట్రోలియం జెల్లి 1/4 కె.జి.
- ✤ కలర్ (వంటకాలలో ఉపయోగించు రంగు) పావు టీ స్పూన్
- ✤ సెంటు (పది చుక్కలు)
- ✤ ప్యారాఫిన్ మైనము ఒక టీ స్పూన్
- ✤ స్టౌవ్వు

చేయువిధానం : ముందుగా ఒక గిన్నెలో పెట్రోలియం జెల్లిని తీసుకొని స్టౌవ్వుపై పెట్టి క్రమముగా వేడిచేయాలి. అది నీళ్ళమాదిరిగా మారిన తరువాత గిన్నెలో ప్యారాఫిన్ మైనమును వేసి కలపాలి. అది కరిగిన తరువాత గిన్నెను కిందికి దించి అందులో కలర్ వేయాలి. ఆ తరువాత సెంటును వేయాలి. తరువాత అంతకుముందే ఉపయోగించి వ్యాజ్‌లీన్ సీసాలను లేదా చిన్న చిన్న ప్లాస్టిక్ డబ్బీలనుగాని తీసుకొని వాటిలో ఈ ద్రవమును పోయాలి. వీటిని గాలి వెలుతురు బాగుగా ప్రసరించు ప్రదేశములో దాదాపు 6 గంటలపాటు ఉంచినచో వ్యాజ్‌లీన్ తయారగును.

ఉప అంశం : అరటిపండు హల్వా

కృత్యం పేరు : అరటిపండు హల్వా తయారీ

కావలసిన పదార్థాలు : అరిటిపండ్లు – 6, పంచదార అరకిలో, నెయ్యి కప్పున్నర, యాలుకలు నాలుగు.

చేయువిధానం :
- ✤ అరటిపండును సన్నగా తరగాలి. తరువాత పంచదార వేసి ఉడికించాలి. కాస్త చిక్కబడ్డ తర్వాత నెయ్యి వేస్తూ కలుపుతూ ఉడికించాలి.
- ✤ నెయ్యి పైకి తేలి ఉండ చేయడానికి వచ్చేంత వరకు ఉడికించాలి. అంటే యాలుకలు పొడిచేసి కలిపి నెయ్యి రాసిన ప్లేటులో ఈ మిశ్రమాన్ని పోసి చల్లార్చాలి. ఆరిన తరువాత ముక్కలుగా కోయాలి.

వస్తువులు - నమూనాల తయారీ

ప్రధాన అంశం : వస్తువుల తయారీ

ఉప అంశం : సుగంద వక్కపొడి

కృత్యం పేరు : సుగంద వక్కపొడి తయారీ

కావలసిన పదార్థాలు :

1.	పచ్చిపోకలు	1 కిలో
2.	చిక్కటిపాలు	1 లీటరు
3.	మిరియాలు	1 తులము
4.	లవంగాలు	1 తులము
5.	యాలకులు	1 తులము
6.	జాజికాయ	1 కాయ
7.	జాపత్రి	1/2 తులము
8.	కుంకుమ పువ్వు	1/4 తులము
9.	పుదీన	1/2 తులము
10.	కొబ్బరితురుము	1 గరిటె
11.	మంచినెయ్యి	100 గ్రా.

చేయువిధానం : మొదటగా శుభ్రమైన మంచి పోకలను ఎన్నుకొనుట. ఆ తరువాత ఒక పాత్రలో చిక్కటిపాలను పోసి ఉంచాలి. తరువాత మిరియాలు, లవంగాలు, యాలకులు, జాజికాయ, జాపత్రి మొదలగువాటిని విడివిడిగా చూర్ణము చేసి ఒక చిన్న గిన్నెలో ఎత్తిపెట్టుకోవాలి. ఆపై పాల గినెన్నను స్టౌవ్‌పై పెట్టి రెండు మూడుసార్లు మరిగించాలి. ఆ తరువాత చూర్ణముగా చేసినటువంటి పొడులను వేడిపాలలో వేసి ఆ తరువాత పచ్చిపోకలను పాలలో వేసిన తరువాత బాగుగా కలపాలి. తరువాత చక్కగా గాలి వెలుతురు ప్రసరించు ప్రదేశంలో 24 గంటలు ఉంచాలి.

రెండవరోజుకి పచ్చిపోకలు సుగంధద్రవ్యాలతో కూడి పాలను పీల్చుకొని మందముగా మారును. అట్టి పోకలను ఎండలో మరో 24 గంటలు ఉంచాలి. మరునాటి కల్లా అట్టి పోకలు ఎండి పూర్వపుస్థితికి వచ్చి గట్టిపడును. అట్టి పోకలను అడకత్తెరతో చిన్న చిన్న ముక్కలుగా చేసి ఉంచుకోవాలి. తరువాత ఒక పాత్రలో నెయ్యిని తీసుకొని స్టౌవ్‌పై పెట్టి వేడిచేయాలి. అప్పుడు వేడినెయ్యిలో కత్తిరించిన వక్కపొడిని వేసి బాగుగా కలపాలి. ఆ తరువాత, ఎండుకొబ్బరి పొడిని మరియు కుంకుమ పువ్వును, మరియు పుదీనా చూర్ణమువేసి బాగుగా కలపాలి. ఆ తరువాత ఆ వక్కపొడిని శుభ్రమైన వెడల్పాటి మూతిగల గాజు సీసాలో లేదా ప్లాస్టిక్ డబ్బాలలోగాని ఎత్తిపెట్టి మూతలు బిగించి భద్రపరచుకోవాలి. ఇట్టి చూర్ణములో జాజికాయ, జాపత్రి ఉండుటవలన తిన్నటువంటి ఆహారము బాగుగా జీర్ణమౌతుంది. మరియు యాలకులు, మిరియాలు కుంకుమపువ్వు వలన లాలాజలము బాగుగా ఉత్పత్తి అయి జీర్ణక్రియ వృద్ధిచెందును. ఇట్టి సుగంధ వక్కపొడిని మన ఇంటిలో జరుగు శుభకార్యక్రమములలో వచ్చినటువంటి అతిథులకు భోజనానంతరము ఇచ్చినచో వారు సంతోషింతురు.

గృహ యాజమాన్యం

ఉపఅంశము	:	ఇల్లు - పరిరక్షణ
కృత్యము	:	డాబాలపైన, మిద్దెలపైన చేరిన చెత్తను తొలగించడం నీరు నిల్వ ఉండకుండా చూడడం.
ఆశించే ఫలితము	:	✤ ఇంటికి సున్నం మరియు రంగులు వేయడం. ✤ గృహసంరక్షణా సాధనాలను గురించి తెలుసుకోవడం. ✤ ఇంట్లో చెత్త, నీరు నిలువ ఉండకుండా పరిశుభ్రతను పాటిస్తారు. ✤ ఇంటిని పరిరక్షించుకునే విధానాలను తెలుసుకుంటారు. ✤ గృహ సంరక్షణా సాధనాలను గురించి తెలుసుకుంటారు.
ఉపాధ్యాయునికి సూచనలు	:	◆ ఇల్లును పరిరక్షించుటకు తీసుకోవలసిన జాగ్రత్తలు విద్యార్థులకు తెలియచేయాలి. ◆ ఇంటికి సున్నం మరియు రంగులు వేయడం వలన ఎక్కువ రోజులు రక్షించుకోవచ్చనే విషయాలు తెలియజేయాలి.
ఆలోచింపజేసే ప్రశ్నలు	:	1. డాబా / ఇంటిపై నీరు చేరితే ఏమవుతుంది ? 2. ఇంటి చుట్టుప్రక్కల నీరు నిలువ ఉంటే ఏం జరుగుతుంది ? ✤ చర్చ మరియు ప్రదర్శన ద్వారా కృత్యాన్ని నిర్వహించాలి.
కృత్య విధానము	:	ప్రదర్శనా పూర్వకంగా చేసి చూపించే పద్ధతిలో విద్యార్థులను బృందాలుగా చేసి నీరు నిల్వఉండకుండా చేయడమెలాగో చెప్పాలి. పాఠశాల మిద్దెలపైన ఉన్న వర్షపునీటిని తొలగించి చెత్తను తీసివేయించాలి.
అదనపు కృత్యాలు	:	1. ఇంటి చుట్టుపక్కల ఉండే ప్రదేశాలలో నిల్వనీరు ఉండకుండా చూడాలి. 2. ఈగలు, దోమలు రాకుండా మందు జల్లించాలి. 3. మధ్యాహ్నభోజన సమయంలో నీటివాడకంలో నీరు పారేవిధంగా ఏర్పాటు ఉండాలి. 4. పాఠశాల గోడలపై పిచ్చి/ అదనపు రాతలు లేకుండా చూడడం.

గృహ యాజమాన్యం

ఉపఅంశము	:	ఇంట్లోని పనిముట్లు – వాడుక – భద్రత.
కృత్యము	:	విద్యుత్ పరికరాలు, చాకు, కత్తి, కత్తెర, స్క్రూడ్రైవర్ వంటి పనిముట్లను ఉపయోగించడం. వాటి వాడుకలో తీసుకోవలసిన జాగ్రత్తలు తెలుసుకోవడం.
ఆశించే ఫలితము	:	✤ ఏయే పనులకు ఏయే పనిముట్లను వినియోగిస్తారో తెలుసుకుంటారు. ✤ వివిధ పనిముట్లను వినియోగిస్తారు. వాటిని తగిన రీతిలో భద్రపరుస్తారు.
ఉపాధ్యాయునికి సూచనలు	:	◆ ఇనుప పనిముట్లు తుప్పుపట్టకుండా చూడమని చెప్పడం. ◆ పనిముట్లు వాడిన తర్వాత శుభ్రంగా తుడిచి భద్రపరచమని చెప్పడం. ◆ తడిలేని ప్రదేశంలో, ఉంచవలసిన స్థానంలో ఉంచమని చెప్పడం.
ఆలోచింపజేసే ప్రశ్నలు	:	1. నట్టు, బోల్టులు ఎటువైపు తిప్పాలి? 2. కత్తి, చాకు పదునుగా ఎందుకు ఉండాలి? 3. ఇనుప పనిముట్లకు తుప్పు ఎందుకు పడుతుంది? 4. తడి/తేమ ప్రాంతాల్లో ఇనుప వస్తువులు ఎందుకు ఉంచరాదు? ✤ చర్చ మరియు ప్రదర్శన ద్వారా కృత్యాన్ని నిర్వహించారు.
కృత్య విధానము	:	❖ స్క్రూడ్రైవర్ వాడే విధానం తెల్పాలి. ❖ విద్యుత్ వాడకంలో, సాధనాల వినియోగంలో తడిచేతులతో, తడికాళ్ళతో పని చేయరాదని తెల్పాలి. ❖ ప్రదర్శనాపూర్వకంగా చేయించాలి.
అదనపు కృత్యాలు	:	1. ఏ పనిముట్లను ఎలా ఉపయోగించాలి? అనేది విద్యార్థులను జట్లలో చేసి చూపించ మనాలి. 2. నట్టులు, బోల్టులు ఇచ్చి వీటిని (గడియారం ముల్లు తిరిగే) Clockwise - Anti clockwise చేయించి చూపించాలి. 3. గ్రామంలో / పట్టణ శివార్లలో – ఎక్కడైతే ఇనుప పనిముట్ల తయారుచేస్తారో వాటిని పరిశీలించాలి. 4. మధ్యాహ్నభోజన సమయంలో కాయగూరలు కోసే విధానాన్ని తెలుసుకోమని చెప్పాలి. 5. ఇంట్లో ఫ్యూజు వేయడం నేర్పించాలి.

వినియోగదారుల విజ్ఞానము

ఉపఅంశము : వినియోగదారుడు – జాగ్రత్తలు

కృత్యము : వస్తువు కొనేటప్పుడు వినియోగదారుడు తీసుకోవాల్సిన జాగ్రత్తలను తెలుసుకోవడం, అమలుపరచడం.

ఆశించే ఫలితము : వస్తువు కొనేటప్పుడు తీసుకోవలసిన జాగ్రత్తలు పాటిస్తారు. అమ్మకపుదారున్ని ప్రశ్నించేతత్వము పెంపొందించుకుంటారు.

ఉపాధ్యాయునికి సూచనలు :
- ✤ వస్తువులను కొనేటప్పుడు ఏఏ మెళకువలు పాటించాలో విద్యార్థులకు వివరించాలి.
- ✤ ISI, AGMARK లను చూపించి, గుర్తుపట్టే విధానాన్ని తెలియచేయాలి.
- ✤ చర్చ, ప్రదర్శన ద్వారా కృత్యాన్ని నిర్వహించాలి.

ఆలోచింపజేసే ప్రశ్నలు :
1. ISI గుర్తును ఎప్పుడైనా, ఎక్కడైనా చూశారా? ఆ గుర్తుయొక్క అర్థమేమిటి?
2. AGMARK అంటే ఏమిటో కనుక్కొని, చర్చించండి.
3. ఒకేలా ఉండి కొంచెం వేరుగా ఉన్న ప్యాకేజిలో ఉన్న వస్తువుల మధ్య తేడా ఎలా గుర్తించాలి?
4. ఒక వస్తువును కొనేటప్పుడు వినియోగదారుడు పాటించాల్సిన మెళకువలేవి?

కృత్య విధానము : విద్యార్థులచే రకరకాల దుకాణ యజమానులుగా, వినియోగదారులుగా భావించి అమ్మకందారుడికి, వినియోగదారులకు మధ్య వస్తువుల కొనుగోలులో ఎలాంటి అనుభవాలు ఎదురౌతాయో ఆయా సన్నివేశాలను విద్యార్థులకు ముందుగానే వివరించి ప్రదర్శింపజేయాలి.

ప్యాకు చేసిన పదార్థములు కొనేటప్పుడు పాటించాల్సిన మెళకువలు:
- ❖ ISI మార్కు, AGMARK చిహ్నం ఉందా? లేదా?
- ❖ తయారుచేసిన తేదీ, Expiry తేదీ
- ❖ M.R.P. ధర & Weight
- ❖ Brand item పేరులా ఉండి ఉన్న చిన్న తేడా గమనించాలి.
- ❖ వస్తువు నాణ్యత – వాసన, బరువు
- ❖ ద్రవ, ఘన పదార్థాల – కొలత / తూకము

అదనపు కృత్యములు :
1. వినియోగదారుల ఫోరం గురించి, సాధించిన విజయాల గురించి పత్రికలోని వార్తలు సేకరించి గోడపత్రికలో ప్రదర్శించండి?
2. అమ్మకపుదారున్ని ఏఏ అంశాలగురించి ప్రశ్నించాలో తెలపాలి.
3. ప్యాకుచేసిన ఆహారపదార్థాలు – Loose గా అమ్మే ఆహారపదార్థాలు కొనేటప్పుడు పెద్దలు ఏఏ అంశాల గురించి షాపు యజమానిని ప్రశ్నిస్తున్నారో గమనించండి.
4. అరటిపండ్లు పగటిపూటకంటే రాత్రి పొద్దుపోయాక కొంచెం తక్కువ ధరకు అమ్ముతారు ఎందుకు?

పర్యావరణ విద్య

ఉపఅంశము : మొక్కల పెంపకం – అంటుకట్టుట

కృత్యము : అంటుకట్టడం నేర్చుకోవడం, మొక్కల పెంపకంలో అంటుకట్టడాన్ని ఉపయోగించడం.

ఆశించే ఫలితము : మొక్కల పెంపకంలో అంటుకట్టే పద్ధతిని అనుసరిస్తారు.

ఉపాధ్యాయునికి సూచనలు :

- ◆ తరగతిగదిలో మొక్కలు – వాటి ప్రాముఖ్యత, మొక్కల పెంపకంలో అంటుకట్టడాన్ని గురించి చర్చించడం.
- ◆ ఏఏ మొక్కలలో అంటుకట్టడాన్ని అవలంబించవచ్చునో చర్చించుట.
- ◆ అంటుకట్టే విధానంలోని ముఖ్యాంశాలను రాయించడం.
- ◆ అంటుకట్టడంను తరగతిలో ప్రదర్శించడం, విద్యార్థులకు నేర్పించడం.

ఆలోచింపజేసే ప్రశ్నలు :

1. అంటుకట్టడంలో బెరడును ఎందుకు తొలగించాలి ?
2. అన్ని మొక్కలను అంటుకట్టడం ద్వారా అభివృద్ధి చేయవచ్చా ?

✤ ప్రదర్శన ద్వారా కృత్యాన్ని నిర్వహించాలి.

కృత్య విధానము :

- ❖ అంటుకట్టడంలో ఉపయోగించే స్టాక్, సియాన్‌లను ఎంచుకోవడం. (గులాబి, మందార మొదలైన మొక్కలు)
- ❖ అంటుకట్టడానికి కావలసిన సామాగ్రి – పాలిథీన్ కవరు, చాకు, దారం మొదలైనవి సమకూర్చుకోవడం.
- ❖ అంటుకట్టడం.
- ❖ స్టాక్, సియాన్ కొమ్మల – కణజాలాలు కలిసి ఒకే కొమ్మగా పెరగడం గమనించిన/ తరువాత, స్టాక్ నుండి సియాన్‌ను వేరుచేయుట.

అదనపు కృత్యములు :

1. వివిధ రకాల అంటుకట్టు పద్ధతులను అవలంబిస్తూ ఇతర మొక్కలనూ అంటుకట్టడం.
2. మీ ఇంట్లో మొక్కలకు అంటుకట్టి పాఠశాలలో నాటడం.
3. ఇతర పద్ధతుల ద్వారా (విత్తనాలు జల్లడం, చిన్న మొక్కలు నాటడం మొ॥వి) బడితోట పెంచడం.

8వ తరగతి

పౌష్టికాహారం

ఉపఅంశము : ఆహారపదార్థాల నిలువ.

కృత్యము : నిలువచేసిన ఆహారపదార్థాల సేకరణ, ప్రదర్శన మరియు ఆహారపదార్థాల నిలువ.

ఆశించే ఫలితము :
- ❖ వివిధ ఆహార పదార్థాలను నిలువచేసే పద్ధతులను గురించి తెలుసుకుంటారు.
- ❖ ఆహార పదార్థాలు లభ్యంకాని సందర్భాలలో నిలువ చేసిన వాటిని వినియోగించడం నేర్చుకుంటారు.
- ❖ వివిధ ఆహార పదార్థాలను నిలవచేస్తారు.

ఉపాధ్యాయునికి సూచనలు :
- ◆ పచ్చళ్ళు తయారుచేయడం.
- ◆ పండ్లరసాలు తయారీ - నిలువచేయడం.
- ◆ జాము తయారుచేయడం.
- ◆ వడియాలు, ఒరుగులు తయారుచేయడం
- ◆ పులిహోర గుజ్జు తయారుచేయడం.
- ◆ పై ఆహారపదార్థాల తయారీకి కావలసిన సామాగ్రిని సమకూర్చుకోవడం.
- ◆ ప్రదర్శన మరియు చర్చ ద్వారా కృత్యాన్ని నిర్వహించాలి.

ఆలోచింపజేసే ప్రశ్నలు :
1. ఆహారపదార్థాలను ఎందుకు నిలువ చేయాలి ?
2. కొన్ని నిలువ ఆహారపదార్థాలలో ఉప్పును ఎందుకు కలుపుతారు ?

తయారీ విధానం : నిమ్మకాయ పచ్చడి తయారుచేయడం :
- ❖ కొన్ని మచ్చలు లేని నిమ్మకాయలను తీసుకొని, నీటితో శుభ్రంగా కడిగి, తడి లేకుండా తుడుచుకోవాలి.
- ❖ నిమ్మకాయలు ఆరిన తరువాత, ఒక్కొక్క నిమ్మకాయను నాలుగుముక్కలుగా కోయాలి.
- ❖ నిమ్మకాయ ముక్కలకు తగినంత ఉప్పును, పసుపును కలిపి, ఒక శుభ్రమైన పాత్ర (గాజు లేదా పోర్సిలీన్ జాడీ) లో వేయాలి.
- ❖ మరికొన్ని శుభ్రంచేసిన నిమ్మకాయలను రసం తీసి, ఈ రసాన్ని పాత్రలోని నిమ్మకాయముక్కలకు సరిపడా కలపాలి.
- ❖ నిమ్మకాయముక్కలను కొన్నిరోజులు ఊరనివ్వాలి.
- ❖ ముక్కలు కొంత మెత్తబడిన తరువాత, పాత్రనుండి కొంత భాగాన్ని తీసుకొని తినడానికి వీలుగా పచ్చడిని తయారుచేసుకోవాలి.
- ❖ వేరుచేసిన భాగానికి, తగినంత కారపుపొడిని, జిలకర, మెంతులపొడిని కలపాలి.
- ❖ ఈ భాగానికి నూనె, వెల్లుల్లి, జిలకర, ఆవాలతో, తాళింపు వేసి, కలపాలి.

అదనపు కృత్యాలు :
1. అన్నిరకాల కూరగాయలతో పచ్చడి తయారుచేయడం. (mixed vegetable pickle)
2. ఆయా కాలాలలో దొరికే పండ్లు, కాయగూరలను నిలువ చేసుకోవడం.
3. ఎక్కువ సంఖ్యలో లభ్యమయ్యే కాయలు, కాయగూరలను నిర్జలీకరణం (వరుగులు) చేసి నిలువచేయడం.
4. పచ్చళ్ళు ఎలా తయారుచేస్తారు?
5. పచ్చళ్ళలో వాడే పదార్థాలేమిటి?

ఆరోగ్యవిద్య

ఉపఅంశము : దుస్తులు - మరకల తొలగింపు

కృత్యము : దుస్తులపై ఏర్పడే వివిధ రకాల మరకలను తొలగించడం.

ఆశించే ఫలితము :
- ✤ బాలికలతో శానిటరీ న్యాప్‌కిన్స్ తయారుచేయించుట, దుస్తులపైన మరకలను తొలగించి శుభ్రంగా ఉంచుకోవడం నేర్చుకుంటారు.
- ✤ వ్యక్తిగత శుభ్రతను పాటిస్తారు.

కృత్య విధానము :
- ❖ మరకలున్న గుడ్డలను నిమ్మకాయ, టార్టారికామ్లము, పాలు మొ॥ వాటిని ఉపయోగించి మసి మరకలు, రక్తపుమరకలు, కాఫీ/టీ మరకలు తొలగించటాన్ని చూపించాలి, విద్యార్థులచే చేయించాలి.
- ❖ వివిధ మరకలు గల దుస్తులను, మరకలు తొలగించే రసాయనాలను సమకూర్చుకోవడం.
- ❖ శానీటరీ న్యాప్‌కిన్స్ తయారీకి అవసరమయ్యే పదార్థాలు సిద్ధం చేసుకోవడం.
- ❖ విద్యార్థుల, దుస్తులపై మరకలు తొలగించేలా సహకరించడం
- ❖ శానిటరీ న్యాప్‌కిన్లు తయారుచేయించడం

అదనపు కృత్యాలు :
1. చెంబు/బొగ్గులు/కరెంటు ఇస్త్రీల గురించి తెలుసుకుని వచ్చి తరగతిగదిలో ప్రదర్శింప జేయాలి.
2. బ్లీచింగ్‌పౌడర్‌కు బదులుగా వాడే పొడులు గురించి తెలుసుకుని రమ్మని విద్యార్థులకు చెప్పాలి.
3. "దుస్తులపై మరకలు తొలగించే విధానాలపై సహవిద్యార్థులలో అవగాహన పెంచడం"

ఉపాధ్యాయునికి సూచనలు :
- ◆ వివిధ మరకలు గల దుస్తులను, శుభ్రమైన దుస్తులను ప్రదర్శించుట
- ◆ మరకలను తొలగించే పద్ధతులను గురించి విద్యార్థులతో చర్చించుట
- ◆ మరకలు తొలగించడానికి వాడే కొన్ని పద్ధతులను ప్రదర్శించుట
- ◆ శానిటరీ నాప్‌కిన్స్ తయారీని చర్చించడం, ప్రదర్శిచడం
- ◆ కావలసిన సామాగ్రిని సమకూర్చుకోవడం
- ◆ వ్యక్తిగత పరిశుభ్రతకు సంబంధించిన ప్రశ్నలు అడగాలి.
- ◆ ప్రదర్శన మరియు చర్చ ద్వారా కృత్యాన్ని నిర్వహించాలి.

జనాభా విద్య

ఉపఅంశము : వృద్ధుల సమస్యలు - పరిష్కారాలు

కృత్యము : గ్రామం / బస్తీ / కాలనీలోని వృద్ధులను కలవడం, వారి సమస్యలు తెలుసుకోవడం, అర్థం చేసుకోవడం, పరిష్కారాలు సూచించడం.

ఆశించే ఫలితము :
- ✤ వృద్ధుల సమస్యల పట్ల స్పృహను కలిగివుంటారు.
- ✤ వృద్ధులపట్ల ప్రేమ, గౌరవం పెంపొందించుకుంటారు, భవిష్యత్తులో వృద్ధుల పట్ల వారి బాధ్యతను నిర్వహిస్తారు.

ఉపాధ్యాయునికి సూచనలు :
- ◆ వృద్ధులు మన కుటుంబంలో భాగమనే భావనను కల్గించడం.
- ◆ వృద్ధుల సమస్యలను చర్చించడం.
- ◆ వృద్ధులపట్ల ప్రేమ, గౌరవం పెంపొందించుకోవలసిన అవసరాన్ని గుర్తింపచేయడం.
- ◆ విద్యార్థులు సేకరించిన వృద్ధుల సమస్యలపై చర్చించి, పరిష్కార మార్గాలు సూచించడం.
- ◆ చర్చ ద్వారా కృత్యాన్ని నిర్వహించాలి.

కృత్య విధానము : విద్యార్థులను జట్లుగా వెళ్ళి వృద్ధులను అడిగి వారి సమస్యలు, పరిస్థితులను తెలుసుకొని నోటుపుస్తకంలో రాసుకురమ్మని చెప్పాలి. ఆయా అంశాలపై చర్చించి, పరిష్కార మార్గాలు సూచించాలి.

అదనపు కృత్యాలు :
1. వృద్ధాశ్రమాలను సందర్శించి అక్కడ వారి పరిస్థితులపై నివేదిక రాయమని చెప్పడం.
2. వృద్ధాశ్రమాలలో చేరిన వృద్ధుల, కుటుంబసభ్యుల దగ్గరకు వెళ్ళి వారిని ఆశ్రమంలో చేర్చుటకు గల కారణాలు తెలుసుకోవడం. పరిష్కార మార్గాలు అమలు చేసేలా ప్రయత్నించడం.

సాంస్కృతిక వైవిధ్యము - వినోదము

ఉపఅంశము : పాఠశాల కార్యక్రమాలు – సంబరాలు

కృత్యము : ఆహ్వాన వీడ్కోలు కార్యక్రమాలు

ఆశించే ఫలితము : పాఠశాలలో జరిపే కార్యక్రమాలకు సంబంధించిన వార్షికోత్సవాలను పాఠశాలలో జరుపుకోవడం, పాఠశాల వేదిక అలంకరణ, సంబరాలను, వ్యవస్థీకరించే నైపుణ్యాలను పొందుతారు.

ఉపాధ్యాయునికి సూచనలు :

- ◆ జాతీయ పండుగలు జరిపేటప్పుడు గ్రామపెద్దలకు ఆహ్వానం పంపాలని కొత్త ఉపాధ్యాయులకు ఆహ్వాన కార్యక్రమాలు, పదవీ విరమణ పొందే ఉపాధ్యాయులకు, వీడ్కోలు సమావేశాలు నిర్వహించాలని, పదవతరగతి పూర్తిచేసిన విద్యార్థులకు వీడ్కోలు కార్యక్రమం మొ॥నవి నిర్వహించాలి.
- ◆ వార్షికోత్సవము జరపడంలో సూచనలు ఇవ్వాలి.

ఆలోచింపజేసే ప్రశ్నలు :

1. గ్రామపెద్దలను ఎందుకు ఆహ్వానించాలి ?
2. ఆహ్వాన సమావేశాలు ఎందుకు చేయాలి ?
3. జాతీయ పండుగలు పాఠశాలలో ఎందుకు జరుపుతారు ?
4. ఇంకా ఏమైనా పండుగలు జరుపుకోవచ్చా ?
5. దేశనాయకుల పుట్టినరోజులు జరుపుకుంటున్నామా, ఆయా రోజులలో ఏమేం చేస్తున్నాం ?

✤ చర్చద్వారా కార్యక్రమాన్ని చేపట్టాలి.

కృత్య విధానము :

- ❖ విద్యార్థులను జట్లుగా చేసి పనులు అప్పగించడం.
- ❖ ఆహ్వానపత్రికను రాసే విధానం నేర్పడం.
- ❖ నమూనా ఆహ్వానపత్రిక ద్వారా రాసే విధానం నేర్పించడం.
- ❖ వేదిక నిర్వహణ బాధ్యతను అప్పగించడం.
- ❖ బ్యాడ్జెస్ చేయించడం.
- ❖ పెద్దలకు, ఆసీనులైనవారికి బ్యాడ్జెస్ పెట్టించడం.
- ❖ పూలమాలలు అల్లించడం, పెద్దలకు వేయించడం.
- ❖ ఉపన్యాసాలు ఇప్పించడం.

అదనపు కృత్యాలు :

1. తరగతిగదిలో చక్కటి పనితీరును, చదువులో ప్రతిభను కనబరచిన విద్యార్థులకు ప్రశంసా కార్యక్రమము నిర్వహించడం.
2. ఆహ్వాన వీడ్కోలు సమావేశాలకు ఎజెండా సిద్ధం చేయడం.
3. ఉపాధ్యాయదినోత్సవాన్ని విద్యార్థులే నిర్వహించేలా చేయడం.

సామాజిక అంశాలపై అవగాహన - స్పందన

ఉపఅంశము : బాలల హక్కులు

కృత్యము : బాలల హక్కులపై సమాజంలో చైతన్యం కలిగించడానికి సదస్సులు, ర్యాలీలు నిర్వహించడం నివేదిక రూపొందించడం.

ఆశించే ఫలితము :
- ✤ బాలల హక్కుల గురించి తెలుసుకుంటారు.
- ✤ సమాజాన్ని చైతన్యపరిచి సంతృప్తిని పొందుతారు.

ఉపాధ్యాయునికి సూచనలు :
- ◆ తరగతిగదిలో బాలల హక్కులపై చర్చ నిర్వహించడం.
- ◆ విద్యార్థులు బాలల హక్కులు - తెలుసుకునేలా చేయడం.
- ◆ బాలల హక్కులను చార్టుపై రాసి ప్రదర్శించడం.
- ◆ వీలైతే, బాలల హక్కులపై వీడియో చిత్రాలను చూపించవచ్చును.
- ◆ బాలల హక్కులపై జరిగే సదస్సులలో విద్యార్థులు పాల్గొనేలా చేయడం.

ఆలోచింపజేసే ప్రశ్నలు :
1. బాలలకు హక్కులెందుకు ?
2. హక్కులకు భంగం వాటిల్లినపుడు ఏం చేయాలి ?
3. బాలలకు ఏఏ హక్కులున్నాయి ?

✤ చర్చ, ప్రదర్శన ద్వారా కృత్యాన్ని నిర్వహించాలి.

కృత్య విధానము :
- ❖ బాలల హక్కులపై 'ప్లకార్డులు, నినాదాలు తయారుచేయడం'.
- ❖ ప్లకార్డులను, నినాదాలను ఉపయోగిస్తూ, పాఠశాల పరిసరప్రాంతాలలో ర్యాలీలు నిర్వహించడం.
- ❖ బాలల హక్కులకు సంబంధించిన ముఖ్యాంశాలను పాఠశాలలో ప్రదర్శించడం.
- ❖ పరిసర ప్రాంతంలోని బాలబాలికలకు, పాఠశాల విద్యార్థులకు బాలల హక్కులపై అవగాహన కల్పించడం.
- ❖ బాలల హక్కులపై చేపట్టిన కార్యక్రమంపై సమగ్ర నివేదికను రూపొందించడం.

అదనపు కృత్యాలు :
1. బాల్యవివాహాలపై, వరకట్న దురాచారాలపై కూడా ర్యాలీలను నిర్వహించి, ప్రజలకు అవగాహన కల్పించడం.
2. మానవ హక్కులపై అవగాహన కల్పించడం.
3. హక్కులకు భంగం వాటిల్లినపుడు తీసుకునే చర్యలపట్ల చర్చించడం.

సమాచారము - డాక్యుమెంటేషన్

ఉపఅంశము : నివేదికలు రాయడం, వ్యాఖ్యాతగా వ్యవహరించడం.

కృత్యము : వివిధ పాఠశాల కార్యక్రమాలపై, నివేదికలు రాయడం, వ్యాఖ్యాతగా వ్యవహరించడం, మెళకువలను తెలుసుకోవడం.

ఆశించే ఫలితము : వివిధ కార్యక్రమాల గురించి నివేదికలు రాస్తారు, వ్యాఖ్యాతగా వ్యవహరిస్తారు. అందులోని మెలకువలను గ్రహిస్తారు మరియు భావ ప్రకటనా నైపుణ్యాలను పొందుతారు.

ఉపాధ్యాయునికి సూచనలు : విద్యార్థులందరూ వివిధ సందర్భములలో తాము చూచిన, విన్న అంశాలకు సంబంధించి నివేదికలు తయారుచేసేలా, పాఠశాల అసెంబ్లీనుండి గ్రామంలో / పాఠశాలలో జరిగే కార్యక్రమాల్లో వ్యాఖ్యాతగా ఎలా వ్యవహరించాలో తర్ఫీదు ఇవ్వాలి.

ఆలోచింపజేసే ప్రశ్నలు :
1. నివేదికలో పొందుపరచవలసిన అంశాలేమిటి ?
2. వ్యాఖ్యాతగా వ్యవహరించేటపుడు తీసుకోవలసిన జాగ్రత్తలేమిటి ?

✤ చర్చ, ప్రదర్శన, నాటకీకరణ ద్వారా కృత్యాన్ని నిర్వహించాలి.

కృత్య విధానము : **నివేదికలు**

❖ గ్రామంలో జరిగే పండుగలు, తిరునాళ్ళు, తాము సందర్శించిన ప్రదేశాలు, రకరకాల విపత్తులు – స్పందించిన తీరు, పాఠశాలలో జరగే S.M.C. సమావేశములు, జాతీయపండుగలు, పాఠశాల దినోత్సవం, జాతీయ నాయకుల గురించి నివేదికలు తయారుచేసేలా మొదటినుంచి ప్రోత్సహించాలి.

వ్యాఖ్యాతగా వ్యవహరించడం

❖ పాఠశాలలో జరిగే అన్ని కార్యక్రమాల్లో, గ్రామంలో జరిగే పండుగలు, తిరునాళ్ళు, పోటీలు (రంగవల్లులు, ప్రభుత్వ కార్యక్రమాలు, స్వచ్ఛంద సేవాసంస్థలు నిర్వహించే కార్యక్రమాలు) మొ॥ వాటిలో వ్యాఖ్యాతగా వ్యవహరించేలా తర్ఫీదు ఇవ్వాలి.

పాఠశాల ప్రార్థనాసమయంలోను, కార్యక్రమాల్లోను నివేదికలు చదివి వినిపించడం, వ్యాఖ్యాతగా వ్యవహరించడం జరగాలి.

అదనపు కృత్యాలు :
1. విద్యార్థులు తాము చదివిన, విన్న కథలు, చూసిన, తెలుసుకున్న అంశాలపై నివేదికలు రాసి తరగతిగది/ప్రార్థనా సమావేశంలో చదివి వినిపించాలి.
2. పాఠశాల కార్యక్రమాలేకాక, గ్రామంలో జరిగే కార్యక్రమాలు, పోటీలు సందర్భంగా వ్యాఖ్యాతగా వ్యవహరించాలి.
3. స్థానిక సమస్యల గురించి పత్రికలకు వ్యాసాలు రాయడం.
4. వారి తరగతి విద్యార్థుల అభ్యసనా స్థాయిపై నివేదిక రాయడం.

వస్తువులు - నమూనాల తయారీ

ఉపఅంశము : కాగితాలతో కవర్లు తయారీ, మార్కెటింగ్.

ఆశించే ఫలితము :
- ✤ పాత కాగితాలనుపయోగించి వివిధ పరిమాణాలలో కవర్లను తయారుచేస్తారు.
- ✤ వాటిని మార్కెటింగ్ చేయగల్గుతారు.

ఉపాధ్యాయునికి సూచనలు :
- ◆ విద్యార్థులను జట్లుగా విభజించాలి.
- ◆ కవర్లు తయారుచేయడానికి అవసరమగు సామాగ్రిని సేకరించాలి.
- ◆ కవర్లు తయారుచేసి విద్యార్థులకు చూపించాలి.
- ◆ మార్కెటింగ్ చేయడానికి అవసరమగు సలహాలు, సూచనలు ఇవ్వాలి.
- ◆ విద్యార్థులతో కలిసి స్థానిక దుకాణాలను, సందర్శించి కవర్ల మార్కెటింగ్‌కు సంబంధించిన విషయాలను క్షుణ్ణంగా చర్చించాలి.

ఆలోచింపజేసే ప్రశ్నలు :
1. పాత కాగితాలను ఏవిధంగా ఉపయోగించుకోవచ్చు.
2. పాత కాగితాలనుపయోగించడం వలన పర్యావరణానికి ఏవిధంగా మేలు చేసిన వారమవుతాము ?

- ✤ ప్రదర్శన ద్వారా కృత్యాన్ని నిర్వహించాలి.

అదనపు కృత్యాలు :
1. కాగితపు బ్యాగులు తయారుచేయుట.
2. కాగితపు పెట్టెలు తయారుచేయడం.
3. అలంకరణ సామాగ్రిని తయారుచేయుట.
4. వ్యర్థకాగితాలనుపయోగించి వివిధ వస్తువులు తయారుచేయడం (ఉదా : పెన్‌స్టాండ్, షోపీస్‌లు)
5. ఉపయోగించిన వస్తువులలో వివిధ నమూనాలు, ఆకృతులు తయారుచేయడం.
6. పాతకాగితాలలో వివిధ పరిమాణాలలో కవర్లను తయారుచేయడం మరియు మార్కెటింగ్ చేయడం.

కవర్ తయారీ విధానం : కావల్సిన పదార్థాలు

32 సెం.మీ. × 22 సెం.మీ. కల కాగితం, కత్తెర, స్కేల్, గమ్.

నిర్మాణం : ABCD అను దీ.చ. ఆకారపు కాగితంపై A నుండి $8\,{}^{1}/_{2}$ సెం.మీ., D నుండి $8\,{}^{1}/_{2}$ సెం.మీ., అదేవిధంగా రెండవవైపు B నుండి $8\,{}^{1}/_{2}$ సెం.మీ., C నుండి $8\,{}^{1}/_{2}$ సెం.మీ. దూరంలో బిందువులను మరియు అడ్డంలో A నుండి 6 సెం.మీ., B నుండి 6 సెం.మీ., C నుండి 6 సెం.మీ., D నుండి 6 సెం.మీ.లలో బిందువులను గుర్తించి మరియు AB, BC ల మధ్య బిందువులను గుర్తించి జీబ్రా గుర్తులున్న భాగాన్ని కత్తిరించగా వచ్చు మధ్యభాగమును ముందుగా అడ్డంగా తరువాత నిలువుగా మడిస్తే కవర్ తయారవుతుంది.

వస్తువులు - నమూనాల తయారీ

ఉప అంశం : తాటి, ఈత, కొబ్బరి ఆకులతో వస్తువుల తయారీ

కృత్యం పేరు : చాప, బుట్టలు మొదలైనవి

కావలసిన పదార్థాలు : తాటి, ఈత, కొబ్బరి ఆకులు, చిన్న చాకు

ఫలితం :
- ✦ నిత్యజీవితంలో ఉపయోగించే బుట్టలు, చాపలు, తయారీ నేర్చుకుంటారు మరియు చలువ పందిళ్ళు వేయడం నేర్చుకుంటారు.

ఉపాధ్యాయునికి సూచనలు :
1. అనుభవం, పరిచయం ఉన్న పిల్లలను ఆకులసేకరణకు ప్రోత్సహించడం.
2. మీ ప్రాంతంలో పైపనులలో అనుభవం గలవారిని పాఠశాలకు పిలిపించి వారిచే మెళకువలు నేర్పించాలి.

చేయువిధానం :
- ❖ ఆకులను మట్టలనుండి చాకుతో వేరుచేయాలి.
- ❖ చిన్న చుట్టలకు అయితే విడిగా ఆకులు కావలసిన పొడవులో కట్‌చేసుకోవాలి.
- ❖ కూర్చొనే చాపలకు ఆకులను కావలసిన పొడవులో కత్తిరించుకోవాలి.
- ❖ చలువ పందిళ్ళు వేయడానికి, పెండ్లిపందిళ్ళకు పొడవాటి కొబ్బరి మట్టను అలానే అల్లవచ్చు.
- ❖ ఆకులను, చాపలను, బుట్టలను అల్లేటపుడు ఆకులను మంచం నులక అల్లే పద్ధతిని పాటించవచ్చు.

ఉప అంశం : దోమల నివారిణి

కృత్యం పేరు : దోమల రెపలెంట్ తయారీ

కావలసిన పదార్థాలు : పెట్రోలియం జెల్లీ 1/2 కిలో, సెట్రిన్ ఎసన్సు 25 మిల్లీగ్రాములు,

కావలసిన పరికరాలు : స్టీలు బేసిన్1, పెద్ద స్పూన్, పెద్ద ఖాళీ పాండ్స్ క్రీమ్ బాటిల్స్ తగినన్ని

చేయువిధానం : స్టీలు బేసిన్‌లో పెట్రోలియం జెల్లీ పెట్రస్ ఎసన్సు వేయాలి. స్పూన్‌తో బాగా కలపాలి. వెడల్పులాంటి మూతకల ఖాళీ పాండ్స్ క్రీమ్ బాటిల్స్‌లో తగినంత జెల్లీని నింపి ఒకటి రెండు రోజులు అట్టే పెట్టాలి. రెండవరోజు నుంచి రిపలెంట్ రెడి. ఇది దోమకాటు నుంచి రక్షణ కల్పిస్తుంది.

గృహ యాజమాన్యం

ఉపఅంశము : గృహోపకరణాలు - మరమ్మత్తు

కృత్యము : ఇంట్లో వాడే ఉపకరణాలు పనిచేయకపోవడానికి కారణాలు గుర్తింపు, మరమ్మత్తు.

ఆశించే ఫలితము : పనిచేయని గృహోపకరణాలు గుర్తించడం, మరమ్మత్తులపై అవగాహన, చిన్నపాటి మరమ్మత్తులు చేయగల్గడం.

ఉపాధ్యాయునికి సూచనలు :
- ❖ విద్యార్థులను మీ ఇంట్లో వాడే ఉపకరణాలను తెల్పమనడం.
- ❖ ఏ పనికి ఏ పరికరం ఎలా వాడతారో చర్చించండి.
- ❖ విద్యార్థులను జట్లుగా చేసి కృత్యాన్నివ్వాలి.

ఆలోచింపజేసే ప్రశ్నలు :
1. పట్టకారును ఎందుకు వాడతాము ?
2. స్క్రూడ్రైవర్ ఉపయోగమేమిటి ?
3. ఎలక్ట్రిక్ కుక్కర్‌ను చూసారా ? ఎలా వాడతారు ?
4. మిక్సీని వినియోగించడంలో మెళకువలు ఏవి ?
5. ఫ్యాను పాడైతే వేగంగా తిరగకపోవడానికి కారణమేమిటి?

❖ ఆయా వస్తువులను ఉపయోగించి చూపించాలి.

కృత్య విధానము :
- ❖ ఎలక్ట్రిక్‌వైర్ ఫ్యూజ్, స్విచ్ ఇచ్చి విద్యుత్ సరఫరా ఆగిపోయినప్పుడు ఫ్యూజ్‌ను స్విచ్‌కి కలపమని చెప్పాలి.
- ❖ మెయిన్‌స్విచ్‌ను ఏ సందర్భాల్లో పరిశీలించాలో చెప్పాలి.
- ❖ స్క్రూలు వదులుగా ఉన్నచోట బిగించడంలో స్క్రూడ్రైవర్ వినియోగించడం.
- ❖ మాడిపోయిన బల్బును తీసి కొత్త బల్బును అమర్చడం.

అదనపు కృత్యాలు :
- ❖ ఒక్కొక్క విద్యార్థిచే తనకు అనుభవం ఉన్న ఒక అంశంపై ఒక రైటప్‌ని రాయించాలి. దానిని తరగతిలో చదివించాలి.
- ❖ వివిధ పనిముట్ల చిత్రాలను చార్టుపై అతికించి వాటి ఉపయోగాన్ని రాయించి తరగతి గోడలపై ప్రదర్శించాలి.

వివిధ వస్తువులు వాడేటప్పుడు తీసుకునే జాగ్రత్తలు :

1. కుక్కర్‌ను వాడేటప్పుడు గ్యాస్కెట్‌ను సరిగ్గా అమరేటట్లు చూడడం. తగినంత నీటిని పోయడం.
2. గ్యాస్ వెలిగించేముందు పాత్రలను బర్నర్‌పై ఉంచడం, మూడవ విజిల్‌కంటే ముందుగానే గ్యాస్ కట్టేయడం.
3. వంట పూర్తయిన పిదప, గ్యాస్ సిలెండర్ రెగ్యులేటర్‌ను ఆపుచేయాలి.
4. టి.వి., విసిడి, డివిడి రిపేర్లు చేసేటప్పుడు గమనించడం.

వినియోగదారుల విజ్ఞానము

ఉపఅంశము : ప్రజాపంపిణీ వ్యవస్థ

కృత్యము : మీకు దగ్గరలో ఉన్న రేషన్ దుకాణాన్ని (Fair Price Shop) సందర్శించి సంబంధిత సమాచారం సేకరించడం మరియు నివేదిక తయారుచేయడం.

ఆశించే ఫలితము : ప్రజాపంపిణీ వ్యవస్థలో లోటుపాట్లు తెలుసుకుని నివారించే ప్రయత్నం చేస్తారు. ప్రజలను చైతన్యం చేస్తారు.

ఉపాధ్యాయునికి సూచనలు :

✤ రేషన్‌కార్డు డీలరును ముందుగానే సంప్రదించి విద్యార్థులవెంట వెళ్ళి వారు సమాచారాన్ని సేకరించేలా ఉపాధ్యాయుడు సహకరించాలి.

ఆలోచింపజేసే ప్రశ్నలు :

1. F.P. Shop డీలరుపైన ప్రజలు ఆరోపణలు, ఏఏ అంశాలపై ఆరోపణలు చేస్తున్నారు?
2. Stock - Supply - Balance లలో తేడాలు ఉన్నాయా?
3. ప్రభుత్వం నిర్దేశించిన పరిమాణంలో సరుకులు సరఫరా చేస్తున్నారా?

✤ రేషన్ దుకాణాన్ని సందర్శించి విద్యార్థులకు అవగాహన కల్పించాలి.

కృత్య విధానము : విద్యార్థులను జట్లుగా చేసి సేకరించాల్సిన సమాచారానికి సంబంధించిన ఫార్మెట్స్ ముందుగానే సిద్ధంచేసుకొని వెళ్ళాలి. F.P. Shop డీలర్ ఖాళీగా ఉండే సమయంలో సమాచారాన్ని తీసుకుంటూ అర్హులకు ఎలా రేషన్ పంపిణీ చేస్తున్నారో గమనించాలి. ఇంకొక జట్టు రేషన్ పొందుచున్నవారినడిగి సమాచారాన్ని సేకరించాలి.

మొదటిజట్టు : F.P. Shop డీలర్ నుండి

రెండవజట్టు : అర్హులైన వారినుండి

మూడవజట్టు : జాబితా - నిల్వ - ఖర్చు మొ॥ విషయాలు సేకరించాలి.

తరగతిగదికి వచ్చి సమాచారాన్ని విశ్లేషించి, జట్టు నాయకుడు నివేదిక సమర్పించాలి.

అదనపు కృత్యములు :

1. MRO ఆఫీసుకెళ్ళి F.P. Shop డీలర్లు వెనక్కి కదుతున్న అంశాలగురించి వాకబు చేయండి?
2. F.P. Shop డీలర్ నీవు ఐతే ఏంచేస్తావో తరగతిగదిలో నీ భావాలను వెల్లడించుము.
3. F.P. Shop లో జరిగే అక్రమాలు అరికట్టడానికి నీవు ఏం చేస్తావో తెలుపుము.

విజయవాడలోని ఒక ప్రైవేటు జూనియర్ కాలేజిలో ఇంటర్మీడియట్ ద్వితీయ సంవత్సరము చదువుచున్న అమ్మాయి పరీక్ష ఫీజు కట్టినా కూడా యాజమాన్యము పరీక్షనాటికి హాల్‌టికెట్టు ఇవ్వనందున పరీక్షకు హాజరుకాలేక ఒక విద్యాసంవత్సరము కోల్పోయినది. తదుపరి ఆ అమ్మాయి జిల్లా వినియోగదారుల కేంద్రమునకు ఫిర్యాదు చేసినది. విచారణానంతరము కాలేజి యాజమాన్యానికి 1 లక్ష రూపాయలు జరిమానా విధిస్తూ ఆ డబ్బును అమ్మాయికి చెల్లించవలసినదిగా తీర్పునిచ్చినది. ది హిందు మే 22, 2014

పర్యావరణ విద్య

ఉపఅంశము : 3 R's - Reduce, Reuse, Recycle

కృత్యము : 3 R' లను గురించి తెలుసుకోవడం, అనుసరించడం.

ఆశించే ఫలితము :
- ✤ 3 R' ల ప్రాముఖ్యతను చర్చించడం అవగాహనా కార్య క్రమాలు చేపట్టడం.
- ✤ కాలుష్యరహిత పర్యావరణానికి, 3 R' లను పాటిస్తారు.
- ✤ ప్రజలలో 3 R' లపై అవగాహన కల్గిస్తారు.

ఉపాధ్యాయునికి సూచనలు :
- ◆ 3 R' లు, అంటే ఏమిటో తెలియజేయడం.
- ◆ తరగతిగదిలో 3 R' ల ప్రాముఖ్యతను గురించి విద్యార్థులతో చర్చించడం.
- ◆ 3 R' లను తెలియచేస్తూ చార్టును తయారుచేసి ప్రదర్శించడం.
- ◆ ప్రజలలో అవగాహన కార్యక్రమం చేపట్టడానికి కావలసిన 3 R' లను, నినాదాలను తయారుచేయడం.
- ◆ అవగాహన కార్యక్రమం యొక్క ప్రణాళికను రూపొందించడం, (రోజు/తేది, సమయం, ప్రాంతము) బాధ్యతలను పంచుకోవడం.

ఆలోచింపజేసే ప్రశ్నలు :
1. ప్లాస్టిక్ వినియోగాన్ని ఎందుకు తగ్గించాలి ?
2. ప్లాస్టిక్ వస్తువులను ఎందుకు పునఃచక్రీయం చేయాలి ?
3. ఏఏ వస్తువులను Reduce, Reuse, Recycle చేయవచ్చు ?

❖ చర్చ ద్వారా కృత్యాన్ని నిర్వహించాలి.

కృత్య విధానము :
- ✦ సాధారణంగా ఏఏ పదార్థాలు, వస్తువులు కాలుష్యాన్ని కల్గిస్తున్నాయో పరిశీలించడం.
- ✦ మనం వాడే వస్తువులలో వాడకం తగ్గించగలిగేవి (Reduce), తిరిగి వాడుకో గలిగేవి (Reuse), పునఃచక్రీయం (Recycle) చేయగలిగేవాటిని తెలుసుకొని, జాబితాను తయారుచేయుట.
- ✦ జాబితాలో పేర్కొన్న వస్తువులను / పదార్థాలను తరగతిగదిలో ప్రదర్శించుట.
- ✦ తరగతిలో, పాఠశాలలోని విద్యార్థులకు 3 R' ల గురించి ప్రార్థనా సమయంలో తెలియజేయడం, అనుసరించేలా/పాటించేలా ప్రోత్సహించడం.
- ✦ నినాదాలు, 3 R' ల చార్టును, ప్లకార్డులతో పరిసరప్రాంతంలో ర్యాలీ నిర్వహించి, ప్రజలలో 3 R' ల పట్ల అవగాహన పెంపొందించుట.
- ✦ ఈ నినాదాలను, పాఠశాల గోడపత్రికపై ప్రదర్శించడం.

అదనపు కృత్యములు :
1. కాగితము, పాలిథీన్ సంచులు మొదలైనవి ఏవిధంగా పునఃచక్రీయం (Recycle) చేయబడుతున్నాయో, ఏఏ వస్తువులు తయారవుతున్నాయో తెలుపుతూ నివేదిక తయారు చేయండి. నివేదికకు చిత్రపటములను జతచేయండి.
2. మీ చుట్టూ ఉన్న ప్రజలలో 3 R' ల పట్ల అవగాహన కల్పించండి.

పాఠశాల మొత్తంగా చేపట్టవలసిన కార్యక్రమాలు

ఈ క్రింది కార్యక్రమాలను పాఠశాలలో సామూహికంగా పాఠశాల ప్రార్థనా సమయంలో గాని ప్రత్యేక సందర్భాలలో కాని నిర్వహించాలి. పిల్లలతో ఈ అంశాలపై చర్చించి, అవగాహన కలిగించాలి.

1. పౌష్టికాహారము

ఉప అంశము : **బాలసభ నిర్వహణ**

ఫలితాంశము :
- ✤ విద్యార్థులు బాలసభలో ఉత్సాహంగా పాల్గొంటారు.
- ✤ తమ సృజనాత్మకతను ప్రదర్శిస్తారు.
- ✤ నాటికలు, నృత్యాలు, స్థానికకళలు మొదలైనవి ప్రదర్శించడంలో ఆసక్తి కనబరుస్తారు.
- ✤ బాలసభ నిర్వహించడంలో బాధ్యతలు పంచుకుంటారు.
- ✤ బాలసభలో పాల్గొని ఆనందాన్ని పొందుతారు.

ఉపాధ్యాయునికి సూచనలు :
- ◆ నెలకొకసారి, ఒక శనివారము మధ్యాహ్నము బాలసభ నిర్వహించడం.
- ◆ అన్ని తరగతుల విద్యార్థులు బాలసభలో పాల్గొనేవిధంగా చూడడం.
- ◆ వివిధ కార్యక్రమాలలో పాల్గొనే విద్యార్థుల పేర్లు, వారు ప్రదర్శించే అంశముల జాబితా తయారుచేయడం.
- ◆ వివిధ అంశములను ప్రదర్శించే విద్యార్థులకు సలహాలు, సూచనలు ఇవ్వడం, కొంత తర్ఫీదును ఇవ్వడం.
- ◆ ప్రతి తరగతినుండి లీడర్లతో ఒక బాలసభ కమిటీని ఏర్పాటుచేయడం. ఉపాధ్యాయుల సూచనల ప్రకారం ఈ కమిటీ బాలసభను నిర్వహిస్తుంది.

కృత్య విధానము :
- ✦ ప్రతి నెలలో ఒక శనివారము బాలసభ కమిటీ బాలసభ నిర్వహిస్తుంది.
- ✦ నిర్వహణకు కావలసిన వేదికను ఏర్పాటుచేసుకొనవచ్చును.
- ✦ చక్కటి ప్రదర్శననిచ్చినవారికి బహుమతులు ప్రదానం చేయవచ్చును.
- ✦ బాలసభ నిర్వహించిన తీరుపై నివేదికను రూపొందించడం.
- ✦ వివిధ ప్రదర్శనల ఫోటోలను నోటీస్‌బోర్డుపై ప్రదర్శించడం.

2. ఆరోగ్య విద్య

ఉపఅంశం : పారిశుధ్య అలవాట్లు

ఎ) వ్యక్తిగతమైనవి :

1) పళ్ళుతోముకోవడము

- ❖ బ్రష్ మరియు పేస్టు కానీ వేపపుల్లతో కానీ దంతములు బ్రష్‌తో పైకి, క్రిందికి అలాగే దంతముల చివరి మూలలవరకు ఆ తర్వాత దంతముల వెనుకవైపున రెండు దవడలకు సంబంధించి అన్ని దంతములను శుభ్రంగా బ్రష్ చేసుకోవాలి. చూపుడువ్రేలుతో చిగుర్లను బాగా రుద్దాలి.
- ❖ ప్రతిరోజూ ఉదయము, రాత్రి భోజనము చేసిన తర్వాత తప్పక బ్రష్ చేసుకోవాలి.
- ❖ దంతముల మధ్య ఇరుక్కున్న ఆహారపదార్థాలను దారంతో దంతాలమధ్య అటూ ఇటూ లాగడం ద్వారా మరియు నీళ్ళతో పుక్కిలించడం ద్వారా వాటిని తొలగించవచ్చు. తద్వారా పంటివ్యాధులు, నొప్పిరాకుండా నివారించవచ్చు.

2) సబ్బుతో చేతులు కడుక్కోవడం

- ◆ సబ్బును మొదట చేతులను నీటితో తడుపుకొని సబ్బును రెండు చేతులకు రుద్దుకోవాలి. రెండుచేతుల పైవైపున, వ్రేళ్ళమధ్యలో, వ్రేళ్ళ గోర్లలో మట్టిపోయేలాగున రుద్దుకొని శుభ్రంగా కడుక్కోవాలి. తదుపరి శుభ్రమైన గుడ్డతో తుడుచుకోవాలి. ప్రతిరోజూ ఆహారం తీసుకునే ముందు, తర్వాత, ఆటలాడిన తర్వాత శుభ్రంగా చేతులు కడుగుకోవాలి.

3) గోళ్ళు కత్తిరించుకోవడం

- ❖ గోళ్ళు ఎక్కువగా పెరగకుండా Nail Cutter తో కత్తిరించుకోవాలి.
- ❖ గోళ్ళ సందుల్లో ఎటువంటి మలినాలు చేరకుండా శుభ్రంగా ప్రతిరోజూ సబ్బుతో కడిగేటప్పుడు జాగ్రత్త వహించాలి. తద్వారా మలినాలు నోటిలోకి చేరి అనారోగ్యం రాకుండా నివారించవచ్చు.
- ❖ గోళ్ళు కత్తిరించేటప్పుడు రక్తము వచ్చేలా లోతుగా గోర్లు కత్తిరించరాదు.

4) తల దువ్వుకోవడం

- ✦ ప్రతిరోజు స్నానం చేసిన తర్వాత దువ్వెనతో శుభ్రంగా తల దువ్వుకోవాలి.
- ✦ తలస్నానం చేసినప్పుడు జుట్టు పూర్తిగా తడిఆరిన తర్వాత దువ్వెనతో దువ్వుకోవాలి.
- ✦ దువ్వెనలో మట్టి చేరకుండా దువ్వెన పళ్ళమధ్య శుభ్రంచేసి, కడిగి ఆరబెట్టి శుభ్రంగా ఉంచుకోవాలి.
- ✦ ఒకరు వాడిన దువ్వెనను ఇంకొకరు వాడరాదు.
- ✦ తలలో చుండ్రు, పేలు లేకుండా జాగ్రత్త వహించాలి.
- ✦ ఉన్నచో అందుకనుగుణమైన దువ్వెన (పేలదువ్వెన) ఉపయోగించాలి.
- ✦ సరైన ఆరోగ్య అలవాట్లతో వీటిని నివారించుకోవచ్చు.

పాఠశాలకు సంబంధించినవి :

1) తరగతిగది/పాఠశాలల శుభ్రత

- ❖ తరగతిగదిని ప్రతిరోజు విద్యార్థులందరూ వంతులవారీగా కసువుచిమ్మి శుభ్రపరచుకోవడం, ఆ కసువు కంపోస్టు గుంతలో వేసేలా కేటాయించాలి.

- ❖ కసువు చిమ్మేటప్పుడు చీపురును నేలకు ఆనించి దుమ్ము పైకి రేగకుండా చూడాలి. మట్టిపైన చిమ్మేటపుడు మొదట నీరు చిలకరించి తర్వాత చిమ్మాలి.
- ❖ అలాగే ఎప్పటికప్పుడు బూజును కూడ బూజుకర్రతో శుభ్రం చేయాలి.
- ❖ మరి ముఖ్యంగా జాతీయపండుగలు, పాఠశాల వార్షికోత్సవాలు, నవంబర్ 14, పాఠశాల మొదలయ్యే జూన్ 12 మొ॥ దినాలలో ప్రత్యేకంగా పాఠశాలను అలంకరించాలి.

2) మరుగుదొడ్ల శుభ్రత

- ◆ మరుగుదొడ్లు వాడటానికి ముందు, తర్వాత నీళ్ళు ప్యాన్‌లో ఎక్కువగా పోయవలయును. తద్వారా హానికారక క్రిములన్నిటిని పారద్రోలవచ్చు. దుర్వాసన రాకుండా నివారించవచ్చు. అందుకు Toilet cleaners, Acids కూడా వాడాలి.
- ◆ మరుగుదొడ్డికి వెళ్ళివచ్చిన తర్వాత ప్రత్యేకంగా కేటాయించుకున్న సబ్బుతో శుభ్రంగా చేతులు కడుక్కోవాలి. కుడిచేతితోకాక ఎడమచేతితోనే సబ్బును అద్దుకొని శుభ్రంగా రుద్ది శుభ్రం చేసుకోవాలి. కేటాయించిన టవలుతో చేతులు శుభ్రంగా తుడుచుకోవాలి.
- ◆ మరుగుదొడ్లలో మంచి వాసన వచ్చే, దోమలను చంపే కొన్నిరకాల ఉండలు (Deoderance) వాడాలి.

3) ఆరోగ్యం – ఆహారం – పరిశుభ్రతపై ప్లకార్డులు – నినాదాలతో ఆరోగ్యప్రచారం

- ❖ మంచి పోషకాహారం తీసుకోండి – ఆరోగ్యాన్ని కాపాడుకోండి.
- ❖ పరిశుభ్రతను పాటించండి – దోమ, ఈగలను పారద్రోలండి.
- ❖ అపరిశుభ్ర వాతావరణాలు – దోమ, ఈగల నిలయాలు.
- ❖ ఆరోగ్యమే మహాభాగ్యం
- ❖ బ్రెడ్డు కన్నా గ్రుడ్డు మిన్న
- ❖ చక్కెర ఉండగ – గ్లూకోజ్ దండగ
- ❖ పై నినాదాలే కాకుండా మరికొన్ని ప్లకార్డులపై రాసి గ్రామంలో ఆరోగ్యప్రచారం నిర్వహించాలి.

4) ప్రథమచికిత్స – ప్రాథమిక నర్సింగ్ సేవలు

- ❖ చిన్న చిన్న గాయాలను ముందు డెట్టాల్‌తో శుభ్రంచేసి దానిపైన దూదితో శుభ్రంగా తుడిచి గాయానికి పుండ్లమందు వేసి బ్యాండేజిగుడ్డతో కట్టు కట్టవలయును. తదుపరి చేతులు శుభ్రంగా కడుగుకోవలయును.
- ❖ ఆరోగ్యకమిటీ తమ విద్యార్థులకుగానీ, గ్రామస్థులకుగానీ అయ్యే చిన్న చిన్న గాయాలను కడిగి, మందుపూసి బ్యాండేజి కట్టాలి.
- ❖ అలాగే చిన్న చిన్న రోగాలైన జ్వరం, బేదులు లేదా విరోచనాలు, వాంతులు, నొప్పులు మొ॥ వాటికి ANM ద్వారా PHC నుండి సేకరించిన మందులు ఇవ్వాలి. దానిని APSHEP వారు అందించిన Box లో ఉంచుకొని "ఆరోగ్య రిజిష్టర్" నిర్వహించాలి.

5) ఆవాస ప్రాంతంలో మురికిగుంటల సర్వే – పూడికతీత

- ✦ పై తరగతుల విద్యార్థులు ఆవాసప్రాంతంలోని మురికిగుంటలను సర్వేచేసుకొని తమ గ్రూపు అంతా కలిసి పూడిక తీసి మురుగునీరు స్వేచ్ఛగా వెళ్ళేలా చేయాలి. గ్రామస్థులను చైతన్యవంతం చేయాలి. శుభ్రత అలవాట్లు మెరుగుపరచుకునేలా చైతన్యం చేయాలి.

3. జనాభా విద్య

ఉపఅంశం	:	**జనాభా విద్య : బాలబాలికల నిష్పత్తి, లింగవివక్షత / వికలాంగుల సమస్యల అవగాహన.**
ఆశించిన ఫలితము	:	✤ లింగ వివక్షతపై అవగాహన కలుగుతుంది. ✤ లింగ వివక్షత కారణంగా స్త్రీ, పురుష సంఖ్యలో వ్యత్యాసాన్ని, దానివలన కలిగే దుష్పరిణామాలను తెలుసుకుంటారు. ✤ బాలబాలికల పనుల మధ్య వ్యత్యాసం ఉండకూడదని తెలుసుకుంటారు. ✤ వికలాంగుల సమస్యలపై అవగాహన కలుగుతుంది.
ఉపాధ్యాయునికి సూచనలు	:	◆ విద్యార్థులకు ముందుగానే వ్యాసరచన, వక్తృత్వ పోటీల తేదీలను తెలియచేయాలి. ◆ ఆయా అంశాలపై విద్యార్థులకు అవగాహన కల్పించాలి.
చేపట్టే కార్యక్రమాలు	:	పైన తెలిపిన అంశాలగురించి ఆయా ప్రత్యేక దినాలలో వ్యాసరచనపోటి, వక్తృత్వ పోటీలు నిర్వహించాలి. అనుభవము గలవారిని పిలిపించి ఉపన్యాసాలిప్పించాలి.

---

4. సాంస్కృతిక వైవిధ్యము - వినోదము

ఉప అంశం : స్థానిక డప్పు, తోలుబొమ్మలు, డోలు, హరికథ మొదలగునవి కళాకారులచే పాఠశాలల్లో ప్రదర్శన ఏర్పాటు.

పాఠశాలలో చేపట్టవలసినవి :

1. సందేశాత్మక సినిమలు/నాటకాల ప్రదర్శన :

పాఠశాలలోని విద్యార్థులందరికి వినోదమును, విజ్ఞానాన్ని కల్గించుటకు, సందేశాన్ని తెలియజేయడానికి కొన్ని కార్యక్రమాలు చేపట్టాలి.

- ❖ స్థానిక కళాకారులతో డప్పువాద్యం, డోలుకొట్టడం, హరికథ, బుర్రకథ, ఒగ్గుకథల వారిచే ఆయా కథలను చెప్పించడం వంటి వాటిని పదిహేనురోజులకొకమారు నిర్వహించడం.
- ❖ **తోలుబొమ్మల ప్రదర్శన ఏర్పాటుచేయడం :** వేలి తొడుగులతో, చేతి తొడుగులతో, ముఖపు తొడుగులతో (తోలుబొమ్మలతో) వినోద విజ్ఞాన కథలను చెప్పించడం.
- ❖ హరికథ, బుర్రకథలు చెప్పేవారిలో ఎంతమంది పాల్గొంటారు. వారి చేతిలో ఉండే సాధనాల గురించి తెలుసుకోవడం, వారు పాడుతూ, వంతలు గొంతులు కలుపుతూ తెల్పే వీరగాథలు, పురాణగాథలను పిల్లలు వినడానికి, చూడడానికి ప్రోత్సహించడం.
- ❖ గ్రామీణ, పట్టణ ప్రాంతాలల్లో ప్రసిద్ధ గాయకులు, జానపద కళాకారులు ఉంటారు. వారిని ఆహ్వానించి ప్రదర్శన ఇప్పించడం.
- ❖ ఔత్సాహిక కళాకారులను ప్రోత్సహించేటందుకు బాలకళాకారుల కార్యక్రమాలను నిర్వహించడం.
- ❖ చిత్రలేఖనంలో ప్రావీణ్యం పొందిన విద్యార్థులకు పోటీలు నిర్వహించడం, అందరి సమక్షంలో ప్రదర్శన జరపడం.
- ✤ నిర్వహించిన కళారూపాల ప్రదర్శన నిర్వహణలను ఆల్బమ్స్‌గాను, పుస్తకరూపంలో ప్రదర్శించడం, ప్రదర్శన శాలలు నిర్వహించడం.

2. సందేశాత్మక సినిమాలు / నాటకాల ప్రదర్శన

- ✤ సందేశాత్మక బాలల చిత్రాలను చూపించడం.
- ✤ బాలల చలనచిత్రాలను పాఠశాలల్లోనే ప్రదర్శింపజేయడం.
- ✤ మంచి ఆరోగ్య ఆహార నియమాలకు సంబంధించిన చిత్రాలు బడిలోనే చూపించడం.
- ✤ నీతికథలకు సంబంధించిన Animated చిత్రాలు. చూపించడం
- ✤ కార్టూను చిత్రాలను సందేశాత్మకమై వినోదం కల్గించేవాటిని చూపించడం.
- ✤ నైతిక విలువలతో కూడిన సందేశాన్ని ప్రబోధించే నాటకాలను చూపించడం.
- ✤ నాటికలు, నాటకాలు సామాజిక చైతన్యాన్ని కల్పించేవి, బాలల చదివే హక్కు. బాలకార్మికత నిర్మూలనపై నృత్యరూపకాల ప్రదర్శన.
- ✤ వీరగాథలు, పౌరాణిక గాథలకు సంబంధించిన ఏకపాత్రాభినయాలు, సంభాషణలు, స్వగతాలు చేయించడం.
- ✤ వీథినాటకాల ప్రదర్శనగా అప్పటికప్పుడు సన్నివేశాలను సృష్టించుకొని వేషధారణకు ప్రాముఖ్యత లేకుండానే ప్రదర్శించే వీలు కల్పించడం. స్థానిక కళారూపాలను ప్రదర్శించడం.
- ✤ నాటకాలను ప్రదర్శించేటప్పుడు పాత్రోచిత దుస్తులు, అలంకరణ సామగ్రి వినియోగం మొ॥వి విద్యార్థులే చేసుకునేటట్లు నిపుణుల సహాయంతో ఉపాధ్యాయ పర్యవేక్షణలో రంగులు వేసుకొని, పాత్రోచిత దుస్తులు ధరించడం జరగాలి.

సూచన: ఈ ప్రదర్శనలన్నీ కూడా ప్రధానోపాధ్యాయుల, ఉపాధ్యాయుల పర్యవేక్షణలో మాత్రమే నిర్వహింపబడాలి.

ఉప అంశం : జాతీయ పండుగలు / పాఠశాల వార్షికోత్సవాల సందర్భంలో నిర్వహించే కార్యక్రమాలు

★ ఆగష్టు 15, జనవరి 26, జాతీయదినోత్సవాలలోను, నవంబర్ 14 బాలలదినోత్సవం, సెప్టెంబర్ 5 ఉపాధ్యాయ దినోత్సవము ఆయా రోజులకు ప్రత్యేక కార్యక్రమాలను పాఠశాలలోని పిల్లలందరిని సమావేశపరచి నిర్వహించాలి. వారం ముందుగానే విద్యార్థులకు ఉపన్యాస, వ్యాసరచన, పాటల పోటీలు, ముగ్గులపోటీలు, చిత్రలేఖనం, ఆటలపోటీలు నిర్వహించి గెలుపొందిన వారికి కార్యక్రమాన్ని నిర్వహించేరోజు అతిథులు, ఆహ్వానితుల సమక్షంలో ఇప్పించడం.

★ పాఠశాల వార్షికోత్సవ సందర్భంగా కూడ అన్నిరకాల పోటీలు నిర్వహించి – గెలుపొందినవారికి బహుమతులివ్వడం, పాటలు, నృత్యప్రదర్శనలు ఏర్పాటుచేయడం.

- ✤ నాటకాలను వేయించడం
- ✤ వేషధారణలు చేయడం
- ✤ పాత్రోచిత సంభాషణలు, ఏకపాత్రాభినయాలు, బహుపాత్రాభినయాలు చేయించడం.
- ✤ దేశభక్తి, జానపద, భక్తిపాటలను పాడించడం
- ✤ విచిత్ర వేషధారణల ప్రదర్శన

★ తరగతివారీగా బాధ్యతలు అప్పగిస్తూ ఆయా తరగతులలో తరగతి క్రమశిక్షణ, సమయపాలన, యూనిఫామ్‌తో బడికి క్రమంతప్పక వచ్చే విద్యార్థులు, హాజరు 100 శాతం గల విద్యార్థులను, ఎంపిక చేసి బహుమతులను ఇప్పించడం.

★ జాతీయదినోత్సవాలలో వార్షికోత్సవాల సందర్భంగా పాఠశాలను అలంకరించడం.

- ✤ ప్రతి విద్యార్థి అలంకరణలో భాగస్వామ్యం కావడం, బూజు, దుమ్ము ధూళి లేకుండాచూడడం.
- ✤ స్వాగత బ్యానర్లు, తోరణాలు కట్టడం.
- ✤ నీళ్ళతో తరగతిగదులను కడుక్కోవడం, రంగురంగుల ముగ్గులతో అలంకరించడం.
- ✤ మామిడాకుల తోరణాలు, రంగుకాగితాలతో దండలు, డిజైన్లతో అలంకరణ.
- ✤ గోడలను సహజమైన ఆకులు, పూలతో అలంకరణ, పుష్పగుచ్ఛాలమాదిరిగా చేయడం.
- ✤ పాఠశాల ఆవరణ నేలప్రాంతాన్ని నీళ్ళు ముందుగా జల్లి తర్వాత ఊడ్వడం.
- ✤ మామిడాకులతోను, కొమ్మలతో, రెమ్మలతోను, కర్రలు పాతి పూలదండలతో కర్రలను చుట్టి వేదికను అలంకరించడం.
- ✤ వేదిక వెనుకభాగాన అందమైన డిజైన్లు ఏర్పాటుచేసిన తెరలను వ్రేలాడదీయడం.
- ✤ వేదిక ముందుభాగాన తెరలను కుడి, ఎడమ భాగాలకు రెండుగా ఏర్పాటుచేయడం.
- ✤ రంగుకాగితాల దండలు, సహజమైన పూలదండలు, చెమ్కీలనుపయోగించి దండలుగా చేసుకోవడం.
- ✤ పెద్దలను ఆహ్వానించేటప్పుడు పూలగుత్తులనివ్వడం.

సూచన : ఏ వార్షికోత్సవమైన, జాతీయ వేడుకల సందర్భంలోనైనా ఉపాధ్యాయ, ప్రధానోపాధ్యాయుల పర్యవేక్షణలో నిపుణుల సహకారంతో నిర్వహించాలి.

---

5. సామాజిక అంశాలపై అవగాహన - స్పందన

పాఠశాల చేపట్టవలసిన కార్యక్రమాలు :

- ✦ బాల్యవివాహాలు, బాలల హక్కులు మరియు మహిళలపై అత్యాచారాలపై విద్యార్థులకు అవగాహన కార్యక్రమాలు.
- ✦ వీటికి సంబంధించిన ప్రభుత్వ కార్యక్రమాలు, పథకాలపట్ల అవగాహన కలిగించడం.

ఫలితాంశాలు :

- ✤ బాల్యవివాహాలు, మహిళలపై అత్యాచారాలు, బాలల హక్కులు, వీటికి సంబంధించిన ప్రభుత్వ కార్యక్రమాలు, పథకాల గురించి తెలుసుకుంటారు.
- ✤ బాల్యవివాహాలు, మహిళలపై అత్యాచారాలను ఖండిస్తారు.
- ✤ బాలల హక్కులను తెలుసుకొని, వినియోగిస్తారు.
- ✤ సంబంధిత ప్రభుత్వ పథకాలను తెలుసుకోవడంలో ఆసక్తి కనబరుస్తారు.
- ✤ స్త్రీ సాధికారతపై విశాలభావాన్ని కలిగివుంటారు.

ఉపాధ్యాయునికి సూచనలు:

- ◆ ప్రతి తరగతినుండి విద్యార్థులు ప్రాతినిధ్యం వహించేలా చూడడం.
- ◆ చర్చ, అవగాహనా కార్యక్రమాలు జరపడానికి తేదీలను నిర్ణయించడం.
- ◆ చర్చ, అవగాహన కార్యక్రమాలలో పాల్గొనే విద్యార్థులను జట్లుగా చేయడం – వారి పేర్లు నమోదుచేసుకోవడం.
- ◆ బాల్యవివాహాలు, మహిళలపై అత్యాచారాలు బాలల హక్కులపై చర్చ, అవగాహన కార్యక్రమాల పూర్తి ప్రణాళికను సిద్ధంచేయడం.
- ◆ చర్చ, అవగాహన కార్యక్రమం నిర్వహించడంలో మెళకువలు నేర్పించడం.

విధానం :
- ✤ ప్రణాళిక ప్రకారం, బాల్యవివాహాలపై పాఠశాలలో చర్చ నిర్వహించడం.
- ✤ మహిళలపై జరిగే అత్యాచారాలను, కేస్‌స్టడీలతో / వార్తాపత్రికలలో వచ్చిన నిజసంఘటనలతో చర్చించడం.
- ✤ బాలల హక్కులు – వినియోగంపై అవగాహన కార్యక్రమాన్ని నిర్వహించాలి.
- ✤ ప్రభుత్వ కార్యక్రమాలు – పథకాలు – వాటి ఉపయోగాలు తెలియజేస్తూ చర్చించడం.

---

6. సమాచారము - డాక్యుమెంటేషన్

ఉప అంశము : పాఠశాల కార్యక్రమాలపై డాక్యుమెంటేషన్

1. నోటీసుబోర్డు నిర్వహణ
- ✤ విద్యార్థులు గీసిన చిత్రాలు
- ✤ రాత అంశాలు
- ✤ సేకరణలు
- ✤ SMC సమావేశముల తేదీలు
- ✤ పాఠశాల సెలవుదినములు
- ✤ ప్రత్యేక అంశములు

మొ॥ అంశాలన్నీ నోటీసుబోర్డులో ఉంచాలి. తర్వాత వాటిని తీసి భద్రపరచాలి.

2. గ్రంథాలయ పుస్తకాల నిర్వహణ
- ◆ తరగతివారీగా, అంశాలవారీగా వేరుచేసి ప్రదర్శించాలి.
- ◆ Stock & Issue Register నిర్వహించాలి.

3.
- ❖ తాము చదివిన అంశాలు / కథలు / వ్యక్తుల గురించి తమ స్వంత మాటల్లో చెప్పించాలి, నోటుపుస్తకంలో రాయించాలి.
- ❖ క్రొత్త పుస్తకాలు collect చేసి Library Stock Register లో నమోదుచేయాలి.

4. సామాజిక కార్యక్రమాలపై (పెళ్ళి, పండుగ, ఉత్సవం మొ॥) నివేదిక
- ✦ ఈ కార్యక్రమాల నిర్వహణ, కట్టుబాట్లు, ఆచారాలు, పద్ధతులు, వేషధారణ మొ॥ అన్ని అంశాలపైన నివేదిక రాయాలి. ఆ అంశాలపై తరగతిగదిలో చర్చించాలి. ఫోటోలు/కార్డులు సేకరించాలి. ఆల్బమ్ తయారుచేసి ప్రదర్శించాలి.
- ✦ సంస్కృతి–సంప్రదాయాలు, పద్ధతులు మరిచిపోకుండా తర్వాత తరానికి కొనసాగుటకు ఉపయోగపడుతుంది.

5. పాఠశాల/స్థానిక సమస్యలపై పత్రికలకు ఉత్తరాలు రాయడం
- ✤ పాఠశాల/స్థానికంగా ఉన్న సమస్యలపైన పత్రికలకు ఫోటోగ్రాఫ్‌లతోసహా వ్యాసాలు రాయడం.
- ✤ పై అధికారులకు ఉత్తరాలు/నివేదికలద్వారా విన్నవించడం.
- ✤ R.T.I. ద్వారా సమాచారాన్ని సేకరించి, నష్టాలు/సమస్యలపై పోరాడటం.
- ✤ విద్యార్థుల్లో సమస్యలపట్ల స్పందించే గుణం అలవడుతుంది.
- ✤ సమస్యలకు పరిష్కారమార్గాలు కనుగొంటారు.

6. **పాఠశాల సంచిక తయారీ :** పాఠశాల సంచికలో పాఠశాలలో జరిగే అన్నిరకాల కార్యక్రమాలు, అభివృద్ధి, పిల్లల వినూత్న ఆలోచనలు మొ॥ అన్ని అంశాలు SMC/గ్రామస్థుల భాగస్వామ్యం మొ॥నవి ఉండేలా సంచికను రూపొందించి ప్రదర్శించాలి, మండల/జిల్లా స్థాయికి పంపాలి.
7. **వార్తాపత్రికలలోని అంశాలు, ఆర్టికల్స్ ప్రదర్శన :** వార్తాపత్రికలలో వచ్చే విజ్ఞాన, వినోద, ఆటలు, సినిమా, వింతలు, విశేషాలు, సమస్యలు మొ॥ అన్ని అంశాల పేపర్ కటింగ్స్‌ను గోడపత్రికలో ప్రదర్శించాలి. డాక్యుమెంటేషన్ కమిటీ వాటిని ఎప్పటికప్పుడు భద్రపరచాలి.
8. **మాక్ అసెంబ్లీ :** పాఠశాలలోని అన్ని కమిటీల సభ్యులతో మాక్‌అసెంబ్లీ నిర్వహించాలి. టీచర్ స్పీకర్‌గా వ్యవహరించాలి. తమ ప్రగతిని, సమస్యలను చర్చించాలి, పరిష్కరించాలి.

---

7. వస్తువులు, నమూనాల తయారీ

పాఠశాలలో నిర్వహించు కార్యక్రమాలు : వివిధ ముడిపదార్థాలనుండి వాడిన వస్తువులనుండి రకరకాల అలంకృత వస్తువులు తయారుచేయుట.

ఫలితాంశం :
- ✤ విరామ సమయాన్ని వినియోగించుకుంటారు.
- ✤ సృజనాత్మకత వృద్ధిచెందుతుంది.
- ✤ వ్యర్థపదార్థాలను వినియోగించుకుంటారు.
- ✤ ఉత్పాదక విలువలు పెంపొందుతాయి.
- ✤ శ్రమను గౌరవిస్తారు.
- ✤ శ్రమ విలువను గుర్తిస్తారు.
- ✤ అలంకరణపై అవగాహన పెరుగుతుంది.
- ✤ విద్యార్థులు తామే స్వయంగా వస్తువులను తయారుచేస్తారు కాబట్టి క్రొత్తవాటిని సృష్టించామనే ఆత్మానందం కలుగుతుంది.

ఉపాధ్యాయులకు సూచనలు :
- ◆ పాఠశాల విద్యార్థులను వివిధ జట్లుగా విభజించాలి.
- ◆ ఏయే వస్తువులను ఏరకంగా వినియోగించవచ్చో విద్యార్థులకు అవగాహన కల్పించాలి.
- ◆ అవసరమైనచోట విద్యార్థులకు ఉపాధ్యాయులు చేసి చూపించాలి.
- ◆ పాఠశాలలో ప్రత్యేక కార్యక్రమాలు నిర్వహించి విద్యార్థులకు వివిధ వస్తువుల తయారీలో తర్ఫీదు ఇవ్వాలి. పిల్లలు చేసిన వస్తువులను ప్రదర్శించాలి.

8. గృహ యాజమాన్యం

పాఠశాలలో మరియు ఇంటివద్ద పిల్లలు చేయవలసిన పనులు

పాఠశాలల్లో చేపట్టాల్సిన కార్యక్రమాలు

- ప్రతిరోజు తమ ఇంట్లోని వస్తువులను శుభ్రం చేయడం.
- పాఠశాలలో నిరుపయోగమైన వస్తువులను ఎస్.ఎం.సి. లో చర్చించి తొలగించడం (కనీసం నెలకొకసారి)
- నెలకొకసారి పాఠశాలను శుభ్రం చేయడం (తరగతివారీగా కేటాయింపు)

విద్యార్థులు ఇంట్లో చేయవలసిన పనులు

- ప్రతిరోజు వాడే వంటసామాన్లు, గిన్నెలు మొ॥ వాడిన వెంటనే కడిగి శుభ్రం చేసుకోవాలి.
- తమ యూనిఫామ్‌ను రోజువిడిచిరోజు ఉతికి, ఇస్త్రీచేసుకోవాలి. (కనీసం రెండుజతలు ఉండాలి)
- ఇంట్లోని గోడలకు పట్టిన బూజు తొలగించుకోవాలి. పురుగులు, క్రిమికీటకాదులు రాకుండా తగిన జాగ్రత్తలు తీసుకోవాలి. బజారులో దొరికే దోమలమందులను ఉపయోగించాలి.
- వెలుతురు, గాలి అందేటట్లు కిటికీ తలుపులు తెరచిపెట్టాలి.
- వారానికొకసారైనా నీళ్ళతో ఇల్లు కడుక్కోవాలి. మట్టిఇల్లు అయితే పేడతో అలకాలి. ముగ్గులుపెట్టాలి.
- అందమైన ముగ్గులు పెట్టుకోవాలి. గుమ్మాలు కడిగి పసుపు, కుంకుమలతో అలంకరించాలి.
- అవసరమైన సమయాలలో వేడుకలలో సున్నాలు, రంగులు వేయించుకోవాలి.
- ప్రతిరోజు ఇంటిముందు వాకిలి శుభ్రంచేసుకోవాలి.
- స్నానాలగది, మరుగుదొడ్లను శుభ్రపరచుకోవాలి.
- దుర్వాసన రాకుండా సుగంధపూరిత పదార్థాలను వెలిగించాలి.
- ఇంటికయ్యే చిన్న మరమ్మత్తులను పూర్తిచేసుకోవాలి.

నెలకొకసారైనా పాఠశాలను శుభ్రంచేయడం తరగతివారీగా కేటాయింపు

పాఠశాల ఆవరణను శుభ్రంచేయడం పరిశుభ్రతాకమిటి ఆధ్వర్యంలో తరగతివారీగా విద్యార్థులను కేటాయించి వారానికి ఒక తరగతి చొప్పున బాధ్యతను చేపట్టి విద్యార్థులు జట్లుగా విడిపోయి పనులను పంచుకోవాలి.

- పాఠశాల ఆవరణలోని చెట్ల కొమ్మలలో ఎండినవాటిని తొలగించడం.
- ఆకులు, రెమ్మలు పడిపోయిన, రాలిన పూలు మొ॥ వాటిని శుభ్రంచేసి, వృక్షసంబంధిత చెత్తను ఒక గోతిలో వేసే ఏర్పాటు చేయడం.
- పూలమొక్కలు, అలంకరణ మొక్కలను పాఠశాల గేటునుంచి ప్రహరీవెంబడి రెండువైపులా అమర్చుకోవడం మరియు ప్రతిరోజు మొక్కలకు నీళ్ళుపోయడం.
- మట్టి బాగాఉంటే ఆ ప్రదేశంలో చిన్నచిన్న మళ్ళుచేసి కూరగాయమొక్కలను, ఆకుకూరలను పెంచడం.
- మధ్యాహ్న భోజన సమయంలో, వంటచేసేటప్పుడు వంటపాత్రలు కడిగేటప్పుడు, నీళ్ళు తాగేటప్పుడు వాడిన నీరు కాలువరూపంలో పారించి ఆయా మడులలోగల మొక్కలకు అందేటట్లు చూడడం.
- ప్రహరీ లేకపోతే ముళ్ళకంచెల ఏర్పాటు చేసుకోవడం.
- ఆటలాడే మైదానం శుభ్రంగా ఉండేటట్లు, రాళ్ళురప్పలు లేకుండా చూడడం
  మొ॥ పనులు పిల్లలు, ఉపాధ్యాయుల సహకారంతో చేయడం. పాఠశాలలో నిరుపయోగమైన వస్తువులను, పాడైపోయిన సామాగ్రిని పాఠశాల యాజమాన్య కమిటీతో చర్చించి, తొలగింపుచర్యలు చేపట్టడం. అమ్మినవాటిద్వారా వచ్చిన సొమ్మును పాఠశాల నిర్వహణకు వినియోగించడం

9. వినియోగదారుల విజ్ఞానము

1. వినియోగదారుల హక్కులు

- కొన్న వస్తువు ఖరీదుకు సరిపడా నాణ్యత, మన్నిక పొందే హక్కు.
- తగిన బరువు, రుచి, రంగు మొ॥నవి పొందే హక్కు.
- ఖరీదుకు సరిపడా నాణ్యత లేకున్నా (లేక) నాసిరకము సరఫరా చేసినా "వినియోగదారుల ఫోరం"ను ఆశ్రయించి తగిన న్యాయం పొందే హక్కు.
- ఈ అంశాలన్నింటి గురించి విద్యార్థులకు అవగాహన కల్పించాలి.
- తద్వారా వినియోగదారుల్లో చైతన్యం తీసుకురావాలి.

2. కొనుగోలులో జరిగే మోసాలు, కల్తీల పై చర్చ / అవగాహన

- కల్తీలు ఎన్నిరకాలుగా జరుగుతున్నాయో ప్రసారమాధ్యమాలు, పత్రికల ద్వారా సేకరించి, ప్రదర్శించి, చర్చించాలి.
- ముఖ్యంగా ప్యాకింగ్ చేసిన వస్తువు బ్రాండెడ్ ఐటంలాగానే ఉండి కొంత తేడా ఉన్న వాటిని గుర్తించడము.
- లూజ్‌గా అమ్మే సరుకుల్లో కల్తీచేయడం, ఉండవలసిన బరువుకంటే తక్కువ బరువు, తక్కువ పోషకవిలువలు, తక్కువ సంఖ్యలో ఉండటం.
- తక్కువ ధరకు Branded items లాగా ఉండే నకిలీలు అమ్మడం.
- ISI, AGMARK వినియోగదారుల ఫోరంల గురించి అవగాహన కల్పించడము.
- Expiry date ఐన వాటిని వినియోగదారులకు అమ్మడం.
- క్రొత్తవాటితో పాతవాటిని కలిపి అమ్మడం.
- జంతువుల క్రొవ్వులతో నూనెలు తయారుచేసి కల్తీచేయడం.
- కొలతలు, తూకాల్లో మోసాలు.
- దొంతరలుగా ఉన్న సంచులలో మంచి నాణ్యత ఉన్నవి చూపించి వాటితోపాటు తక్కువ నాణ్యత గలవి వినియోగదారునికి అంటగట్టడం.
- ఒకటి కొంటే ఇంకొకటి ఉచితం ప్రకటనలు.
- ఫలానా సినిమా హీరో/హీరోయిన్ వాడారు మీరు వాడండి. అనే ప్రకటనలు
- ఆషాఢం 50% ఆఫర్ ప్రకటనలు.
- మీ ఫోన్‌కు లక్షరూపాయలు బహుమతి వచ్చింది, 1000/- లు క్రింది నంబరు A/c కు పంపండి. ఇలాంటి ప్రకటనలతో మోసం చేయడం.
- పై అంశాలపై వినియోగదారుడు జాగరూకులై ఉండాలి. మోసానికి గురైతే వినియోగదారుల ఫోరంలో పిర్యాదుచేయడం. సాధ్యమైనంత వరకు మోసాలు గమనించి వాటికి దూరంగా ఉండాలి.

10. పర్యావరణము

పాఠశాల చేపట్టవలసిన కార్యక్రమాలు :

- ✦ బడి తోట పెంపకము, నిర్వహణ, చెట్లు నాటే కార్యక్రమము
- ✦ పర్యావరణ దినోత్సవాలు జరుపుకోవడం
- ✦ కంపోస్టు గుంత తయారీ, నిర్వహణ
- ✦ పర్యావరణ పరిరక్షణపై విషయసంచిక తయారీ

ఫలితాంశాలు :

- ✤ మొక్కలను పెంచే విధానాన్ని తెలుసుకుంటారు.
- ✤ కంపోస్టు గుంత తయారుచేస్తారు మరియు వీటి నిర్వహణకు బాధ్యతను వహిస్తారు.
- ✤ పర్యావరణం పట్ల స్నేహపూరిత వైఖరిని పెంపొందించుకుంటారు.
- ✤ విషయ సంచికను రాయగలరు.
- ✤ మొక్కలునాటడంలో, పర్యావరణ దినోత్సవాలు జరుపుకోవడంలో ఆసక్తిని కనబరుస్తారు.

ఉపాధ్యాయులకు సూచనలు :

- ✤ అన్ని తరగతులలోని విద్యార్థులు పాఠశాల కార్యక్రమాలలో పాల్గొనేలా చూడడం.
- ✤ విద్యార్థులను ఆరు జట్లుగా చేయడం.
- ✤ ప్రతి జట్టులో ఒక లీడరు, ఒక ఉపాధ్యాయుడు, కొంతమంది విద్యార్థులు ఉండాలి.
- ✤ కార్యక్రమాలకు కావలసిన సామాగ్రిని సమకూర్చుకోవడం.
- ✤ కార్యక్రమాలను అమలుపరిచే తేదీలను నిర్ణయించుకోవాలి.
- ✤ కార్యక్రమాల ప్రణాళికను సిద్ధంచేసుకోవడం. ప్రతి జట్టుకు ఒక కార్యక్రమాన్ని కేటాయించడం.

జట్టు 1	బడి తోట – స్థలం తయారీ
జట్టు 2	చెట్లు నాటడం
జట్టు 3	కంపోస్టు గుంత తయారీ
జట్టు 4	కంపోస్టు గుంత నిర్వహణ
జట్టు 5	పర్యావరణ దినోత్సవము జరుపుట
జట్టు 6	పర్యావరణ పరిరక్షణ – విషయసంచిక తయారీ

విధానం :

- ✦ పర్యావరణమునకు సంబంధించిన 'రోజుల జాబితా' రాయడం.
- ✦ ప్రణాళిక ప్రకారం, జట్లవారికి కేటాయించిన కార్యక్రమాలను నిర్వహించడం.
- ✦ మొక్కలు నాటడంలో ముఖ్యమైన మెళకువలను పాటించడం.
- ✦ మధ్యాహ్న భోజనము తరువాత పళ్ళాలలో మిగిలిన ఆహారపదార్థాలను కంపోస్టు గుంతలో వేసి ఎరువు తయారీకి వాడడం.
- ✦ పర్యావరణ దినోత్సవాలను జరుపుట.
- ✦ పర్యావరణ పరిరక్షణపై సంచికను తయారుచేయడం.